

Latvijas ziņojums Apvienoto Nāciju Organizācijai par ilgtspējīgas
attīstības mērķu ieviešanu – 2022. gads

ANO Augsta līmeņa politikas forumam par ilgtspējīgu attīstību, 2022

Saturs

Informācija Latvijas lasītājam.....	5
Ievads	6
Kopsavilkums – Latvijas ilgtspēja	8
1. nodaļa. Latvijas konteksts un darbi kopš pirmā ziņojuma (2018–2022).....	12
2. nodaļa. 17 IAM mērķu īstenošana un turpmākās to īstenošanai plānotās aktivitātes Latvijā	19
1. IAM. Novērsta nabadzība – mazināts nabadzības dziļums	19
2. IAM. Pilnvērtīgs uzturs, ilgtspējīga lauksaimniecība	23
3. IAM. Laba veselība un labklājība	27
4. IAM. Kvalitatīva izglītība	31
5. IAM. Panākt dzimumu līdztiesību	36
6. IAM. Tīrs ūdens un sanitārija	40
7. IAM. Pieejama un atjaunojama enerģija.....	45
8. IAM. Cienīgs darbs un ekonomikas izaugsme	49
9. IAM. Ražošana, inovācija un infrastruktūra	54
10. IAM. Samazināta nevienlīdzība	58
11. IAM. Ilgtspējīgas pilsētas un kopienas	61
12. IAM. Atbildīgs patēriņš un ražošana (aprites ekonomika).....	65
13. IAM. Rīcība klimata jomā	69
14. IAM. Dzīvība ūdenī	74
15. IAM. Dzīvība uz zemes	78
16. IAM. Miers, taisnīgums un laba pārvaldība.....	82
17. IAM. Sadarbība.....	87
3. nodaļa: Iesaistīto pušu viedokļi par Latvijas IAM prioritātēm	96
Akadēmiskā vide	96
Pašvaldības.....	99
Citas organizācijas un institūcijas.....	103
4. nodaļa: Faktori, kas var paātrināt IAM ieviešanu	107
Ilgtspējīgas finanšu plūsmas jeb "nauda runā"	107
Kultūra: Telpa sarunai un izzināšanai.....	112
Misija <i>Jūra2030</i>	117
5. nodaļa: Lai ilgtspēja būtu uz palikšanu: secinājumi un nākamie soļi	119
17 ANO ilgtspējīgas attīstības mērķi	122
Ilgtspējīgas attīstības mērķu indikatori	123

Saīsinājumi

AER – atjaunojamie energoresursi
ANO – Apvienoto Nāciju Organizācija
ALTUM – valsts attīstības finanšu institūcija
Dienaskārtība 2030 – ANO Ģenerālajā asamblejā 2015. gadā pieņemtā rezolūcija *Mūsu pasaules pārveidošana: ilgtspējīgas attīstības programma 2030. gadam*
EDSO – Eiropas Drošības un sadarbības organizācija
ES – Eiropas Savienība
ESAO – Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija
ES SBJR – Eiropas Savienības Stratēģija Baltijas jūras reģionam
Eurostat – ES statistikas birojs
EVA – Eiropas Vides aģentūra
HELCOM – Baltijas jūras vides aizsardzības komisija
IAM – ANO ilgtspējīgas attīstības mērķi
IDA – Pasaules Bankas Starptautiskā Attīstības asociācija
IKP – iekšzemes kopprodukts
IKT – informācijas un komunikācijas tehnoloģijas
IPDC – Starptautiskās programmas komunikācijas attīstība
IT – informācijas tehnoloģijas
ĪADT – īpaši aizsargājamās dabas teritorijas
LIZDA – Latvijas izglītības un zinātnes darbinieku arodbiedrība
LU – Latvijas Universitāte
LVĢMCM – Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs
NAP2020 – Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2014.–2020. gadam
NAP2027 – Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2021.–2027. gadam
NEET jaunieši – jaunieši, kas nemācās, nestrādā un neapgūst arodu
NKI – nacionālais kopienākums
NVO – nevalstiskās organizācijas
OAP – oficiālā attīstības palīdzība
OECD – Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija
PKC – Pārresoru koordinācijas centrs
PMO – Pasaules Meteoroloģijas organizācija
PREM – Pacientu ziņotās pieredzes mērījumi
PVO – Pasaules Veselības organizācija
RIS3 – viedās specializācijas stratēģija
RSU – Rīgas Stradiņa universitāte
RTU – Rīgas Tehniskā universitāte
SAM – specifiskais atbalsta mērķis
SEG – siltumnīcefekta gāzes
SPKC – Slimību profilakses un kontroles centrs
STEM – zinātne, tehnoloģijas, inženierzinātnes un matemātika (*science, technology, engineering, and mathematics*)

UNEP – ANO Vides programma

UNESCO – ANO Izglītības, zinātnes un kultūras organizācija

UNESCO LNK – UNESCO Latvijas Nacionālā komisija

Ziņojums – Latvijas ziņojums Apvienoto Nāciju Organizācijai par ilgtspējīgas attīstības mērķu ieviešanu – 2022. gads

Informācija Latvijas lasītājam

ANO Augsta līmeņa politikas forumā Ņujorkā 2022. gada jūlijā Latvijas delegācija prezentēs Latvijas otro Ziņojumu Apvienoto Nāciju Organizācijai par ilgtspējīgas attīstības mērķu ieviešanu.

Ziņojuma gatavošana ir iespēja Latvijas iedzīvotājiem izprast Latvijas attīstības mērķus starptautiskajā ANO kontekstā, izvērtēt sasniegto un aprakstīt paredzamo Latvijas rīcību Latvijas un planētas ilgtspējas nodrošināšanā un dalīties ar labo praksi un viedokļiem par izaicinājumiem.

2015. gadā ANO Ģenerālajā asamblejā tika pieņemta rezolūcija *Mūsu pasaules pārveidošana: ilgtspējīgas attīstības programma 2030. gadam* jeb *Dienaskārtība 2030*. Tā nosaka 17 ilgtspējīgas attīstības mērķus (IAM) un 169 apakšmērķus, kuri sasniedzami, lai pasaulē mazinātos nabadzība un pasaules attīstība būtu ilgtspējīga, lai tiktu līdzsvarotas ekonomikas, sociālās un vides dimensijas. Indikatoru dati par 17 mērķu un tiem pakārtoto apakšmērķu sasniegšanas progresu ietverti Ziņojuma 2. pielikumā. Apakšmērķi tiek raksturoti gan ar datiem, gan darbības rezultātiem, kas atklāj mērķa sasniegšanas progresu.

Dienaskārtība 2030 paredz, ka IAM plānošanā un īstenošanā iesaistās visi – indivīdi, pilsoniskā sabiedrība, privātais sektors, valstis, valstu apvienības, ANO un citas institūcijas.

Eiropas Savienība ir aktīva IAM īstenoātāja, tā plāno un uzrauga *Dienaskārtības 2030* īstenošanu ES politikas līmenī.

Šo Ziņojumu sadarbībā ar nozaru ministriju politikas plānotājiem, pašvaldībām, akadēmiskajām institūcijām un citām iesaistītajām pusēm sagatavojis Pārresoru koordinācijas centrs (PKC) – par attīstības plānošanu atbildīgā valsts institūcija.

Ievads

Latvija savu otro Ziņojumu sniedz laikā, kad Latvijas nacionālās attīstības plānošanā pabeigts viens vidējā termiņa plānošanas periods līdz 2020. gadam un uzsākts jaunais – līdz 2027. gadam.

Kopš 2018. gada, kad Latvija sniedza savu pirmo ziņojumu ANO, ir izvērtēts Latvijas sniegums Latvijas Nacionālā attīstības plāna 2014.–2020. gadam (NAP2020) īstenošanā un noticis plašs Latvijas Nacionālā attīstības plāna 2021.–2027. gadam (NAP2027) koprades process, lai noteiktu Latvijas ilgtspējīgas attīstības mērķus līdz 2027. gadam.

Ziņojums atspoguļo Latvijas paveiktos un darāmos darbus IAM īstenošanā, informē par labo praksi, sniedz sabiedrības viedokļus par prioritāriem darbiem, kā arī atklāj šodienas un nākotnes izaicinājumus.

Iepriekšējā ziņojuma galvenais secinājums – Latvijai svarīgi veikt pāreju uz inovatīvu un ekoeфекtīvu tautsaimniecību, iekļaujot ikkatru – ir arī šī Ziņojuma galvenā tēma.

1. nodaļā aprakstīti pēdējo triju gadu galvenie notikumi, kas ietekmējuši IAM aktualitāti nacionālās politikas plānošanā.

2. nodaļā novērtētas katra mērķa tendences IAM apakšmērķu līmenī. Uzskaitītas konkrētas darbības, kas veiktas pēdējos gados, kā arī minētas būtiskas jaunas darbības un reformas. Skaidrots, ko Latvija dara, lai atbalstītu mērķu īstenošanu citās valstīs. Nodaļa papildināta ar labās prakses piemēriem, pārdomām par iekļaušanas tēmu un problēmām, ko neesam varējuši atrisināt.

3. nodaļā sniegts koncentrēts ieskats aktīvo pušu viedokļos par to, kādi ir jaunā plānošanas perioda būtiskākie izaicinājumi, kuriem nepieciešami papildu ieguldījumi, un priekšlikumi, kā pilnveidot, paplašināt un veicināt Latvijas ieguldījumu IAM īstenošanā Latvijā un starptautiski. Informācijas avots – iesaistīto pušu vēstules.

Tā kā IAM īstenošanā iesaistās dažādas sabiedrības grupas, visus viedokļus vienuviet nav iespējams sistemātiski atspoguļot. Biedrība "Latvijas platforma attīstības sadarbībai" (LAPAS) [apkopojusi nevalstisko organizāciju viedokļus](#) par IAM ieviešanu Latvijā.

4. nodaļā izcelti trīs Latvijas sabiedrībā mazāk zināmi instrumenti, kas var paātrināt IAM ieviešanu gan Latvijā, gan citur pasaulē – ilgtspējīgas finanses, kultūra kā brīva telpa zināšanu pārnesei un dialogam, kā arī misiju pieceja kompleksu sistēmu pārvaldībai.

Latvijai nozīmīgus IAM nosaka Latvijas Ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam, ko ievieš ar NAP2027 un nozaru attīstības pamatnostādņem un plāniem, kuru mērķi un sasniedzamie rezultāti ir saistīti ar valsts budžetu, privātā sektora ieguldījumiem, ES fondiem un citu ārvalsts finansējumu. Latvijas pašvaldības savus attīstības plānus pamato ar vietējām prioritātēm, vajadzībām un nacionālajiem mērķiem. Sabiedrība pēc savas iniciatīvas ne tikai īsteno IAM, tā iesaistās arī pārvaldības lēmumu pieņemšanas procesā.

Latvijas plānošanas sistēma ir decentralizēta, un konkrēto rīcību uzsāk tas pārvaldes līmenis, kas visefektīvāk var tikt galā ar risināmo problēmu. Valsts risina tikai to, ko nevar īstenot

pašvaldību, kopienu un indivīdu līmenī. Valsts un pašvaldības atbalsta iedzīvotāju iniciatīvu un neiejaucas bez vajadzības.

Latvija uzsver, ka mūsu zemes resursi, tāpat kā visu valstu resursi, ir ierobežoti, tāpēc katra ieguldījums un gatavība aizstāvēt nākamo paaudžu tiesības gan Latvijā, gan pārējā pasaulē sekmēs ilgtspējīgu un iekļaujošu attīstību.

Kad par 2022. gada ANO Augsta līmeņa politikas foruma tēmu tika izraudzīta "Labāka atgūšanās no koronavīrusa slimības (Covid-19), vienlaikus veicinot 2030. gada ilgtspējīgas attīstības programmas pilnīgu īstenošanu", nebija nojaušams, ka 2022. gada 24. februārī sāksies cita krīze ar globālām konsekvencēm. Šobrīd noteikumos un tiesībās balstītā starptautiskā kārtība, globālā drošība, stabilitāte un paredzamība tiek būtiski apdraudēta. Krievijas īstenotais militārais uzbrukums Ukrainai ir klajš ANO Statūtu un starptautisko tiesību pārkāpums, un šai agresijai būs ilgtermiņa ietekme ne vien uz globālo drošību, bet arī uz ilgtspējīgu attīstību.

Kopsavilkums – Latvijas ilgtspēja

Latvijas Ziņojums Apvienoto Nāciju Organizācijai par ilgtspējīgas attīstības mērķu īstenošanu 2022. gadā ir otrais Latvijas ziņojums ANO par ilgtspēju. Pirmajā ziņojumā 2018. gadā skaidrota Latvijas ilgtspējīgas attīstības plānošanas sistēma un sabiedrības līdzdalība tajā, noteiktas pamatlīnijas katram IAM un uzsvērtas inovatīvas un ecoefektīvas ekonomikas veidošana, iekļaujot ikkatru.

Otrais Ziņojums iet soli tālāk, novērtējot progresu apakšmērķu līmenī, liekot uzsvaru uz Latvijas globālajām partnerībām un aprakstot trīs sistēmiskus faktorus, kas paātrina IAM ieviešanu. Turklāt Ziņojums sagatavots laikā, kad Latvija ir pabeigusi vienu vidēja termiņa plānošanas periodu (2014–2020) un ar plašu sabiedrības iesaisti apņēmusies sasniegt nākamā plānošanas perioda (2021–2027) mērķus. Izvērtējam paveikto kopš 2018. gada un īsi izklāstām galvenās darbības un jaunās politikas iniciatīvas līdz 2027. gadam.

Latvijas virzība uz ilgtspējas mērķu sasniegšanu liecina par nelieliem uzlabojumiem lielākajā daļā mērķu un ierobežotu progresu citos mērķos. Ieviesta jauns mācību saturs izglītībā (4. IAM), atjaunoti centieni palielināt valsts un privātos izdevumus pētniecībai un attīstībai, kā arī investīcijas transporta un mājokļu infrastruktūrā (9. IAM). Šīs iniciatīvas pozitīvi ietekmēs ekonomiku un nodarbinātību (8. IAM). Vienlaikus nav sasniegts pietiekams progress nevienlīdzības mazināšanā (10. IAM) un pieaug vecākās paaudzes nabadzība (1. IAM). Šo stagnāciju nevienlīdzības mazināšanā daļēji radījusi straujā ekonomikas transformācija kopš 1991. gada un depopulācija. Aktīvās nodarbinātības pasākumi (8. IAM), izglītības reformas (4. IAM), kā arī strukturālās reformas minimālā ienākumu līmeņa sistēmā (1. IAM) mazinās nabadzības dziļumu, bet straujš uzlabojums būtu iespējams ar valsts ienākumu pieaugumu un IKP pārdali.

Latvijā tiek ražota kvalitatīva lauksaimniecības produkcija, bet iedzīvotāju liekais svars un aptaukošanās rada arvien lielākas bažas (2. IAM). Kopš Covid-19 pandēmijas veselības jomā (3. IAM) ir veikti ievērojami ieguldījumi, tostarp medicīnas personāla motivēšanā. Sabiedrība noveco, medicīnas tehnoloģijas un medikamenti kļūst arvien efektīvāki, un finansējums vajadzību apmierināšanai vienmēr ir par maz, tāpēc nākamie soļi ietver arī efektivitātes uzlabošanu veselības jomā un profilakses pasākumu pastiprināšanu. Ir vērojams stabils progress dzimumu līdztiesībā (5. IAM), tomēr pieaugošā ienākumu atšķirība rada satraukumu.

Ir veikti ievērojami uzlabojumi 11. IAM īstenošanā, tostarp administratīvi teritoriālā reforma. Pašvaldības gatavo ilgtspējīgas attīstības stratēģijas, nodrošinot lielāku iedzīvotāju līdzdalību lēmumu pieņemšanā. Ūdens kvalitāte (6. IAM, 14. IAM) Latvijā ir salīdzinoši augsta, bet, lai samazinātu dramatisko Baltijas jūras eutrofikāciju, būtiska ir starptautiskā sadarbība.

Lai sasniegtu klimata mērķus, nodrošinātu enerģiju par pieejamām cenām un panāktu aprites ekonomiku (13. IAM, 7. IAM un 12. IAM), svarīgi gan konsekventi izpildīt klimata mērķu saistības līdz 2030. gadam, gan arī izstrādāt risinājumus, lai sasniegtu vērienīgos politiskos mērķus attiecībā uz nulles emisijām 2050. gadā, vienlaikus nodrošinot, ka SEG emisiju samazināšana nesamērīgi neietekmē mājsaimniecības ar zemiem ienākumiem un mazos uzņēmumus. Izaicinājumus rada datu pieejamība par ekonomikas ietekmi uz bioloģisko daudzveidību (15. IAM). Pastāvīgi uzlabojumi un augsta uzmanība mieram, taisnīgumam un labai pārvaldībai (16. IAM) ir radījusi vidi, kas veicina dinamisku pilsonisko sabiedrību un uzņēmējdarbību. Šim Latvijas sabiedrībai nozīmīgajam mērķim ir izšķiroša nozīme Latvijas ilgtspējā.

Globālās partnerības jomā (17. IAM) Latvija ir gandrīz trīskāršojusi savu Ārlietu ministrijas pārvaldīto divpusējās attīstības sadarbības budžetu, tādējādi paverot iespēju sadarbībai ar jauniem reģioniem, piemēram, Āfrikā. Ziņojums sniedz vairāk informācijas par Latvijas ieguldījumu finanšu un tehnoloģiju jomā, kapacitātes veidošanā, tirdzniecībā, dažādu pušu sadarbībā un datos, savukārt piemēri par Latvijas sadarbību ar citām valstīm integrēti attiecīgos IAM aprakstos.

Iesaistītajām pusēm ir liela nozīme Latvijas politikas plānošanas procesā, un IAM ir integrēti Latvijas politikā. Latvijas Nacionālā attīstības plāna 2021.–2027. gadam koprades rezultātā pastāv būtiska vienprātība par turpmākajām darbībām, tāpēc Ziņojumā iekļauta informācija par iesaistīto pušu ieguldījumiem IAM īstenošanā un viedokļi par nozīmīgiem izaicinājumiem un prioritārajām darbības jomām. Augsta atsaucība saņemta no akadēmiskajām iestādēm, pašvaldībām, arodbiedrībām un citām organizācijām. Iesaistītās puses kopumā uzsvēra vajadzību pēc lielākas starpnozaru sadarbības un izpratnes veidošanas par ilgtspējīgas attīstības nozīmību, kā arī aicināja radīt un ieviest uz pierādījumiem balstītus risinājumus, lai sasniegtu klimata mērķus.

Ceturtajā nodaļā aprakstīti trīs faktori, kas pēdējos gados Latvijā izvirzīti priekšplānā un var paātrināt visu IAM mērķu īstenošanu.

Ilgospējīga finanšu plūsma

Latvijas jaunajā Finanšu sektora attīstības plānā izveidota sadaļa par ilgtspējīgām finansēm. Latvijas Finanšu ministrija sadarbībā ar citām ministrijām izveidojusi Latvijas ilgtspējīgo obligāciju ietvaru, un Valsts kase pirmo reizi Latvijas vēsturē emitējusi ilgtspējīgās valsts obligācijas, finansējot "zaļus" un sociālus valsts izdevumus. Latvijas finanšu sektora dalībnieki ir parakstījuši sadarbības memorandu, un Latvijas finanšu sektoru pārstāvošā biedrība "Finanšu nozares asociācija" Ziņojumā apraksta finanšu sektora ietekmi uz IAM. Latvijas Banka nākusi klajā ar savu ilgtspējības stratēģiju.

Kultūra: telpa sarunai un izzināšanai

Latvijas muzeju un bibliotēku loma kā iekļaujoša, droša telpa apmeklētājiem izziņai un izpratnes veidošanai par ilgtspējīgu attīstību ir manāmi palielinājusies pēdējos trijos gados, pateicoties muzeju un bibliotēku darbinieku profesionālajai apmācībai un no tās izrietošajai sadarbībai reģionālajā līmenī, aktivitātēm muzejos un bibliotēkās, darbību dokumentēšanai, koplietojamu datubāzu izveidošanai un uzturēšanai, labākās prakses nodošanai starptautiskā līmeņa tīklos un ekspertu grupās, kā arī līdzdalībai un atbildībai par starptautisko ziņojumu sagatavošanu. Svarīgi atgādināt, ka kultūras mantojums vienmēr spēlējis nozīmīgu lomu noturības, saliedētības, ilgtspējīga patēriņa un ražošanas veicināšanā un SEG emisiju samazināšanā. Latvijas pieredze var noderēt citviet pasaulē, jo bibliotēkas un muzeji ir vairumā valstu. Savukārt kultūras mantojums stiprina noturību un sniedz ierosmi ilgtspējīgai rīcībai, piemēram, veicinot aprites ekonomiku.

Misija "Jūra 2030"

Valstis ap Baltijas jūru jau sen sadarbojas, lai samazinātu Baltijas jūras eutrofikāciju, taču ar ierobežotiem rezultātiem. Tagad Latvija eksperimentē ar pieeju, kuru izmanto ES, lai ar inovācijām risinātu vissarežģītākās problēmas.

Latvijas misija novedīs pie "zilās ekonomikas". Baltijas jūras bioloģiskā daudzveidība tiks atjaunota, un jūra tiks ilgtspējīgi izmantota ekonomikas izaugsmei un sabiedrības labklājībai. Šajā procesā kopīgi tiks radītas jaunas nozares, jauni tirgi, jaunas darba vietas.

Latvija ir pietiekami maza valsts, lai spētu izveidot misiju prototipus, un pietiekami liela, lai tās rezultāti būtu noderīgi starptautiski.

Secinājumi un nākamie soļi

Uzdevumi ir noteikti visiem ilgtspējīgas attīstības mērķiem un tos īsteno atbilstoši Latvijas rīcībpolitikai līdz 2027. gadam, kas ir izstrādāta ar sabiedrības iesaisti. Krīžu apstākļos darbības tiek precizētas un pārkārtotas fiskālās telpas ietvaros, lai atbalstītu tos, kurus šīs krīzes skar, vienlaikus nezaudējot ilgtspējas mērķus. Dažādi sabiedrības tīkli un platformas līdzdarbojas mērķu īstenošanā. Izpratnes veidošana par ilgtspējīgu finanšu plūsmu un par kultūru kā telpu

sarunai un izzināšanai, kā arī misiju pieeja sarežģītu problēmu risināšanai ir nesenās tendences Latvijā, kas var paātrināt ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanas tempu.

Labas pārvaldības prakse Latvijā nosaka sabiedrības līdzdalību politikas veidošanā, ļaujot lielāko daļu izaicinājumu risināt demokrātiskā ceļā. Ikgadējā budžeta pārskates procesā var atbrīvot valstij pieejamos budžeta līdzekļus, pārceļot tos uz darbībām, kas efektīvāk sasniedz mērķus. Tomēr varam atdurties pret zināmiem iespēju griestiem attiecībā uz nevienlīdzību, kas mazina uzticēšanos, ja nav panākta vienošanās par iekšzemes kopprodukta pārdales dziļumu – privātā un publiskā sektora pakalpojumu līmeni, pilsoņu un valsts pienākumu un pakalpojumu līmeni, nodokļu slogu un dažādu grupu solidaritāti.

Šī iemesla dēļ Latvija tuvākajā laikā uzsāks valsts mēroga diskusijas, lai sabiedrība vienotos par ilgtspējīgas attīstības stratēģiju līdz 2050. gadam. Latvija 2050 kā vienojošā vīzija stāsies spēkā 2025. gadā un kalpos kā vadlīnijas parlamentiem un valdībām nākotnē, izšķiroties par nozīmīgiem soļiem ilgtspējas nodrošināšanai.

1. nodaļa. Latvijas konteksts un darbi kopš pirmā ziņojuma (2018–2022)

Ziņojuma pamatā ir Latvijas pieeja katra IAM īstenošanā, kas izklāstīta pirmajā ziņojumā. Ziņojuma saturs un analīze izriet no [Nacionālā attīstības plāna 2014.–2020. gadam](#) un [Ilgtspējīgas attīstības stratēģijas līdz 2030. gadam](#), koprades procesos vienojoties par jaunā perioda politikas mērķiem Nacionālā attīstības plāna 2020.–2027. gadam, [Eiropas Zaļā kursa](#) un pēdējo gadu izaicinājumiem.

Pirmais ziņojums – pamats Latvijas turpmākajam darbam ar IAM

Pirmais [Ziņojums Apvienoto Nāciju Organizācijai par ilgtspējīgas attīstības mērķu īstenošanu \(2018. g.\)](#) (turpmāk – pirmais ziņojums) tika prezentēts, kad mūsu valsts iedzīvotāji atzīmēja valsts simtgadi.

Tā kā Latvija iekļauj IAM savās politikās, pirmais ziņojums atspoguļoja Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģiju līdz 2030. gadam un NAP2020 vidusposma progresa sniegumu. Politikas veidošanā tika ņemta vērā daudzu ekonomiski aktīvo personu emigrācija, kas atstāja sekas uz ekonomikas produktivitāti un sociālo situāciju. [Vidusposma novērtējumā](#) tika uzskatīts, ka vides jomā ir panākta stabilitāte un ka Latvija ir zaļa valsts ar tālāku attīstību ekoinovāciju jomā.

Pirmajā ziņojumā tika secināts, ka Latvijas ilgtspējīgas attīstības izaicinājumi ir koncentrējami divos virzienos:

- 1) inovatīvas un ekoloģiski efektīvas¹ ekonomikas attīstīšana;
- 2) ienākumu un iespēju nevienlīdzības samazināšana.

Pirmajā ziņojumā izvērstās rekomendācijas ņemtas vērā, izstrādājot NAP2027. Tā kā tās ir aktuālas joprojām, tās ir izvirzītas kā tēma arī 2022. gada Ziņojumam. Atšķirībā no iepriekšējā perioda palielinās nevienlīdzības aktualitāte, tai skaitā kontekstā ar klimata neitralitātes risinājumiem.

---

¹ Inovatīva un ekoloģiski efektīva ekonomika ir apņemšanās Latvijas Ilgtspējīgas attīstības stratēģijas līdz 2030. g. ziņojumā, kas tika izstrādāts iekļaujošā procesā un apstiprināts 2010. gadā. Tas būtu pielāgojams IAM jēdzienam "inovatīva aprites ekonomika".

Latvijas 2018.gada (pirmā) ziņojuma galvenie pienesumi

1. Pamatinformācija par Latvijas pieeju katram IAM.
2. Kopīga izpratne par to, kā IAM tiek iekļauti Latvijas politikā.
3. Latvijas politikas plānošanas sistēmas apraksts, kas skaidro, kā Latvijā tiek nodrošināta sabiedrības līdzdalība un politikas saskaņotība.
4. Citu pušu aktivitātes saistībā ar IAM un iespēja par tām uzzināt ieinteresētajām pusēm.
5. Vide, kurā izveidot sadarbības platformas par IAM.

Avots: [Latvijas Ziņojums Apvienoto Nāciju Organizācijai par ilgtspējīgas attīstības mērķu īstenošanu. 2018. g.](#)

Ieskats pēdējo triju gadu notikumos

Turpmāk tiek sniegts ieskats dažādos notikumos, kas ietekmējuši ilgtspējīgas attīstības politikas virzību Latvijā pēdējo triju gadu laikā.

- **Vienošanās par valsts mērķiem un rīcību līdz 2027. gadam**

No 2018. gada oktobra līdz 2020. gada martam noritēja [Nacionālā attīstības plāna 2021.–2027. gadam](#) koprades process. Pārresoru koordinācijas centra vadībā izstrādāto koncepciju izskatīja Nacionālā attīstības padome. Ministru kabinets apstiprināja NAP2027 prioritāšu ietvaru (kodolu). PKC īstenotās sabiedriskās apspriešanas rezultāti saskaņoti Nacionālajā attīstības padomē. 2019. gada vasarā zinātnieki, NVO, sociālie partneri, valsts un pašvaldību ierēdņi sešās darba grupās izstrādāja NAP2027 saturu – jaunos mērķus, gaidāmos rezultātus, darbības virzienus, atbildīgās un iesaistītās puses. Redzējums par Latvijas nākotni 2027. gadā tika aprobēts fokusgrupās. Par sagatavoto NAP2027 redakciju diskutēja dažādās ekspertu grupās Latvijas novados. Rudenī notika plāna sabiedriskā apspriešana, nepieciešamā papildu finansējuma apzināšana, novērtējums par paredzēto darbību ietekmi uz vidi. 2020. gada vasarā Latvijas galveno vidēja termiņa plānu saskaņoja Nacionālā attīstības padome un apstiprināja valdība un Saeima.

- **Politiskā stabilitāte**

Pēc 2018. gada oktobra vēlēšanām Ministru prezidents Krišjānis Kariņš izveidoja visilgāk pie varas esošo Ministru kabinetu Latvijas vēsturē, kurā ir pārstāvji no dažādām partijām ar plašu politisko uzskatu diapazonu. Šī iemesla dēļ, jo īpaši Covid-19 pandēmijas laikā, valdības sēdes bija garas – tās turpinājās stundām ilgi, līdz panākta vienprātība. [Valdības deklarācijā](#) noteiktas konkrētās valdības prioritātes tās pilnvaru termiņam, iezīmējot akcentus ilgtspējīgā attīstībā.

- **Eiropas Savienības Zaļais kurss**

2019. gada novembrī Urzula fon der Leiena stājās Eiropas Komisijas priekšsēdētājas amatā un sāka īstenot vērienīgo [Eiropas Zaļo kursu](#), Eiropas Komisijas rīcības plānu laikposmam no 2020. līdz 2024. gadam, lai pārveidotu ES par modernu, resursu ziņā efektīvu un konkurētspējīgu ekonomiku, kurā:

- ✓ līdz 2050. gadam pielikts punkts siltumnīcefekta gāzu neto emisijām,
- ✓ ekonomikas izaugsme ir atsaistīta no resursu izmantošanas,
- ✓ iekļauts ikkatrs cilvēks un ikkatrs reģions, Komisijas terminoloģijā runājot, "novārtā nav atstāts neviens cilvēks un neviens reģions".

- **Covid-19 izplatība**

Pirmais Covid-19 gadījums Latvijā atklāts 2020. gada februārī. Latvijas pieredze ar Covid-19 ir parādījusi, ka uzskati par labāko rīcību šīs slimības izplatības ierobežošanā mainās atkarībā no pieejamās informācijas par vīrusu, kā arī no nepieciešamības līdzsvarot epidemioloģiskās drošības apsvērumus un sabiedrības noskaņojumu. Latvija centās pēc iespējas izmantot zinātnes atklājumus un starptautisko pieredzi lēmumu pieņemšanā, lai rastu labākos risinājumus sabiedrībai un uzņēmējiem. Tā nodrošināja valsts apmaksātu vakcināciju pret Covid-19, noteica ierobežojumus tautsaimniecības nozaru darbībai, lai samazinātu vīrusa izplatību, un sniedza atbalstu iedzīvotājiem un uzņēmumiem, kuru iespējas strādāt tika ierobežotas.

- **Latvijas valsts prezidents par IAM**

2019. gada jūlijā valsts prezidents Egils Levits savā pirmajā uzrunā Apvienoto Nāciju Organizācijas 74. Ģenerālās asamblejas sesijā puda Latvijas apņemšanos īstenot IAM, uzsvēra Latvijas panākumus divpusējā attīstības sadarbībā un dzimumu līdztiesībā, kā arī Latvijas apņemšanos pildīt Parīzes nolīgumu – ANO Vispārējo konvenciju par klimata pārmaiņām. Valsts prezidents īpašu uzmanību pievērta ANO lomai 9. un 16. mērķa sasaistē, digitalizācijas apstākļos nostiprinot kibernetikas un mākslīgā intelekta drošības un tiesiskuma aspektus, kā arī multilaterālisma nozīmi.

- **Prioritātes Covid-19 apstākļos**

Nemot vērā, ka vienošanās par valsts mērķiem un rīcību līdz 2027. gadam notika pirms Covid-19 pandēmijas, Saeima nobalsoja par NAP2027, kuram pievienots Saeimas Ilgtspējīgas attīstības komisijas izstrādāts īpašs paziņojums, t. s. "[Covid-19 pielikums](#)". Pielikumā norādīts, ka pandēmijas apturēšanai un tās izraisītās krīzes pārvarēšanai tiks izmantoti būtiski papildu resursi, kuriem jāsniedz ieguldījums NAP2027 noteikto mērķu sasniegšanā.

- **Krievijas un Baltkrievijas agresija Ukrainā**

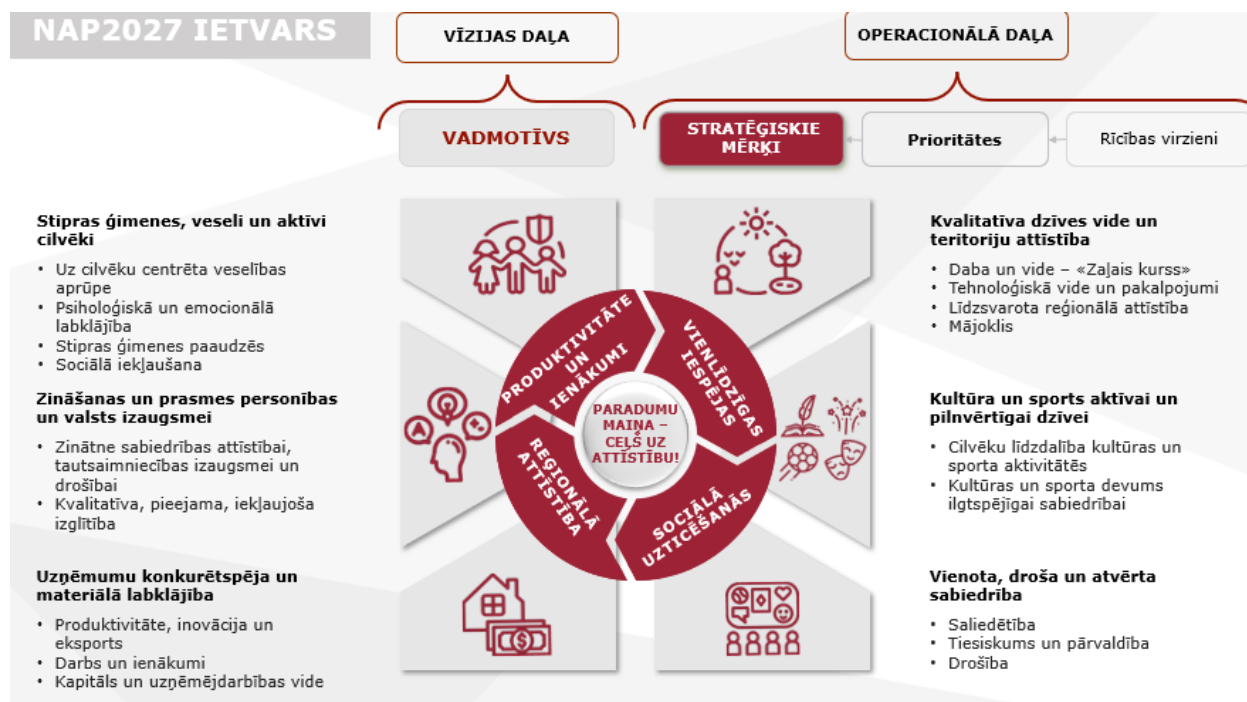
Krievijas un Baltkrievijas agresija radījusi ģeopolitisko spriedzi reģionā, kā arī ilgtermiņā ietekmēs reģionālo un globālo drošību un globālās ekonomikas attīstību. Kopš 2022. gada 24. februāra Eiropa piedzīvo vēl nepieredzētu bēgļu plūsmu. Latvijā tiek atbalstīta Ukraina un tās bēgļi, valsts pārvaldei, pašvaldībām, uzņēmējiem un pilsoniskajai sabiedrībai, kā arī individuāli rīkojoties un koordinējot darbību Latvijā un starptautiskā mērogā.

Latvijas IAM prioritātes Covid-19 apstākļos

- veselības aprūpes un sabiedrības drošības jomā (3. IAM);
- sociālās aizsardzības un vienlīdzīgu iespēju jomā (1. IAM, 10. IAM);
- tautsaimniecībā – ne tikai lai atbalstītu apgrozāmo līdzekļu un kapitāla pieejamību uzņēmumiem, lai tie ātrāk pārvarētu krīzes sekas un turpinātu uzlabot savu produktivitāti, bet arī lai:
  - īstenotu tautsaimniecības digitālo transformāciju (9. IAM);
  - īstenotu ilgtspējīgu darba tirgus politiku (8. IAM);
  - īstenotu elastīgu mūžizglītības sistēmu (4. IAM);
  - atbalstītu mērķtiecīgus ieguldījumus uzņēmumu elastībā un spējā pielāgot esošās ražotnes un pakalpojumu sniegšanas platformas jaunu, tirgū pieprasītu produktu ražošanai un pakalpojumu sniegšanai (8. IAM), tai skaitā sekmējot efektīvāku vietējo resursu izmantošanu (12. IAM), atbalstītu ieguldījumus sabiedrības drošībai nozīmīgā infrastruktūrā (9. IAM un 11. IAM) un energoefektivitātē (7. IAM), tai skaitā centrālajā siltumapgādē;
  - visaptverošas valsts aizsardzības ietvaros attīstītu vietējās tautsaimniecības piegāžu drošību, kas veicinās visas sabiedrības un tautsaimniecības nozaru noturību, darbības turpināšanu krīzes apstākļos un maksimāli ātru atgūšanos pēc krīzes pārvarēšanas, atbalstīs tiesiskuma stiprināšanu un investīciju aizsardzību (16. IAM)

Avots: Saeimas paziņojums par NAP2027

NAP2027 – pamats Latvijas rīcībai nākotnē

Avots: Nacionālais attīstības plāns 2021.–2027. g.

Latvijas Nacionālais attīstības plāns nosaka 4 stratēģiskos mērķus, kā arī darbību sešos rīcības virzienos, kas sniedz ieguldījumu visu IAM īstenošanā.

Pamatojoties uz NAP2027, tiek izstrādātas pārresoriskas un nozariskas pamatnostādnes un plāni. Valdība arī apstiprinājusi plānus, kas sniedz ieguldījumus IAM apakšmērķu īstenošanai, bet nav ietverti NAP2027. Šīs politikas nosaka valdības īstenoto un plānoto rīcību, kas plašāk aprakstīta 2. nodaļā.

Ievērojamākie papildinājumi vidēja termiņa periodā, salīdzinot ar iepriekšējo periodu, ir:

- uzsvars uz sociālo uzticēšanos un iespēju vienlīdzību;
- Latvijas politikas konverģence ar Eiropas Komisijas zaļo kursu;
- jaunas jomas, kas noteiktas par nacionālā līmeņa rīcības virzieniem:
  - digitālā transformācija;
  - psiholoģiskā un emocionālā labklājība;
  - mājokļu politika.

Pēdējos trijos gados veiktās strukturālās reformas

- Minimālā ienākumu līmeņa reformā noteikta minimālā ienākumu sliekšņa palielināšana un tā regulāra pārskatīšana, uzlabojot to iedzīvotāju situāciju, kuriem ir viszemākie ienākumi.
- Māsu profesijas reforma īstenota, ieviešot izglītības bāzi, kas iegūta augstskolā, un mazinot pārkvalifikācijas šķēršļus. Māsām dota lielāka patstāvība un atbildība, kā rezultātā palielināsies māsu skaits veselības aprūpes sistēmā.
- Uzsākta augstākās izglītības reforma, nosakot augstskolu tipoloģiju un atbilstoši tai mērķtiecīgi atbalstot augstskolu attīstību, kā arī izveidojot augstskolu padomes kā stratēģiskās attīstības un uzraudzības institūciju.
- Administratīvi teritoriālās reformas ietvaros pašvaldību skaits samazināts no 110 līdz 43, kā rezultātā paredzama vienlīdzīgāka pieeja pakalpojumiem un efektīvāka resursu izmantošana.
- Ieviesta iepakojuma depozīta sistēma, nodrošinot, ka izlietotais iepakojums tiek savākts un pārstrādāts atkārtotai izmantošanai.
- Trīskāršots Ārlietu ministrijas pārvaldītais finansējums attīstības sadarbībai. Attīstības sadarbības aģentūras funkcijas sāk īstenot Finanšu ministrijas Centrālā finanšu un līgumu aģentūra.

Ziņojuma sagatavošanas process un iesaistītās puses

Ziņojuma gatavošana uzsākta līdz ar NAP2027 apstiprināšanu. Tas iekļauj šādus soļus.

1. Iepriekšējā plānošanas perioda novērtēšana, norādot uz progresu mērķu un politikas rezultātu sasniegšanā un turpmākajiem darbiem.
2. IAM apakšmērķu kartēšana pret NAP2027 rezultatīvajiem rādītājiem.
3. IAM apakšmērķu kartēšana pret ministriju politikām un to rādītājiem.
4. Iesaistīto pušu viedokļu un labās prakses apkopošana, izsūtītas vēstules, aicinājumi *Twitter*.
5. Informācijas sagatavošana par katru IAM.
6. Iesaistīto pušu materiālu ievietošana PKC mājaslapā.
7. Publiskā apspriešana, kurā ikvienam sabiedrības loceklim un organizācijai dota papildu iespēja iesniegt savu viedokli.
8. Diskusijas Saeimas Ilgtspējīgas attīstības komisijā.
9. Ziņojuma apstiprināšana Ministru kabinetā.

Latvijā nav izveidota atsevišķa institūcija tikai IAM jautājumu vadībai, jo IAM ir iekļauti nacionālajā plānošanas procesā. 2022. gada sākumā Covid-19 izplatības ierobežojošo pasākumu dēļ IAM procesa saskaņošanas pasākumi valstī pārsvarā notika attālināti.

Izvilumi no Krišjāņa Kariņa Valdības deklarācijas

Valdības politiskā dienaskārtība akcentē uz ilgtspējīgas attīstības mērķiem.

Te ir izvilumi no deklarācijas par Ministru kabineta iecerēto darbību, kura apstiprināta 2019. gada janvārī, ir spēkā ziņojuma apstiprināšanas brīdī. Izvērst valdības rīcības plāns nodrošina tās īstenošanu, ministrijas ziņo par progresu ik pēc 6 mēnešiem, un Ministru prezidents katru gadu Saeimai sniedz ziņojumu par valdības rīcības plāna izpildi.

Piemēri no valdības deklarācijas uzdevumiem:

- Izstrādāt Nacionālo enerģētikas un klimata plānu 2030. gadam.
- Novērtēt obligātā iepirkuma komponentes izveides un ieviešanas likumību.
- Finansiāls atbalsts automatizācijai, pētniecībai un attīstībai, digitalizācijai, procesu optimizācijai, energoefektivitātei un sportam.
- Īstenot *Rail Baltica* projektu.
- Veidot Latviju kā bērniem draudzīgāko valsti un sabiedrību.
- Pakāpeniski uzlabot minimālo ienākumu atbalsta sistēmu.
- Stiprināt ārpusģimenes aprūpē esošo bērnu un pieaugušo ar garīga rakstura traucējumiem deinstitutionalizāciju.
- Nacionālās mediju telpas stiprināšana un valsts atbalsta sniegšana daudzveidīga, kvalitatīva mediju satura attīstībai.

Latvija plecu pie pleca ar citām ES dalībvalstīm Zaļā kursa īstenošanai

Avots: [Eiropas komisijas paziņojums Eiropas Zaļais kurss, 2019.](#)

Arī Latviju ietekmē klimata pārmaiņas

2018. gada vasara Latvijā bija sausa un karsta. Augstās temperatūras veicināja uguns izplatīšanos Salas kūdras laukos, uguns ātri izplatījās pazemē un mežos. Latvijas kaimiņvalstis palīdzēja ar helikopteriem pārvarēt šo dabas katastrofu, pievēršot sabiedrības uzmanību ilgtspējības vides dimensijai, kā arī konstruktīvajai starptautiskajai sadarbībai. 52 % Latvijas klāj meži, 9,9 % ir kūdras purvi.

Valsts prezidents Egils Levits par multilaterālismu

"Tiesībās un juridiskajās normās balstītas starptautiskās kārtības uzturēšana ir ikvienas valsts interesēs, jo no tā ir atkarīga stabilitāte un vienmērīga attīstība visa pasaulē. ANO ir organizācija, kas veido valstu daudzpusējās sadarbības sistēmas un uz tiesību normām balstītas starptautiskās kārtības kodolu.

Neviena pasaules valsts tikai saviem spēkiem vien netiktu galā ar sarežģītiem mūsdienu izaicinājumiem."

2021. g. 22. septembrī ANO ĢA 76. sesijā

Avots: [Valsts prezidenta kanceleja](#)

2. nodaļa. 17 IAM mērķu īstenošana un turpmākās to īstenošanai plānotās aktivitātes Latvijā

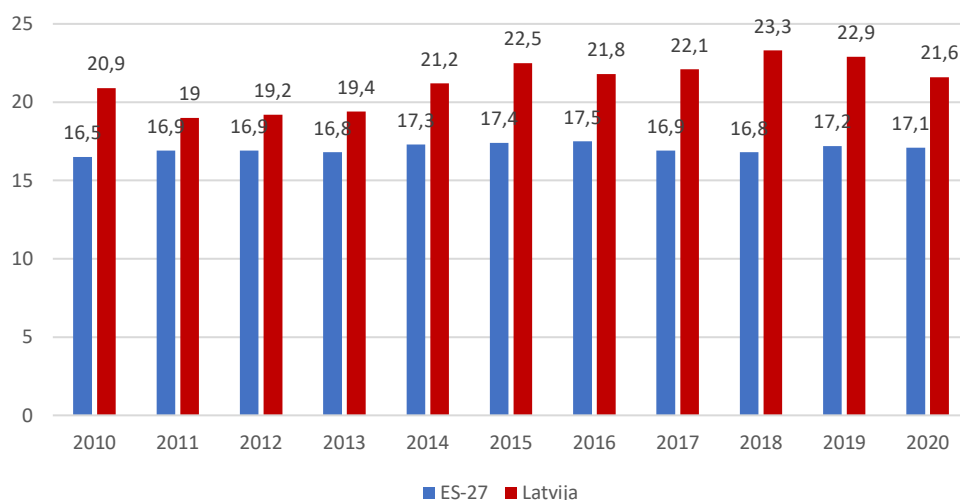
Sniedzot ieskatu par katru IAM, raksturota tā vieta plānošanā un īstenošanā, iezīmēti rezultāti un tendences, nosaucot tikai dažus no raksturīgajiem rādītājiem. Pārliecībā, ka veiksmē slēpjas detaļās, cenšamies pieskarties darbībām, kas vērstas uz tiem apakšmērķiem, kuru īstenošanā Latvija darījusi visvairāk. Lai darbs nākotnē būtu mērķtiecīgāks, komentēti riski Latvijas ilgtspējīgai attīstībai, minēti tie IAM apakšmērķi, kuriem Latvijā šobrīd pievērš mazāku uzmanību, un iztirzāta labā prakse.

1. IAM. Novērsta nabadzība – mazināts nabadzības dziļums

Latvijas mērķis ir mazināt nabadzības dziļumu iedzīvotājiem ar viszemākajiem ienākumiem, īpaši pensijas vecuma cilvēkiem, cilvēkiem ar invaliditāti un sociālā riska bērniem. Ekonomikas izaugsme, atbalsts uzņēmējdarbības uzsākšanai, efektīva nodokļu sistēma, mūžizglītība, cienīgs (drošs, pietiekami atalgots) darbs un atbilstoši sociālās iekļaušanas pasākumi novērš nabadzības risku. Cilvēki un uzņēmumi, godprātīgi maksājot nodokļus, nodrošina ikvienam sociālo apdrošināšanu, tostarp veselības aprūpi un pensiju. Valsts mērķtiecīgi atbalsta centienus uzlabot iedzīvotāju materiālo situāciju, kā arī palīdz tiem, kuriem ir zemi ienākumi.

Nabadzības risks pēc sociāliem transfertiem

Datu avots: Eurostat

Vērtējums par sasniegumiem

1.1. Personu īpatsvars, kuru ienākumi ir zem minimālā ienākumu līmeņa, pakāpeniski samazinās, 2020. gadā tādu personu bija 7,7 %. ↑

1.2. 2020. gadā nabadzības riskam pakļauto iedzīvotāju īpatsvars sasniedza 23,4 %. Nabadzības risks visvairāk skāris personas vecuma grupā 65+. 2020. gadā sociālie transferti nabadzības risku samazināja par 17,1 procentpunktu. ↓

1.3. No 2021. gada ir uzsāktas fundamentālas pārmaiņas minimālā ienākumu līmeņa noteikšanā, lai uzlabotu situāciju iedzīvotājiem ar viszemākajiem ienākumiem. ↑

1.4. Uzkrājumu nav pusei mājsaimniecību, kas atrodas zem nabadzības riska sliekšņa. ↓

1.5. Zema sociālo transfertu ietekme (17,1 %) uz nabadzības riska mazināšanu, īpaši pensijas vecuma iedzīvotājiem, kā arī zemas pensijas. ↓

Valsts rīcība Latvijā līdz 2021. gadam

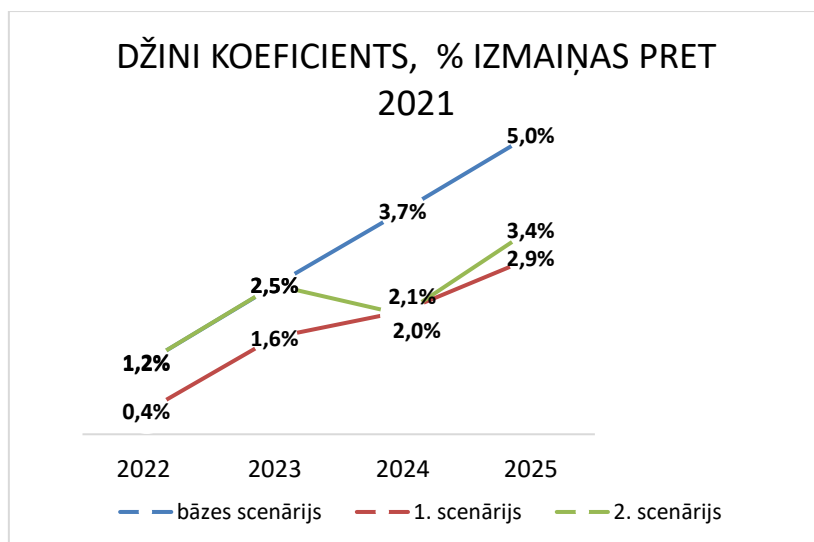
- Gandrīz divkārtots garantētais pabalsta apmērs personām ar minimālo ienākumu līmeni (no 2021. gada).
- Būtiski palielināts minimālais vecuma un invaliditātes pensijas apmērs (no 2021. gada).
- Būtiski paaugstināts ģimenes valsts pabalsta apmērs ģimenēm ar bērniem (no 2022. gada).
- Pakāpeniski tiek paaugstināts minimālās algas apmērs.
- Covid-19 pandēmijas apstākļos nodrošināts atbalsts, lai nemazinātos ienākumi tiem, kuriem tas visvairāk nepieciešams.
- No 2018. gada būtiski palielināts nodokļu atvieglojums par apgādībā esošām personām un neapliekamais minimums pensiju saņēmējiem.

Labās prakses piemēri

Minimālā ienākumu līmeņa reforma

2021. gadā uzsāktā minimālā ienākumu līmeņa reforma ir viens no nozīmīgākajiem valsts sasniegumiem nabadzības mazināšanā pēdējo 15 gadu laikā. Normatīvajos aktos noteiktais minimālais ienākumu sliekšnis, kas ir izejas punkts dažādu pabalstu piešķiršanai, un tā regulāra pārskatīšana uzlabos situāciju iedzīvotājiem ar viszemākajiem ienākumiem, vienlaikus nodrošinot minimālo pabalstu un pensiju aprēķina caurskatāmību un pamatotību.

Latvijas Bankas aprēķini parāda, kā summas pārskatīšana katru gadu (1. scenārijs), salīdzinot ar pārskatīšanu ik pa trim gadiem (2. scenārijs), ietekmē nevienlīdzību.

Avots: Latvijas Bankas mikrosimulāciju dati.

Mājsaimniecību atšķirīgās vajadzības

2021. gadā pētnieki izstrādāja mājsaimniecību relatīvo izdevumu budžeta metodoloģiju. Šis ir vienīgais rādītājs, kas atspoguļo reālos, šodienas sociālekonomiskajai situācijai atbilstošos mājsaimniecību izdevumus jeb patēriņu, ņemot vērā cilvēku ikdienas vajadzības. Mājsaimniecību relatīvo izdevumu budžets ir veidots no divām daļām – pārtikas groza un nepārtikas izdevumiem – un aprēķināts dažādiem mājsaimniecību tipiem atkarībā no to atrašanās vietas. Mājsaimniecību relatīvo izdevumu budžets ir rādītāju kopums, kas izstrādāts, lai novērtētu esošo rīcībpolitiku adekvātumu un kalpos par atskaites punktu dažādu ar ienākumiem un izdevumiem saistītu rīcībpolitiku izstrādē.

Finansiāla drošība

Kā plānot finanses, taupīt naudu un nodrošināt vecumdienas. Kā neiekrist finanšu krāpnieku lomatās. Šādas zināšanas daudziem iedzīvotājiem nav pašsaprotamas.

Šāda saprotama un viegli lietojama informācija īpaši vajadzīga bezdarbniekiem un darba meklētājiem, personām ar garīga rakstura vai funkcionāliem traucējumiem un ģimenēm, kurās ir šādas personas, ģimenēm, kurās vecākiem ir nepietiekamas bērnu aprūpes prasmes, jauniešiem, kuri sāk patstāvīgu dzīvi pēc ārpusģimenes pakalpojuma (institūcijā) saņemšanas, iedzīvotājiem ar neiegūtu pamata vai vidējo izglītību, personām ieslodzījuma vietās, vecāka gadagājuma cilvēkiem (ar ierobežotām atbalsta iespējām ģimenē), iedzīvotājiem ar zemiem ienākumiem (personām, uz kurām ir attiecināms trūcīgas vai maznodrošinātas mājsaimniecības statuss).

Tāpēc Latvijas Finanšu nozares asociācija un tās biedri iesaistījuši nevalstiskās organizācijas kā ekspertus, lai plānotu Latvijas iedzīvotāju finanšu prātības stratēģiju 2021.–2027. gadam, piemēram, nevalstiskā sektora pārstāvji informējuši finanšu sektora pārstāvjus par grūtībām,

kuras traucē vai liedz izmantot finanšu pakalpojumus cilvēkiem ar garīga rakstura vai funkcionāliem traucējumiem. Finanšu pratības uzlabošanas pasākumu īstenošanā sadarbojas finanšu nozares, nevalstiskais, valsts un privātais sektors, t. sk. organizējot ikgadējo finanšu pratības nedēļu, pensionēšanās nedēļu u. c. pasākumus.

Latvijas rīcībpolitika no 2021. gada

Lai mazinātu nabadzību, Latvija no 2021. g. apņemas papildus īstenot šādas jaunas aktivitātes un iniciatīvas.

1. Noteikt dažādu grupu minimālo ienākumu līmeni, kas izriet no ienākuma mediānas (viduspunkta) un tiek pārskatīts ik gadu.
2. Palielināt sociālo transfertu apmēru un to ietekmi uz nabadzības mazināšanu, tai skaitā nodrošinot atsevišķu sociālo pabalstu, atlīdzību un piemaksu pārskatīšanu un to sasaisti atbilstoši sociāli ekonomisko rādītāju izmaiņām.
3. Pārskatīt sociālo pabalstu izmaksu mērķētību un uzlabot saņēmēju pārklājumu.
4. Turpināt ieviest pasākumus valsts sociālās apdrošināšanas sistēmas stabilitātes nodrošināšanai ilgtermiņā, tai skaitā pārskatot pensionēšanās nosacījumus, valsts sociālās apdrošināšanas finansēšanas nosacījumus un universālā un personificētā atbalsta nosacījumus, kā arī izvērtējot bāzes pensijas ieviešanas iespēju.
5. Trūcīgām un maznodrošinātām mājāsaimniecībā esošām personām, kuru ienākumi nav pietiekami visu saistību segšanai viņu sociālā un ekonomiskā stāvokļa dēļ, no 2022. gada dot iespēju noteiktā kārtībā atbrīvoties no parādsaistībām, ko radījuši patērētāju kredītēšanas līgumi.

Jaunās politikas no 2021. gada

1. Sociālās aizsardzības un darba tirgus politikas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam.
2. Plāns minimālo ienākumu atbalsta sistēmas pilnveidošanai 2022.–2024. gadam.
3. Bērnu, jaunatnes un ģimenes attīstības pamatnostādnes 2021.–2027. gadam (projekts).
4. Konceptuālais ziņojums par pensiju sistēmas pilnveidošanu (projekts).

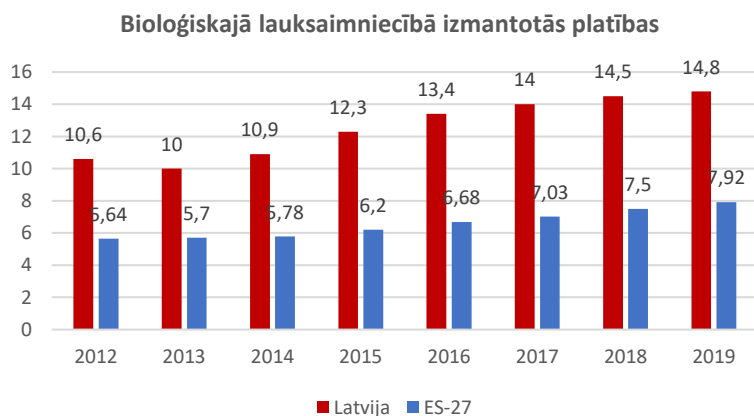
Izaicinājumi

- Sabiedrības novecošanās, bērnu un darbspējīgā vecuma iedzīvotāju skaita samazināšanās.
- Pieaugošs nabadzības risks pensijas vecuma iedzīvotājiem, bezdarbniekiem un citiem ekonomiski neaktīviem iedzīvotājiem.
- Vieni no zemākajiem izdevumiem sociālajai aizsardzībai starp ES dalībvalstīm.
- Augsts nodarbināto īpatsvars, kas valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas veic no zemiem ienākumiem.
- Izteiktas nodarbinātības un bezdarba līmeņa reģionālās atšķirības.
- Iedzīvotāju nepietiekama izpratne un zināšanas par finanšu pārvaldību.

2. IAM. Pilnvērtīgs uzturs, ilgtspējīga lauksaimniecība

Svaigi un ekoloģiski pārtikas produkti ir pieprasīti Latvijas sabiedrībā, to vietējā izcelsme un pārstrādes veids, piemēram, maizes cepšanas vai Jāņu siera siešanas tradīcijas, ir nozīmīga lauku tūrisma sastāvdaļa. Mājražotāju tirdziņi un tiešā tirdzniecība ir gan izplatīta, gan novērtēta pilsētvidē, kas veido ciešāku pilsētu un lauku ekonomikas mijiedarbību, turklāt sekmē reģionālās identitātes (zīmolu) atpazīstamību. Latvijā pieaug bioloģisko lauksaimnieku skaits un to apsaimniekotās platības. Tomēr bioloģisko produktu pārstrādes attīstību un patēriņa pieaugumu kavē iedzīvotāju zemā pirktspēja un informācijas trūkums par bioloģiskās saimniekošanas metodēm un bioloģiskiem produktiem. Latvijas sabiedrībā nav nostiprinājušies veselīga uztura paradumi, liekā svara problēma pārsniedz ES vidējo rādītāju – gandrīz vienai ceturtdaļai septiņgadīgo pirmklasnieku ir liekā ķermeņa masa un aptaukošanās. Dziļākas zināšanas par veselīgu uzturu un uzmanības fokuss uz labas veselības saglabāšanu ir virziens, kas stiprināms iedzīvotāju vidū. Turklāt noteikta loma veselīga uztura nodrošināšanā ir arī lauku saimniecībām, kas ir atspazs gan veselīgas pārtikas ieguvē, gan vērtība dzīves kvalitātei lauku telpā.

Datu avots: Eurostat

Vērtējums par sasniegumiem

2.1. Latvijā tiek nodrošināta kvalitatīvas un cilvēka veselībai, dzīvībai un videi nekaitīgas pārtikas aprīte, Covid-19 seku mazināšanai palielināts pārtikas atbalsts maznodrošinātajiem.

2.2. Latvijā no liekā svara un aptaukošanās radītajām problēmām cieš daudz vairāk cilvēku nekā vidēji ES – Latvijā aptaukošanās ir katrai ceturtajai sievietei un katram piektajam vīrietim.

2.3. Latvijas Zemes fonds iznomā lauksaimniecības zemi, lai sekmētu lauksaimniecībā izmantojamās zemes saglabāšanu un izmantošanu lauksaimnieciskajā aprītē. ↑

2.4. Latvijā izplatītais augu aizsardzības līdzekļu apjoms uz hektāru lauksaimniecībā izmantojamās zemes jau vairākus gadus ir viens no zemākajiem ES – 0,84 kg/ha. Tas ir zemāks par vidējo ES rādītāju – 2,05 kg/ha. ↑

2.5. Latvijā nav precīzi definēts ģenētisko resursu iedalījums. ↓

Valsts rīcība Latvijā līdz 2021. gadam

- Programmas "Piens un augļi skolai" ietvaros skolās nodrošināti svaigi augļi un piens, lai skolēniem veidotu veselīgus ēšanas un uztura paradumus.
- 1.–4. klašu izglītojamajiem tiek nodrošinātas no valsts un pašvaldību budžeta līdzekļiem apmaksātas brīvpusdienas. Pārtikas produktu iepirkumos priekšroka tiek dota tādiem produktiem, kuri atbilst normatīvajiem aktiem par nacionālo pārtikas kvalitātes shēmu vai bioloģiskās lauksaimniecības shēmu.
- Izsniegtas pārtikas pakas trūcīgajiem un maznodrošinātajiem, kā arī siltas maltītes vairākās izdales vietās.
- Lauku attīstības programmas ietvaros atbalstīti pasākumi mazo lauksaimnieku ekonomiskajai izaugsmei un viņu prasmju attīstīšanai.
- Tiek kontrolēti augu aizsardzības līdzekļi un pētīta to ietekme uz dažādām ekosistēmām.
- Sniegts atbalsts nacionālās pārtikas kvalitātes shēmas produktu pārstrādei un sekmēta to zīmolu atpazīstamība www.novadugarsa.lv.

Latvija pasaulē

- Veicināta mazo un vidējo lauksaimnieku konkurētspēja un eksporta iespējas partnervalstīs. Piemēram, Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs īsteno projektus lauksaimniecības uzņēmējdarbības attīstībai. 2021. gadā tika izveidots "E-konsultants", lai palīdzētu Ukrainas mazajiem un vidējiem uzņēmumiem sagatavot savu produkciju eksportam uz Eiropas Savienības tirgu.
- Latvija augstākajā līmenī piedalījies ANO Pārtikas sistēmu samitā, t. sk. iesaistoties tā sagatavošanas procesā un 2021. gada vasarā organizējot nacionālo dialogu par pārtikas sistēmu transformāciju "Izturētspējīgi Latvijas lauki pārtikai un nākamajām paaudzēm" (ar Valsts prezidenta E. Levita dalību). 2022. gada sākumā Latvija ir arī publicējusi nacionālo ceļakarti (*national pathway*).

Labās prakses piemēri

Zīmols "Novada Garša" ir ilgtspējīga **vietējās** pārtikas sistēma, kas nodrošina Latvijas pārtikas produktu izsekojamību un kvalitāti. Tas aptver šādas kvalitātes zīmes: bioloģiskais, integrētais audzētājs, Zaļā karotīte un *Global G.A.P.* Šobrīd tā katalogā ir iekļauti 6283 vietējie produkti.

Mērķi:

- nodrošināt plašāku zīmola atpazīstamību;
- izveidot Latvijas pārtikas produkcijas katalogu, iekļaujot tajā vietējos pārtikas ražotājus un pārstrādātājus;
- rīkot pasākumus, konferences, konkursus, meistarklases ar zīmolu "Novada Garša", lai popularizētu vietējo pārtiku un tās atpazīstamību Latvijā, Eiropas Savienībā un pasaulē.

Piens un augļi skolai

Skolu apgādes programma nodrošina pirmsskolas un skolas vecuma bērniem līdz 9. klasei bezmaksas augļus, dārzeņus un pienu. Tās mērķi ir sniegt ieguldījumu veselīga uztura paradumu veidošanā, veicināt svaigu produktu patēriņu, izglītēt bērnus un viņu ģimenes locekļus par veselīga uztura un dzīvesveida nozīmi, par lauksaimniecisko ražošanu un ar to saistītiem aspektiem.

Dižprojekti

Latvijas Lauku forums katru gadu ar Latvijas partnerības balvu LEADER apbalvo veiksmīgākos vietējos projektus. Balvas mērķis **ir popularizēt unikālas un reģionu teritorijām un iedzīvotājiem nozīmīgas idejas.**

Latvijas rīcībpolitika no 2021. gada

Jaunas aktivitātes un iniciatīvas no 2021. gada. Piemēri

- Zināšanu un prasmju veicināšana videi draudzīgas lauksaimniecības īstenošanā.
- Bioloģiskās lauksaimniecības mērķtiecīgāka attīstīšana.
- Pasākumi vides piesārņojuma mazināšanā, ko radījusi lauksaimnieciskā darbība.
- Inovāciju un zinātnes rezultātu ieviešana uzņēmējdarbībā.
- Efektīva resursu izmantošana saimniecībās, lai saglabātu bioloģisko daudzveidību un mazinātu klimata pārmaiņas.
- Drošas un kvalitatīvas vietējās pārtikas pieejamības palielināšana ikvienam patērētājam.

Jaunās politikas no 2021. gada

- Kopējās lauksaimniecības politikas stratēģiskais plāns 2023.–2027. gadam. Sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģijas.

Iekļaujoši

Vietējās rīcības grupas ir pamata dzinulis lauku kultūrvides attīstībai un nodarbinātības saglabāšanai un veicināšanai. Iniciatīvas ierosina vietējie iedzīvotāji, kas izstrādā un ievieš sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģijas.

Tās mērķtiecīgi:

- **attīsta vietējo ekonomiku** un rada darba vietas lauku teritorijās, jo īpaši ārpus lauksaimniecības sektora;
- **risina sociālo kohēziju**, iesaistot dažādas ieinteresētās puses (dažādu sektoru pārstāvjus un dažādas vecuma grupas, apzinot vietējās intereses);
- **risina teritoriālo kohēziju**, jo aptver visu veidu teritorijas (lauku, pilsētu un piekrastes teritorijas), tā palīdzot veidot kohēziju starp lauku, piepilsētu, pilsētu un piekrastes teritorijām.

Izaicinājumi

- Produktīvākas bioekonomikas attīstības politika sekmē ienākumu pieaugumu lauku saimniecībām, vienlaikus negatīvi ietekmējot lauku apdzīvotību, proti, lielo saimniecību īpatsvars ir stabils, savukārt mazo un neproduktīvo saimniecību skaits samazinās.
- Ekoloģiska pārtika ir dārgāka salīdzinājumā ar konvencionāli ražotu pārtiku. Gan konvencionāli, gan bioloģiski ražota pārtika ir nekaitīga cilvēka veselībai.
- Subsīdiju un attīstības atbalsta koncentrēšanās lielajās saimniecībās kropļo dažāda lieluma saimniecību savstarpējo konkurētspēju.
- Programmas, kas vērstas uz veselīga uztura veicināšanu, diemžēl ne vienmēr sekmē paradumu maiņu.

Latvijas lauki un saražotā produkcija, kas balstīta reģionu specializācijā un zemes izmantošanas īpatnībās, ir unikāla un daudzveidīga. Līdz šim lauksaimniecības politika ir veicinājusi ražošanas un pārstrādes modernizāciju un palielinājusi vietējās lauksaimniecības

produkcijas eksportu un atpazīstamību noteiktām produktu līnijām globālajā tirgū. Savukārt mazo saimniecību izaugsme ir vērtējama mājražotāju produkcijas daudzveidībā.

Līdztekus ražošanas intensifikācijai un lauksaimniecībā izmantotās zemes īpatsvara pieaugumam laukos ir samazinājies mazo un neproduktīvo saimniecību skaits, kuras nav spējušas atrast tos risinājumus, kas nodrošinātu pietiekamu ienākumu plūsmu. Lai izveidotu un nostiprinātu mazo saimniecību atpazīstamību vietējā tirgū, nepieciešama gudra kooperācija un specializēšanās konkrētam pieprasījumam.

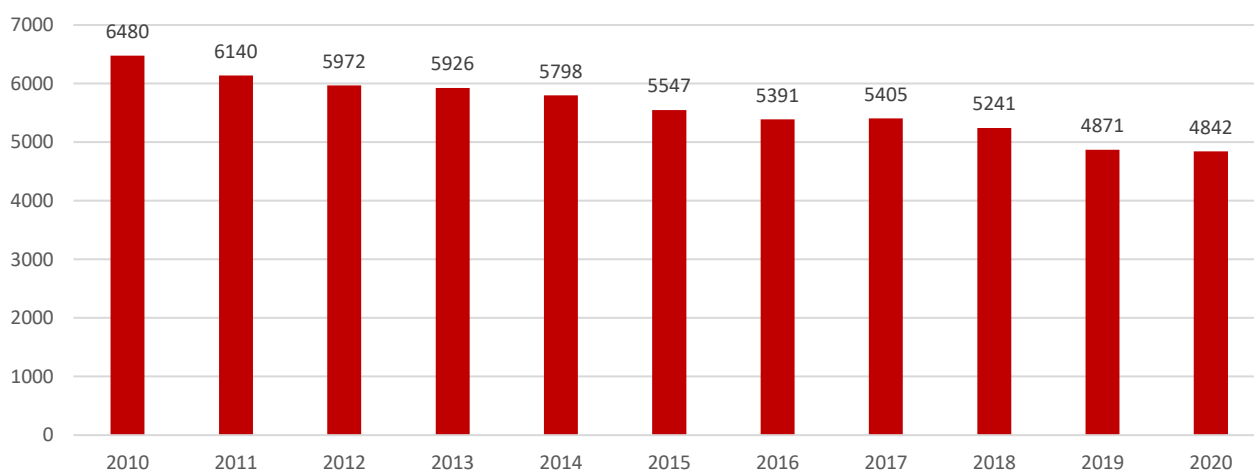
3. IAM. Laba veselība un labklājība

Pieejama un efektīva veselības aprūpe ir viens no būtiskākajiem pēdējo desmit gadu izaicinājumiem. Svarīgi ir, lai cilvēki paši rūpētos par savu veselību, bet valsts palielinātu veselības pakalpojumu pieejamību un

kvalitāti. Paredzēts palielināt ārstu un medmāsu skaitu, samazināt rindas uz veselības aprūpes pakalpojumiem, īpaši bērniem. Augsta priekšlaicīga mirstība, galvenokārt vīriešu vidū, lielā mērā skaidrojama ar smēķēšanu un alkohola lietošanu, kā arī mirstību ārējo cēloņu dēļ (piemēram, ceļu satiksmes negadījumi, pašnāvības, noslīkšana, riskanta uzvedība). Īpaša uzmanība tuvākajos gados tiks pievērsta psiholoģiskajai un emocionālajai labklājībai, mazinot riskus pēc pārciestām krīzēm, kā arī nodrošinot atbalstu, lai līdz tām nenonāktu. Pasaules mērogā Latvija ziedo Covid-19 vakcīnas partnervalstīm.

Potenciāli zaudētie mūža gadi līdz 64 g. v., uz 100 000 iedzīvotājiem

Datu avots: SPKC

Vērtējums par sasniegumiem

3.1. Latvijā mātes mirstība ar grūtniecību saistītu iemeslu dēļ ir mainīga un joprojām augstāka nekā vidēji Eiropā. ➡

3.2. Bērnu mirstība līdz piecu gadu vecumam (neieskaitot) pēdējos 10 gados ir samazinājusies. ↑

3.3. Saslimstība ar infekcijas slimībām Latvijā pēdējo gadu laikā ir ievērojami samazinājusies, izņemot atsevišķas slimības un jaunas infekcijas, piemēram, Covid-19. ➡

3.4. Priekšlaicīga mirstība no ārējiem nāves cēloņiem ir mazinājusies, taču Latvija joprojām ir starp ES valstīm ar augstākajiem pašnāvības rādītājiem. ↑

3.5. Absolūtā alkohola patēriņš cilvēkiem darbspējas vecumā ir samazinājies, taču joprojām ir augstāks par vidējo patēriņu ES. ↑

3.6. Paaudze, kas dzimusi pēc 2000. gada, tradicionālo tabakas izstrādājumu lietošanu aizstāj ar dažādu nikotīnu saturošu un nesaturošu izstrādājumu lietošanu, galvenokārt ar elektroniskajām smēķēšanas ierīcēm. ➡

3.7. Ceļu satiksmes negadījumos bojā gājušo skaits būtiski nemainās, bet ievainoto skaits ievērojami samazinās. ➡

3.8. Kopējais abortu un mākslīgo abortu skaits samazinās, dzemdību skaits pusaudzēm samazinās. ↑

3.9. Nedaudz uzlabojusies veselības aprūpes pakalpojumu un kompensējamo zāļu pieejamība slimību ārstēšanai. ↑

3.10. Ķīmisko vielu, gaisa, ūdens un augsnes piesārņojums ilgstoši samazinās, bet pēdējos gados izmaiņu dinamika ir augšupvērsta vai izlīdzinājusies. Amonjaka emisijas palielinās. ➡

Valsts rīcība Latvijā līdz 2021. gadam

- Nacionālā un vietējā līmenī īstenoti veselības veicināšanas un slimību profilakses pasākumi attiecībā uz veselīgu uzturu, fizisko aktivitāti, atkarību izraisošo vielu lietošanu un procesu izplatību, seksuālo un reproduktīvo veselību, kā arī psihisko veselību.
- No 2022. gada tiek nodrošināta valsts apmaksāta vakcinācija pret cilvēka papilomas vīrusu arī zēniem un vakcinācija grūtniecēm un pusaudžiem pret garo klepu. Covid-19 pandēmijas laikā valsts apmaksāta vakcīna pret gripu tiek nodrošināta visiem iedzīvotājiem.
- Darba samaksa ārstiem un funkcionālajiem speciālistiem 2021. gadā palielināta vidēji par 25 %, salīdzinot ar 2020. gadu.
- Veicināta ārstu, ārsta palīgu, māsu, māsu palīgu u. c. speciālistu piesaiste darbam reģionos.
- Samazināta kompensējamo zāļu sarakstā iekļauto zāļu cena un pacientu līdzmaksājumi.
- Onkoloģijas pacientiem uzlabota pakalpojumu pieejamība.
- Plašāks pakalpojumu klāsts psihoemocionālās veselības atbalstam, t. sk. Covid-19 seku mazināšanai.
- Paplašināts jaundzimušo skrīnings, lai laikus konstatētu iedzimtās slimības.

Latvija pasaulē

Latvija, pievienojoties attīstīto valstu iniciatīvai, ir gan divpusēji, gan izmantojot COVAX mehānismu ziedojusi Covid-19 vakcīnas partnervalstīm, veicinot pasaules iedzīvotāju vakcinēšanu pret saslimšanu un pandēmijas radīto seku pārvarēšanu. 2021. gadā Latvija septiņām partnervalstīm kopā ziedojusi 326 tūkstošus vakcīnas devu.

Latvijas rīcībpolitika no 2021. gada

Jaunas aktivitātes un iniciatīvas no 2021. gada. Piemēri

Lai turpinātu uzlabot cilvēku veselību, Latvija no 2021. gada papildus apņemas:

- uzlabot iedzīvotāju psihisko veselību, stiprināt iedzīvotāju emocionālo un psiholoģisko noturību dažādās krīzes situācijās;
- izstrādāt vadlīnijas un rekomendācijas skolām, kā preventīvi novērst vardarbības gadījumus un ņirgāšanos skolās, kā arī informēt sabiedrību par rīcību pret ņirgāšanās mazināšanu izglītības iestādēs;
- uzlabot veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību onkoloģijā;
- nodrošināt pēctecīgu palīdzību personu ar alkohola un narkotiku atkarību reintegrāciju sabiedrībā;
- izstrādāt jaunu pacientu aprūpes standartu un prakšu darbības modeli ģimenes ārstiem;
- uzlabot zobārstniecības pakalpojumu pieejamību;
- noteikt kompensācijas piešķiršanas kārtību, ja vakcīnas pret Covid-19 blakņu dēļ cilvēkam radies smags vai vidēji smags kaitējums veselībai vai dzīvībai.

Jaunās politikas no 2021. gada

- Sabiedrības veselības pamatnostādnes 2021.–2027. gadam (projekts).
- Jaunais atalgojuma modelis veselības aprūpes cilvēkresursu nodrošinājuma jomā (nepieciešams Ministru kabineta lēmums) un veselības nozares cilvēkresursu stratēģija.
- Plāni psihiskās veselības, onkoloģijas un reto slimību jomā, kā arī HIV infekcijas, seksuālās transmisijas infekciju, B un C hepatīta izplatības ierobežošanai.
- Profilakses pasākumu un veselības aprūpes pakalpojumu uzlabošanas plāns alkoholisma un narkotisko vielu lietošanas izplatības mazināšanā 2023.–2025. gadam.
- Antimikrobiālās rezistences izplatības ierobežošanas rīcības plāns 2022.–2027. gadam.

Iekļaujoši

- Lai nodrošinātu veselības aprūpes pieejamību ārpus galvaspilsētas Rīgas, sniegts papildu finansējums ārstu, ārsta palīgu, ergoterapeitu, fizioterapeitu, māsas palīgu, medicīnas māsu, vecmāšu, zobu higiēnistu, zobārsta asistentu piesaistei darbam reģionos, kā arī nodrošināta ģimenes ārstu prakšu nodošana jaunajiem ārstiem, piemēram, gadījumos, kad iepriekšējais ārsts dodas pensijā.
- Lai ilgtermiņā uzlabotu mentālo veselību un labklājību, plānots izstrādāt vadlīnijas un rekomendācijas skolām, kā preventīvi novērst vardarbības gadījumus un ņirgāšanos skolās, kā arī informēt sabiedrību par rīcību pret ņirgāšanās mazināšanu izglītības iestādēs.
- Tiek nodrošinātas attālinātas ģimenes ārstu un ārstu speciālistu konsultācijas, kā arī kopš 2020. gada vasaras aptiekas drīkst piegādāt iedzīvotājiem zāles, tai skaitā receptu zāles. Tas īpaši svarīgi ir cilvēkiem, kuriem nav iespēju vai ir apgrūtināta iespēja nokļūt līdz aptiekai, t. sk. novados un mazāk apdzīvotās vietās, kā arī personām, kuras fiziski nespēj atstāt savu dzīvesvietu un kurām nav iespēju izmantot pilnvarotas personas palīdzību zāļu iegādē.

Izaicinājumi

- Lielāks uzsvars uz veselības veicināšanu un slimību profilakses pasākumu klāsta paplašināšanu, īpašu uzmanību pievēršot iedzīvotāju grupām ar lielāku priekšlaicīgas darba nespējas vai mirstības risku.
- Būtiskākas lomas piešķiršana slimību profilaksē jau noslogotajām ģimenes ārstu prakses komandām, plašāk iesaistot medicīnas māsas.
- Skaidrāka ieguldījumu sasaistīšana ar veselības aprūpes rezultātu.
- Atkarību problēmu risināšana attiecībā uz nikotīnu saturošu un nesaturošu izstrādājumu lietošanu, galvenokārt saistībā ar elektroniskajām cigaretēm.
- Atkarību problēmu risināšana, kas rodas, pieaugot IKT lietojumam sabiedrībā.
- Veselības aprūpes datu digitalizēšana, savietojamības un kvalitātes uzlabošana, t. sk. veselības nozares IKT pārvaldības pilnveidošana.

Labās prakses piemēri

Māsu profesijas reforma

Lai māsa varētu strādāt pacienta labā un palielinātos māsu skaits veselības aprūpes sistēmā, ar 2022. gadu Latvijā ieviesta vispārējās aprūpes māsas profesija uz izglītības bāzes, kas iegūta augstskolā. Likvidēta iepriekšējā divpakāpju izglītības sistēma māsas kvalifikācijas iegūšanai, kā arī neelastīgais pārkvalifikācijas process. Būtiski mainīta māsu loma, dodot māsām tādas papildu kompetences kā spēju patstāvīgi diagnosticēt, ja nepieciešama pacientu aprūpe, spēju konsultēt un nodrošināt, novērtēt un analizēt pacientu aprūpes kvalitāti. Šī reforma īstenota, ievērojot Eiropas Māsu asociācijas (*European Federation of Nurses Association*) izstrādāto struktūru.

Pacientu viedokļi

Latvijā izveidota nacionāla līmeņa PREM platforma. PREM jeb Pacientu ziņotās pieredzes mērījumi nodrošina iespēju noskaidrot pacienta pieredzi par ārstēšanos slimnīcā un veikt pasākumus veselības aprūpes uzlabošanai. PREM var izmantot, lai sekotu pacientu atsauksmēm, noskaidrotu pacienta prioritātes un stiprinātu uz pacientu vērstu veselības aprūpi, koncentrējoties uz vispārējo pieredzi, piemēram, personāla attieksmi un slimnīcas vidi, nevis pieredzi, kas saistīta ar konkrētu slimību. Rezultātā var tikt uzlaboti aprūpes praktiskie aspekti, piemēram, gaidīšanas laiks un pakalpojumu sniedzēja un pacienta komunikācija.

Šobrīd visas klīniskās universitātes slimnīcas un dažas reģionālās un specializētās slimnīcas veic pacientu pieredzes mērījumus, izmantojot izstrādāto rīku datu saņemšanai un aptaujas anketu saišu izsūtīšanai pacientiem veselības aprūpes uzlabošanai slimnīcās. Lai gan PREM platformas ieviešana slimnīcās norit dažādos tempos, vissvarīgākais ir tas, ka Latvijas slimnīcas ņems vērā pacientu viedokļus, lai uzlabotu pacientu aprūpi.

"Vairāk gaismas"

Latvijas dzejas pirmā modernista Eduarda Veidenbauma muzejs "Kalāči" uzsāk īstenot pasākumu "Vairāk gaismas!", kas atklāj mākslas potenciālu jauniešu mentālās veselības un labbūtības uzlabošanā. Kopā ar vietējo jauniešu kopienu dzejnieka ģimenes mājās tiek veidota jauna pastāvīgā ekspozīcija, kura atklās talantīgā 19. gadsimta dzejnieka sapņus un centienus, nemierīgās attiecības ar ģimeni un draugiem, trauslo veselību, ideālistiskās demokrātijas un līdztiesības idejas un, protams, viņa novatorisko dzeju. Sadarbībā ar Norvēģijas teātra mākslinieku Mortenu Brunnu top drāmas darbnīcas, kurās jaunieši varēs izspēlēt un risināt konfliktus, attīstīt savas socioemocionālās prasmes. Visbeidzot vasaras rezidencēs muzejā viesosies mākslinieki no Latvijas un Norvēģijas, lai kopā ar jauniešiem radītu muzeja krājumā un vietējā kultūrvēsturē balstītus mākslas darbus par mūsdienu jauniešiem aktuālām tēmām.

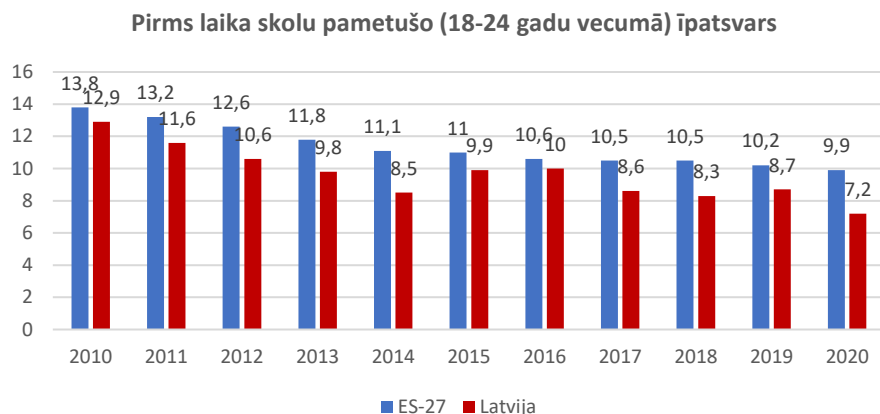

Foto: Jaunieši "Kalāčos"

4. IAM. Kvalitatīva izglītība

Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam paredz, ka vecāki, mācītspēki, izglītības iestādes un izglītojamie piedalās labas izglītības nodrošināšanā; izglītība ir mācību process, kas virzīts uz kompetenču veidošanu; izglītībā vairāk uzmanības tiek veltīts digitālo prasmju apguvei; sabiedrībā tiek iedzīvināta "mūžu dzīvo, mūžu mācies" tradīcija. Valsts veicinās iespējas ikvienam iegūt kvalitatīvu izglītību – nākotnes ekonomikai un tās izaugsmei atbilstošas zināšanas un prasmes, kas cilvēkam nepieciešamas darbā un citās dzīves jomās. Tāpat Latvija virzās uz iekļaujošu izglītību, kas nozīmē agrīnu izglītības vajadzību diagnostiku, individuālo talantu un spēju apzināšanu, atbalstu, lai mazinātu sociāli ekonomiskos riskus, un vides pielāgošanu cilvēkiem ar īpašām vajadzībām.

Datu avots: Eurostat

Vērtējums par sasniegumiem

4.1. Latvijā visiem bērniem tiek nodrošināta minimālo pamatprasmju apguve, bet ir neliels izglītojamo īpatsvars ar augstiem mācību rezultātiem. ↓

4.2. Bērnu izglītošana no piecu gadu vecuma Latvijā ir obligāta, uzlabojas pirmsskolas izglītības pieejamība. →

4.3. Augsts iedzīvotāju, īpaši sieviešu, īpatsvars 30–34 gadu vecumā ar augstāko izglītību. ↑

4.4. Samazinās pirms laika skolu pametušo iedzīvotāju īpatsvars 18–24 gadus vecu iedzīvotāju vidū. Pieaug jauniešu īpatsvars, kuri izvēlas profesionālo vidējo izglītību. Pieaug iedzīvotāju iesaiste mūžizglītībā. ↑

4.5. Pastāv dzimumu atšķirības pēc izglītības līmeņa. Profesionālās vidējās izglītības programmu absolventu vidū vairākums ir vīrieši, vispārējās vidējās izglītības un augstākās izglītības programmu absolventu vidū vairākums ir sievietes. →

4.6. Latvijas skolēnu sniegums matemātikā ir nedaudz virs OECD valstu vidējā rādītāja, dabaszinātnēs tas atbilst OECD valstu vidējam sniegumam, savukārt lasīšanā tas ir zemāks par OECD valstu vidējo rādītāju. Lasītprasmes rezultātos pastāv atšķirības starp zēniem un meitenēm. →

4.7. Vērtības, tikumi un caurviju prasmes, kas veicina ilgtspējīgas attīstības mērķu izpratni bērnos un jauniešos, iekļauti jaunajā mācību saturā. ↑

4.a Palielinās to bērnu ar speciālām vajadzībām skaits, kas mācās vispārizglītojošās skolās. ↑

4.b Palielinās stipendiju skaits augstākajā izglītībā studējošajiem, jo īpaši jauniešiem no daudz bērnu ģimenēm, pieaug stipendiju apmērs. Latvijas valsts stipendijas ir pieejamas studējošajiem no vairākām jaunattīstības valstīm. ↑

4.c Jaunu, kvalificētu pedagogu skaita palielināšanās ir mērena, ir salīdzinoši daudz pedagogu pirmspensijas un pensijas vecumā. ↓

Valsts rīcība Latvijā līdz 2021. gadam

- Tiek ieviests kompetencēs balstīts izglītības standarts visās izglītības pakāpēs, sākot no pusotra gada vecuma pirmsskolā līdz 12. klasei.
- Profesionālajā izglītībā ieviests jauns kompetencēs balstītais saturs, jauna vērtēšanas kārtība, ieviesta modulārā pieeja.
- Ieviests jauns studiju un studējošo kreditēšanas modelis studijām Latvijā.
- Paaugstināts minimālās stipendijas apmērs un palielināts stipendiju skaits.
- Ieviesta sociālā stipendija jauniešiem no daudzbērnu ģimenēm.
- Apstiprināts konceptuāli jauns augstskolu iekšējās pārvaldības modelis un jauns doktora studiju programmas īstenošanas un finansēšanas modelis.
- Pedagoģiem palielināta darba samaksa.
- Atbalstīta valsts budžeta aizdevumu piešķiršana 23 investīciju projektiem, kā rezultātā tiks radītas 2 463 jaunas vietas bērniem pašvaldību pirmsskolas izglītības iestādēs.

Latvija pasaulē

- Visiem pieejama kvalitatīva izglītība ir viena no Latvijas attīstības sadarbības politikas prioritātēm. Ar Latvijas attīstības sadarbības finansējumu jau ilgstoši tiek atbalstītas mācību programmas Latvijas augstskolās (Rīgas Juridiskā augstskola, Latvijas Universitāte) jaunajiem profesionāļiem no Centrālāzijas un ES kaimiņpolitikas valstīm. Tāpat Izglītības un zinātnes ministrija aktīvi veido dialogu ar Centrālāzijas un ES Austrumu partnerības valstīm izglītības politikas jomā, stiprinot šo valstu izglītības sistēmas un savstarpējo sadarbību.
- Globālie izglītības pasākumi tiek īstenoti, lai sabiedrība izprastu un atbalstītu attīstības sadarbību. Latvija pēdējos gados ir iesaistījusies arī Globālās izglītības tīkla Eiropā starptautiskas pieredzes apmaiņā.
- Latvijas piedalās UNESCO IAM4 – Izglītības 2030 augsta līmeņa vadības grupā (*SDG4 – Education 2030 High-Level Steering Committee*), kuras mērķis ir nodrošināt politisku līderību Globālās izglītības darba kārtības "Izglītība 2030" īstenošanā un veicināt efektīvāku visu starptautisko dalībnieku sadarbību virzībā uz IAM4 sasniegšanu, vadot un pārskatot globālās koordinācijas mehānisma darbību. Latviju šajā grupā pārstāv izglītības un zinātnes ministre A. Muižniece.

Labās prakses piemēri

Labbūtības ceļakarte

Covid-19 pandēmija aktualizējusi zināmo problēmu, ka jauniešiem vajadzīga labvēlīga psihoemocionālā vide skolās, bet skolēniem un skolas personālam bieži trūkst zināšanu un prasmju vides uzlabošanai. 2021. gada vasarā visos Latvijas reģionos skolu pašpārvalžu komandas ar jauniešiem vecumā no 13 līdz 25 gadiem trīs dienu klātienes mācībās apguva zināšanas par psihoemocionālo veselību, vienaudžu atbalsta formām, iniciatīvas attīstīšanu un pārmaiņu vadību un kopā ar skolotājiem izveidoja "Labbūtības ceļakartes" – plānus pasākumiem savās skolās. Dažādu veidu aktivitātēs tika iesaistīti gan sākumskolas, gan pamatskolas, gan vidusskolas skolēni. Skolu pašpārvaldes organizēja tematiskās mācības par mentālo veselību un emocionālo labsajūtu. Piemēram, Rīgas 33. vidusskolā tika novadīti semināri klašu audzinātājiem, radošās darbnīcas palīdzēja skolēniem risināt aktuālas

problēmas, dibināt jaunas tradīcijas, aktivizēt savstarpēju pozitīvu komunikāciju, skolas sienas tika apgleznotas ar pozitīviem vēstījumiem, labiekārtots labestības stūrītis. Šī nacionālā līmeņa iniciatīva, iespējams, uzlabojusi emocionālo vidi veselai paaudzei.

LAMPA

Sarunu festivāls LAMPA ir demokrātijas, diskusiju un sarunu kultūras festivāls. Festivāls ir liela mēroga kopprojekts, atvērta platforma, kuras saturu veido simtiem dažādu rīkotāju – nevalstiskās organizācijas, uzņēmumi, valsts un pašvaldību iestādes, mediji un indivīdi, festivāla organizatoriem radot vietu, kur brīvā, nepiespiestā gaisotnē festivāla pasākumu rīkotājiem un apmeklētājiem ir iespēja apmainīties ar viedokļiem un cieņpilnā veidā diskutēt par sabiedrībā aktuālām tēmām (piemēram, valsts un sabiedrība, cilvēks, vide un ilgtspēja, kultūra, izglītība, drošība un tieslietas, tehnoloģijas u. c.). Tematiskie pasākumi tiek īstenoti dažādās formās – diskusijas, sarunas, debates, dzīvās bibliotēkas, darbnīcas, kultūras norises utt. Festivāls savu mājvietu ir radis Cēsīs, sākotnēji Cēsu pils parkā, bet, festivālam augot, paplašinās arī norises teritorija. Pandēmijas gadi attīstīja festivāla pieejamību digitāli, veidojot festivāla arhīvu tā mājaslapā www.festivalslampa.lv, tādējādi būtiski paplašinot auditoriju. Festivāls kopumā sniedz iespēju izglītot sabiedrību IAM 4.7 mērķa – ilgtspējīgas attīstības un globālā pilsoniskuma – jautājumos.

Skolo.lv

Kopš 2021. gada rudens Latvijas izglītības iestādēm, kas īsteno vispārējās izglītības saturu, tai skaitā pirmsskolām, ir pieejama bezmaksas mācīšanās platforma skolo.lv. Tā ir veidota, lai pirmsskolām un skolām nodrošinātu iespēju mācībās izmantot digitālās tehnoloģijas. Skolo.lv ir virtuāla mācību vide, kurā, tāpat kā klasē, skolotāja vadībā vai patstāvīgi var mācīties, izmantojot šim mērķim rūpīgi veidotus e-kursus. Skolo.lv ir piemērota skolotāja un skolēna ikdienas darbam skolā, mācību plānošanai un vadīšanai gan klātienē, gan attālināti, gan kombinējot mācības.

Iespējamā misija

Iniciatīvas "Iespējamā misija" mērķis ir nodrošināt kvalitatīvu izglītību katram bērnam Latvijā, radot nepieciešamās pārmaiņas skolās un klasēs. Sadarbībā ar Izglītības un zinātnes ministriju kustība īsteno skolotāju sagatavošanas programmu "Mācībspēks", programmu skolu direktoriem, sniedzot tiem personalizētu atbalstu, lai attīstītu līderības prasmes un veidotu

skolu par mācīšanās organizāciju. Šobrīd "Iespējamā misija" sniedz atbalstu partnerorganizācijai Ukrainā "Teach For Ukraine", kas savus resursus – skolotāju apmācību un atbalstu – ir mobilizējusi un pārvirzījusi vienotam mērķim – mazināt kara radīto sociāli emocionālo slogu un sekas, ko tas atstāj uz nākotni – bērniem un viņu mentālo veselību.

Latvijas rīcībpolitika no 2021. gada

Jaunas aktivitātes un iniciatīvas no 2021. gada. Piemēri

- Ieviest profesionālās izglītības absolventu un augstākās izglītības absolventu monitoringa sistēmu, lai nodrošinātu datus indivīda un izglītības iestāžu lēmumu pieņemšanai.
- Attīstīt un integrēt digitālu mācību vadības platformu, digitālu mācību resursu un atbalsta materiālu mācību procesā.
- Mūžizglītības ietvaros pilnveidot nodarbināto digitālās prasmes, organizēt specializētas apmācības par kibersdrošību, mākslīgo intelektu un augstas veiktspējas datu apstrādi, kā arī īstermiņa digitālās apmācības komersantiem specifiskos jautājumos.
- Ieviest indukcijas gadu, kā arī nodrošināt mentorus (padomdevējus) jauno pedagogu atbalstam.
- Stiprināt izglītības iestāžu sadarbību ar vecākiem, lai veidotu emocionāli drošu un pozitīvu vidi.
- Palielināt audzēkņu skaitu darba vidē balstītajās mācību programmās, it īpaši STEM programmās, pārejot uz vidēja un ilgtermiņa sadarbību ar uzņēmumiem un veicinot mikrouzņēmumu un mazo uzņēmumu līdzdalību.

Jaunās politikas no 2021. gada

1. Izglītības attīstības pamatnostādnes 2021.–2027. gadam.
2. Nacionālās industriālās politikas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam.
3. Digitālās transformācijas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam.

Iekļaujoši

Atbalsts jauniešiem, kuri nemācas un nestrādā

Lai jauniešiem, kas nav iesaistīti ne nodarbinātībā, ne izglītībā, ne mācībās (NEET jaunieši), būtu izredzes veidot savu nākotni, pilsētas vai novada pašvaldības sadarbībā ar Jaunatnes starptautisko programmu aģentūru piedāvā nodarbības, kas atbilst konkrēta jaunieša vēlmēm, vajadzībām un interesēm. Piemēram, Preiļu novadā mentors un programmas vadītājs izstrādā katram jauniešam individuālu 3–4 mēnešu pasākumu programmu, sniedzot individuālu atbalstu, kā arī dažādus atbalsta pasākumus katru mēnesi vismaz 24 stundu apjomā – kursus, nodarbības, psihologa, karjeras konsultanta u. c. pakalpojumus un konsultācijas. 90 % NEET jauniešu, noslēdzot dalību projektā, sasniedz sekmīgu rezultātu – iesaistās nodarbinātībā, kļūst par pašnodarbinātajiem, uzsāk mācības vai sekmīgi iesaistās nevalstisko organizāciju vai jauniešu centra darbā.

Iekļaujoša izglītība arī uzņēmumos

Bieži iedzīvotājiem nav laika lietderīgu kompetenču uzlabošanai. Lai cilvēki varētu mācīties, turpmāk darba devējiem un ņēmējiem būs pieejami neformāli tiešsaistes mācību kursi, kas sniegs iespēju iegūt jaunas prasmes un zināšanas, piemēram, specializētās apmācības par kibernetiku, mākslīgo intelektu un augstas veiktspējas datu apstrādi, kā arī īstermiņa digitālās apmācības komersantiem specifiskos jautājumos.

IZAICINĀJUMI

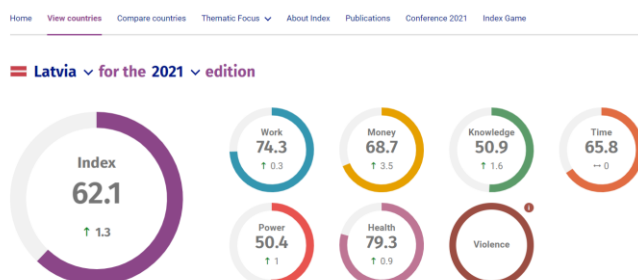
- Nepietiekama pedagoga profesijas pievilcība un konkurētspēja, vāja pedagogu un akadēmiskā personāla ataudze.
- Nepietiekami iekļaujoša un emocionāli droša vide izglītības iestādēs.
- Nevienlīdzīgas izglītības iespējas pilsētu un lauku izglītības iestādēs.
- Mācību priekšlaicīga pārtraukšana, nepietiekams izglītības līmenis jauniešiem.
- Jauniešiem, kuri nekur nemācās un strādā, ir ierobežotas iespējas saņemt atbalstu lauku teritorijās.
- Meiteņu izglītošana par karjeras un pētniecības iespējām STEM jomās, nepieciešamība raisīt interesi no agrā vecuma.
- Padomdevēju un karjeras konsultantu pieejamības trūkums Latvijas skolās, kā rezultātā jaunieši neapzinās savus talantus un spējas, kas ietekmē tālāko izglītības izvēli.
- Zema motivācija iesaistīties pieaugušo izglītībā.
- Nepietiekamas digitālās prasmes.
- Nepilnīga datu pārvaldība un izglītības kvalitātes vadība izglītības iestāžu un nacionālā līmenī.

5. IAM. Panākt dzimumu līdztiesību

Sieviešu un vīriešu vienlīdzīgas tiesības un iespējas ir cilvēka pamattiesības, kas noteiktas Latvijas Republikas Satversmē, un princips, ko valsts īsteno, horizontāli saskaņojot visas politikas. Latvijā jānodrošina vienlīdzīgas tiesības un iespējas darba tirgū un izglītībā, jāmazina atalgojuma atšķirības starp vīriešiem un sievietēm, jānovērš vardarbība ģimenē un ar dzimumu saistīta vardarbība. Vienlaikus Latvija ir aktīva dzimumu līdztiesības aizstāve starptautiski.

Gender Equality Index

Datu avots: [Eiropas dzimumu līdztiesības institūts](#)

Vērtējums par sasniegumiem

5.1. Novērojams pakāpenisks progress visās dzimumu līdztiesības jomās, 2021. gadā pieaudzis Dzimumu līdztiesības indekss. ↑

5.2. Veikts izglītojošais darbs, lai pilnveidotu iesaistīto speciālistu izpratni par vardarbību ģimenē un vardarbību pret sievietēm, kā arī stiprināta starpinstitūciju sadarbība vardarbības gadījumu efektīvai risināšanai. (netiek vērtēts)

5.3. Sieviešu līdzdalība darba tirgū ir pastāvīgi augsta, sievietes biežāk strādā nepilnu darba laiku. ➡

5.4. Sieviešu nodarbinātības līmenis Latvijā ir ar pieaugošu tendenci, vienlaikus darba samaksas atšķirība starp vīriešiem un sievietēm (22,3 % 2020. gadā) ir augstākā ES. ➡

5.a Pakāpeniski uzlabojas sieviešu prasmes digitālajā jomā, ieņemot 16. vietu starp ES dalībvalstīm. ↑

5.b Latvija turpina veicināt sieviešu un vīriešu vienlīdzīgu iespēju un tiesību principa integrēšanu dažādu nozaru politikās. ↑

Konteksts

Atbilstoši Eiropas Dzimumu līdztiesības institūta [dzimumu līdztiesības indeksam](#) (2019. g. dati) Latvija ir 16. vietā starp ES dalībvalstīm. Lai gan Latvijai ir augsts līmenis līdzdalībā darba tirgū, tomēr Latvijā ir augstākā darba samaksas atšķirība ES starp vīriešiem un sievietēm. Lai mazinātu darba tirgus segregāciju, īstenoti pasākumi, galvenokārt izglītības jomā, ieviešot praksē kompetenču pieejā balstītu izglītību un izglītības saturu. Turklāt sievietes biežāk nekā vīrieši izvēlas strādāt nepilnu darba laiku, jo rūpējas par bērniem vai citiem ģimenes locekļiem.

Valsts rīcība Latvijā līdz 2021. gadam

- Stiprināta izpratne par tēva lomu ģimenē, akcentējot ieguvumus, ko sniedz līdzvērtīga vecāku iesaiste rūpēs par bērniem un ģimeni kopumā, kā arī pievēršot uzmanību šķirto tēvu ikdienai un izaicinājumiem.
- Lai mazinātu darba tirgus segregāciju, īstenoti pasākumi, galvenokārt izglītības jomā, ieviešot praksē kompetenču pieejā balstītu izglītību un izglītības saturu.
- Kopš 2020. gada augusta visā valstī ieviests institūciju sadarbības modelis, kura centrā ir ar dzimumu saistītā vardarbībā cietušais un viņa vajadzības.
- Kopš 2021. gada 1. jūlija ieviests jauns preventīvās aizsardzības līdzeklis pret vardarbību – tiesas noteikta piespiedu rehabilitācija vardarbīgai personai, lai novērstu atkārtotu vardarbību ģimenē nākotnē.

Latvija pasaulē

- Dzimumu līdztiesība ir viena no Latvijas attīstības sadarbības politikas ilglaicīgām prioritātēm. Piemēram, 2021. gadā Uzbekistānā Latvijas nevalstiskās organizācijas sniedza atbalstu pilotcentru izveidē publisko pakalpojumu nodrošināšanai sievietēm un citām ievainojamām grupām lauku apvidos. Atbalsts sievietēm un meitenēm ir svarīga Latvijas sniegtā atbalsta daļa Baltkrievijas pilsoniskajai sabiedrībai pēc 2020. gada augusta. Dzimumu līdztiesības jautājumi tiek horizontāli izvērtēti visos attīstības sadarbības projektos. Ir apstiprināts Nacionālais rīcības plāns ANO Drošības padomes Rezolūcijas Nr. 1325 "Par sievietēm, mieru un drošību" mērķu īstenošanai Latvijā 2020.–2025. gadam.
- Latvija ievēlēja ANO Sieviešu statusa komisijā no 2021. gada līdz 2025. gadam, un šobrīd Latvijas pārstāvis darbojas komisijas birojā, ieņemot vicepriekšsēdētāja amatu. Latvija regulāri veic ikgadējas brīvprātīgas iemaksas ANO Dzimumu līdztiesības un iespēju veicināšanas institūcijas (UN-WOMEN) darbības atbalstam, un 2022.gada aprīlī arī tika ievēlēta UN-WOMEN izpildpadomē uz termiņu 2023.-2025.g.
- Latvija aktīvi darbojas ANO draugu grupās Ženēvā un Ņujorkā par dzimumu līdztiesības jautājumiem un vardarbības pret sievietēm izskaušanu. 2021. gada nogalē Latvija bija viena no dibinātājvalstīm dzimumu līdztiesības draugu grupai ANO Vīnē.

Labās prakses piemērs

Riga TechGirls

Biedrības "Riga TechGirls" uzdevums un misija ir iedvesmot sievietes un meitenes pievienoties tehnoloģiju jomai. Kopš 2019. gada biedrība organizē plašas bezmaksas apmācību programmas sievietēm. Apmācībās Latvijas sievietes bez iepriekšējas pieredzes apgūst jaunas prasmes, kas nepieciešamas, lai veiksmīgi uzsāktu darba gaitas IT nozarē. Īpaši tiek aicinātas sievietes, kuras zaudējušas darbu, strādā zemu atalgotu darbu, vēlas atgriezties darba tirgū pēc bērna kopšanas atvaļinājuma, vēlas pārkvalificēties, bet finansiālu vai personisku iemeslu dēļ nejūtas gatavas patstāvīgi spert pirmo soli, lai veicinātu pozitīvas pārmaiņas savā dzīvē.

Programmā "Iepazīsti tehnoloģijas" apmācības norit latviešu valodā, un trīs mēnešus 50 IT jomā strādājoši lektori sniedz zināšanas mūsdienu aktuālajās tehnoloģijās. Programmā ik gadu piesakās 3000–4500 sievietes un programmu absolvē 1500 dalībnieces, no kurām 45 % pēc mācībām maina profesiju uz IT vai arī sāk padziļinātas mācības kādā no IT virzieniem. Pēc šīm apmācībām aptuveni 200 vietējie un starptautiskie mentori tikās ar dalībniecēm individuālās sesijās pusgada garumā.

2021. gadā "Riga TechGirls" Latvijā ir kļuvusi par vienu no 13 organizācijām, kuras *Google.org* izvēlējies Centrālās un Austrumeiropas projektam "Impact Challenge". Lai nodrošinātu vienlīdzīgas iespējas ikvienam veiksmīgi darboties digitālajā pasaulē un atbalstītu iekļaujošas ekonomikas attīstību, ziedojumu projektiem visā reģionā kopumā atvēlēti 2 miljoni eiro. Ar iniciatīvas "Impact Challenge" finansējuma atbalstu "Riga TechGirls" nodrošinās bezmaksas mācības 1000 skolotājām, 1000 medicīnas darbiniecēm un 1000 radošo nozaru pārstāvē. Programma tapusi sadarbībā ar Lietuvas partneriem *Women Go Tech* un ar *Google.org* atbalstu.

Biedrība "Tēvi"

Biedrība "Tēvi" cenšas izskaust sabiedrībā valdošos stereotipus par ģimenes modeli. Pētījumi liecina, ka tēvi vēlas vairāk iesaistīties bērnu audzināšanā, tomēr nereti sastopas ar stereotipisku attieksmi no izglītības iestāžu darbiniekiem, ārstniecības personām un citiem. 2021. gadā tika organizēta atbalsta grupa tēviem šķiršanās procesā "Šķiršanās. Es un citi.", kurā bija pieejams arī psihologa atbalsts. Biedrība sadarbībā ar Zviedrijas vēstniecību Latvijā un Zviedru institūta atbalstu īstenoja starptautisko iniciatīvu *#globalguytalk*, kas aicina tēvus rosināt diskusiju un veicināt vīriešu un viņu dēlu iesaisti, lai veidotu līdztiesīgu sabiedrību un mainītu iesīkstējušās vīrišķības normas, kas ietekmē Latvijas iedzīvotāju dzīves kvalitāti.

Latvijas rīcībpolitika no 2021. gada

Lai stiprinātu sieviešu un vīriešu vienlīdzīgas tiesības un iespējas, Latvija no 2021. gada papildus apņemas:

- pilnveidot tiesisko regulējumu un veikt atbalstošus pasākumus, lai sievietes un vīrieši varētu veiksmīgāk saskaņot darbu un privāto dzīvi;
- rosināt diskusijas par Latvijas situācijai atbilstošākajiem risinājumiem vienlīdzīgas darba samaksas nodrošināšanai;
- īstenot pasākumus stereotipu mazināšanai attiecībā uz sievietēm un vīriešiem piemērotām profesijām un nozarēm;
- organizēt līderības prasmju treniņus 9.–12. klašu un profesionālās izglītības iestāžu audzēkņiem;
- apkopot darba devēju labās prakses piemērus darba un privātās dzīves līdzsvara nodrošināšanā;
- organizēt jauniešu debates par dzimumu stereotipu nozīmi ar dzimumu saistītas vardarbības veicināšanā un augstas vardarbības tolerances uzturēšanā;
- turpināt pilnveidot pieejamo atbalsta pakalpojumu grozu no vardarbības ģimenē cietušajām sievietēm;
- pilnveidot tiesisko regulējumu agrīnai cilvēku tirdzniecības gadījumu atklāšanai un īstenot plašas apmācības izmeklētājiem, prokuroriem un tiesnešiem, veicinot vainīgo saukšanu pie atbildības.

Jaunās politikas no 2021. gada

1. Sociālās aizsardzības un darba tirgus politikas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam.
2. Plāns sieviešu un vīriešu vienlīdzīgu tiesību un iespēju veicināšanai 2021.–2023. gadam.
3. Cilvēku tirdzniecības novēršanas plāns 2021.–2023. gadam.

IZAICINĀJUMI

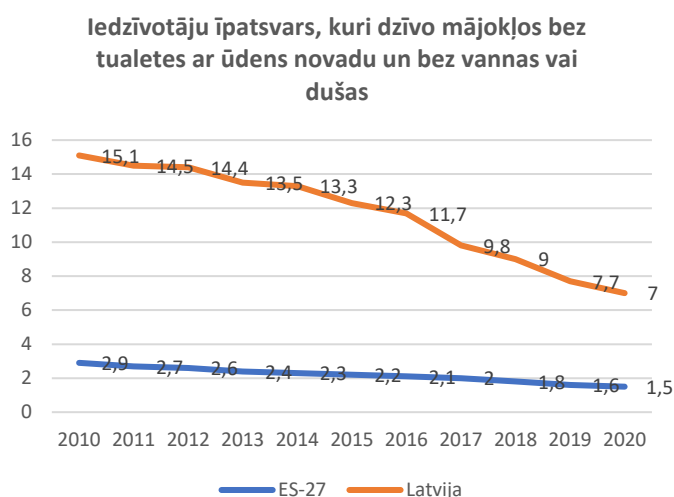
- Sieviešu pensijas vecumā nabadzības riska mazināšana.
- Darba samaksas atšķirību mazināšana starp sievietēm un vīriešiem.

- Ar dzimumu saistītas vardarbības un vardarbības ģimenē novēršana, t. sk. vardarbības atpazīšana un rīcība, sastopoties ar vardarbību. Nulles tolerances pret vardarbību veicināšana.
- Dzimumu stereotipu mazināšana ne tikai par profesijām un nozarēm, bet arī par sadzīves atbildības jomām un pienākumiem.
- Papildu slodzes rašanās sievietēm Covid-19 laikā, īpaši tām, kurām ir bērni līdz 18 gadu vecumam, kā arī palielināts vardarbības risks.
- Bērnu un gados vecāko ģimenes locekļu aprūpes pakalpojumu pieejamības problēmas, kas kavē sieviešu iekļaušanos un ilgāku palikšanu darba tirgū.

6. IAM. Tīrs ūdens un sanitārija

Ūdeņu aizsardzība ir viena no Latvijas vides aizsardzības politikas prioritātēm. Lai panāktu iekšzemes ūdensobjektu un jūras vides stāvokļa uzlabošanu, Latvija cenšas mazināt ekonomikas, t. sk. lauksaimniecības, ietekmi uz ūdens kvalitāti. Tāpēc tuvākajos gados plānots attīstīt notekūdeņu dūņu apsaimniekošanu un turpināt uzlabot notekūdeņu attīrīšanas iekārtas. Investīciju projektu ietelmē tiek palielināts centralizētās kanalizācijas lietotāju īpatsvars, kā arī uzlabota centralizēti piegādātā dzeramā ūdens pieejamība. Tāpat Latvijai būtiska ir starptautiskā sadarbība ūdens resursu aizsardzībā un apsaimniekošanā, jo 56 % no kopējās upju noteces ir ārpus Latvijas – kaimiņvalstīs Lietuvā, Igaunijā, Baltkrievijā un Krievijā.

Datu avots: Eurostat

Vērtējums par sasniegumiem

6.1. Praktiski visiem iedzīvotājiem ir pieejams tīrs dzeramais ūdens. Centralizētā ūdensapgāde ir pieejama aptuveni 84 % Latvijas iedzīvotāju. Ūdensapgādes uzņēmumi ievēro valsts noteiktās dzeramā ūdens obligātās kvalitātes prasības, kā arī monitoringa un kontroles kārtību. Iedzīvotāju īpatsvars, kas saņem visām kvalitātes prasībām atbilstošu dzeramo ūdeni, ir pieaudzis no 75 % 2006. gadā līdz 87 % 2019. gadā. ↑

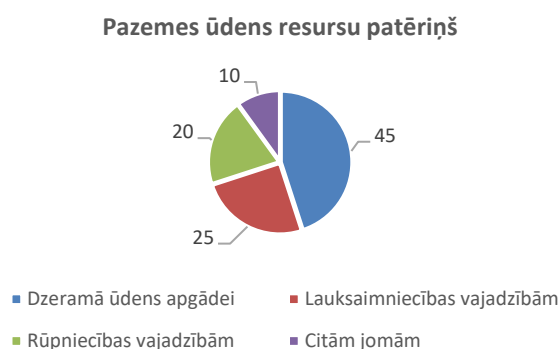
6.2. Tiek nodrošināta pienācīga sanitārija un higiēna, lielākajai daļai mājokļu ir pieejama centralizēta kanalizācija, pārējās māsaimniecības izmanto lokālas ietaises atbilstoši notekūdeņu savākšanai vai attīrīšanai. ↑

6.3. Virszemes un pazemes ūdeņu kvalitāte un pieejamība ir pietiekama dažādiem ūdens izmantošanas veidiem. Tomēr vairumam virszemes ūdeņu ekoloģiskā kvalitāte nav laba, jo to negatīvi ietekmē krastu un gultnes pārveidojumi (piemēram, meliorācija, aizsprosti un citi šķēršļi, krastu stiprinājumi), piesārņojums no izkliedētiem (piemēram, lauksaimniecībā un mežsaimniecībā izmantojamās zemes, ielas un ceļi) un punktveida avotiem (piemēram, notekūdeņi). ↑

6.4. Centralizētās ūdensapgādes sistēmas nodrošina atbilstošu dzeramo ūdeni, bet joprojām ir nepieciešami ieguldījumi gan to uzturēšanā, gan modernizācijā. Tāpat ir nepieciešami ievērojami ieguldījumi notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas infrastruktūrā gan attīrīšanas iekārtu modernizācijā, gan kanalizācijas tīklu uzturēšanā un paplašināšanā, gan notekūdeņu dūņu apsaimniekošanā. ↑

6.5. Ūdens resursu izmantošanas un pārvaldības regulējums darbojas jau vairāk nekā 20 gadus, taču ir nepieciešami tā precizējumi. Pastāv risks pārrobežu sadarbībai ar trešajām valstīm saistībā ar ģeopolitisko situāciju. ➡

6.6. Nepieciešami uzlabojumi ekosistēmu aizsardzībā, īpaši samazinot ūdensobjektu piesārņojumu ar augu barības vielām (piemēram, piesārņojumu no lauksaimniecības zemēm), kā arī pilsētās un apdzīvotās vietās novadītos notekūdeņus. ➡

Avots: LVGMC

Latvijas upju baseinu apgabalu karte

Avots: LVGMC

Valsts rīcība Latvijā līdz 2021. gadam

- Pēdējo 20 gadu laikā ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstībā ieguldīti vairāk nekā 840 milj. eiro, ievērojami palielinot centralizētās ūdensapgādes un kanalizācijas pakalpojumu pieejamību un kvalitāti, uzlabojot notekūdeņu savākšanu un attīrīšanu.
- Regulāri tiek veikts ūdeņu monitorings, kas ļauj iegūt informāciju par virszemes un pazemes ūdeņu ekoloģisko un ķīmisko kvalitāti, jūras ūdeņu kvalitāti, kā arī par lauksaimniecības piesārņojuma ietekmi.
- Latvija turpina ieviest ES ūdeņu jomas tiesību aktu (direktīvu) prasības. Visos četros Latvijas upju baseinu apgabalos (Gaujas, Daugavas, Ventas un Lielupes) apsaimniekošanas plānos 2016.– 2021. gadam tika iekļauti pasākumi, lai sasniegtu vai saglabātu labu stāvokli virszemes un pazemes ūdensobjektos.

Latvija pasaulē

- Pamatojoties uz noslēgtajiem starpinstitūciju vai starpvalstu līgumiem, notiek regulāra informācijas apmaiņa ar Igaunijas un Lietuvas atbildīgajām iestādēm par ūdeņu kvalitāti, upju baseinu apsaimniekošanas plāniem un notekūdeņu apsaimniekošanas jautājumiem.
- Ūdens monitoringā iegūtie rezultāti tiek iesniegti dažādās starptautiskās institūcijās – EVA, HELCOM, ES SBJR, UNEP, PVO, PMO.
- Tīro tehnoloģiju klasteris *Cleantech Latvia* Latvijas attīstības sadarbības projektu ietvaros Uzbekistānā strādā atkritumu apsaimniekošanas, dzeramā ūdens un notekūdeņu apsaimniekošanas, pašvaldību publisko pakalpojumu modernizācijas u. c. jomās. Savukārt ES un Latvijas kopīgi finansēta projekta ietvaros Kazahstānā un Uzbekistānā *Cleantech Latvia* sniedz atbalstu inženiertehnisko uzņēmumu nozaru asociācijām, lai nodrošinātu augstas kvalitātes standartus investīciju projektu ieviešanā, jo īpaši ūdens nozarē.

Labās prakses piemēri

Ū VITAMĪNS

Lai radītu izpratni par krāna ūdens drošu izmantošanu, Latvijas ūdensapgādes un kanalizācijas uzņēmumu asociācija sadarbībā ar Rīgas Tehnisko universitāti (RTU) un restorānu un

kafejnīcu pārstāvjiem 2020. gadā uzsāka iniciatīvu "[Ū vitamīns](#)". Partneri organizē izglītojošas nodarbības skolēniem, jauniešiem un uzņēmumiem, lai mainītu dzeramā ūdens lietošanas paradumus un informētu par priekšrocībām fasēta dzeramā ūdens aizstāšanai ar krāna ūdeni, tādējādi ietaupot finanšu līdzekļus, samazinot saražoto atkritumu daudzumu un veicinot videi draudzīgu un atbildīgu dzīvesveidu.

AER izmantošana ūdensapgādes un notekūdeņu attīrīšanas iekārtām

Ūdens apgādes un attīrīšanas process ir energoietilpīgs, tāpēc pēdējos gados uzmanība tiek veltīta tam, lai veicinātu energoefektivitāti un meklētu videi draudzīgus risinājumus. Saules paneļu elektrostaciju uzstādīšana ir viens no šiem soļiem.

SIA "Liepājas ūdens" kopš 2018. gada ir īstenojis projektu un šobrīd jau ekspluatē divas saules elektrostacijas, kas, ņemot vērā šī brīža elektroenerģijas cenu kāpumu, ir bijis tālredzīgs lēmums, apliecinot uzņēmuma spēju raudzīties nākotnē, veiksmīgi plānot, attīstīt un ieviest viedus projektus.

SIA "Valmieras ūdens" piederošajās bioloģiskajās notekūdeņu attīrīšanas iekārtās 2020. gadā uzstādītas saules paneļu elektrostacijas iekārtas. Šādā veidā plānots iegūt aptuveni trešdaļu no ikdienā attīrīšanas iekārtu darbam nepieciešamās elektroenerģijas.

Brīvkrāni

Rīga
Saldus
Cēsis
Valmiera
Gulbene
Sigulda

Madona

Arvien vairāk publiskajās vietās tiek piedāvāts bezmaksas dzeramais (krāna) ūdens.

Jaunas aktivitātes un iniciatīvas no 2021. gada. Piemēri

Lai uzlabotu dzeramā ūdens kvalitāti un pieejamību, palielinātu ūdens izmantošanas lietderību un turpinātu uzlabot notekūdeņu savākšanu un attīrīšanu, Latvija no 2021. gada papildus apņemas:

- panākt to, ka 2023. gadā 92 % centralizēto notekūdeņu pieslēgumu atbilst prasībām;
- nodrošināt, ka 2024. gadā vismaz 87 % iedzīvotāju saņem atbilstošas kvalitātes dzeramo ūdeni;
- līdz 2022. gada beigām uzsākt notekūdeņu dūņu apsaimniekošanas stratēģijas īstenošanu;
- līdz 2024. gadam noturēt stabilā līmenī augstai un labai ekoloģiskai kvalitātei atbilstošu virszemes ūdensobjektu īpatsvaru (33 %) un labā stāvoklī esošo pazemes ūdensobjektu īpatsvaru (88 %).

Jaunās politikas no 2021. gada

- Vides politikas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam.
- Latvijas pielāgošanās klimata pārmaiņām plāns laika posmam līdz 2030. gadam.
- Rīcības plāns pārejai uz aprites ekonomiku 2020.–2027. gadam.
- Ūdensapgādes investīciju plāns 2021.–2027. gadam.
- Notekūdeņu apsaimniekošanas investīciju plāns 2021.–2027. gadam.
- Upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plāni 2022.–2027. gadam.

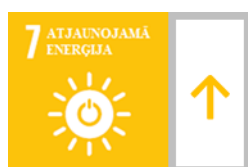
Izaicinājumi

- Notekūdeņu savākšanas tīkla paplašināšanas izmaksu palielināšanās un efektivitātes samazināšanās.
- Ūdenssaimniecības pakalpojumu sniegšanas izmaksu samazināšana, veidojot enerģiju taupošas sistēmas, samazinot uzturēšanas izmaksas un tarifa kāpumu.
- Riska novērtējuma pieejas ieviešana ūdenssaimniecības pakalpojumu sniegšanā.
- Aprites ekonomikas risinājumu meklēšana notekūdeņu dūņu izmantošanai (piemēram, veidojot centralizētus dūņu apstrādes un pārstrādes centrus reģionos, lielākus speciālizētus uzņēmumus u. c.).
- Plānveidīgu risinājumu meklēšana ūdenssaimniecības infrastruktūrai jaunizveidotajos novados, jo esošās jaudas ne visur nodrošina no decentralizētajām kanalizācijas sistēmām savāktu notekūdeņu attīrīšanu, savukārt citur jaudas nav pilnībā noslogotas.
- Risinājumu meklēšana lietussūdeņu apsaimniekošanai, jo daudzviet lietussūdeņu savākšanas sistēmas nav nodalītas no sadzīves notekūdeņu savākšanas sistēmām, tādējādi noslogojot attīrīšanas iekārtas.

Notekūdeņu savākšana un attīrīšana un dzeramā ūdens sagatavošana prasa būtiskus iedzīvotāju, komersantu, valsts un pašvaldību resursu ieguldījumus. Šīs jomas sakārtošanā

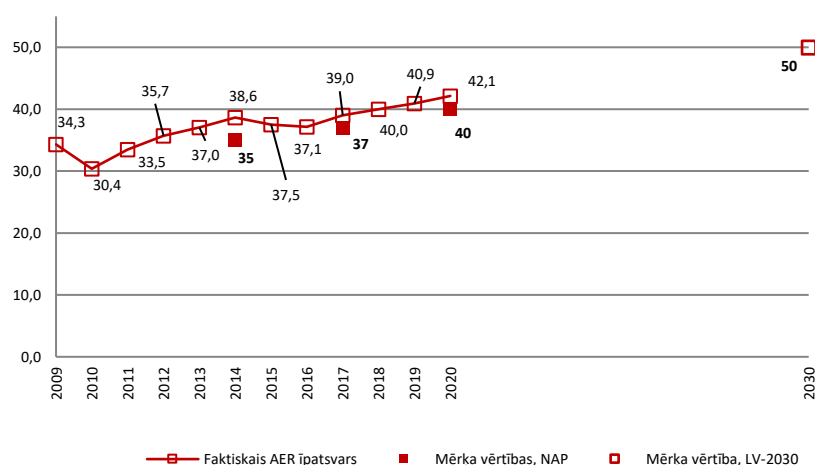
Latvijā pēdējās desmitgadēs ir izstrādāti labi risinājumi un veiktas apjomīgas investīcijas, tomēr joprojām ir nepieciešama gan prioritāšu plānošana, gan ļoti lieli ieguldījumi, lai uzturētu dzeramā ūdens kvalitāti un ieviestu jaunākos ES standartus notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas jomā.

7. IAM. Pieejama un atjaunojama enerģija

Latvijai ir svarīga energoapgādes drošība, plašāka atjaunojamo energoresursu (AER) izmantošana, kā arī energoefektivitātes uzlabošana. Plānots īstenot pilnīgu enerģijas tirgu integrāciju un infrastruktūras modernizāciju. Paredzēts palielināt AER tehnoloģiju izmantošanu rūpniecībā, kā arī elektroenerģijas un siltumenerģijas nodrošināšanai. Tiks sniegts atbalsts mājsaimniecībām, lai nodrošinātu elektroenerģijas un siltumenerģijas ražošanu no AER tehnoloģijām pašpatēriņa vajadzībām un veicinātu energoefektīvu ēku būvniecību un esošo ēku atjaunošanu. Iecerēts, ka līdz 2027. gadam 47,5 % no kopējā enerģijas patēriņa tiks nodrošināts, izmantojot AER. Viens no sektoriem, kas patērē visvairāk fosilos energoresursus, ir transports, līdz ar to iedzīvotājiem pēc iespējas vairāk jāizmanto sabiedriskais transports, bezemisiju un mazemisiju transportlīdzekļi, tai skaitā tādi, kas izmanto AER, kā arī velosipēdi.

Atjaunīgās enerģijas īpatsvars bruto enerģijas galapatēriņā

Datu avots: Eurostat

Vērtējums par sasniegumiem

7.1. Nodrošināta vispārēja energoresursu un energopakalpojumu pieejamība, vienlaikus reaģējot uz šī brīža energoresursu cenu izmaiņām reģionā. ➡

7.2. No atjaunojamiem energoresursiem saražotās enerģijas īpatsvars Latvijā ir viens no lielākajiem ES, līdzšinējā periodā uzrādot stabilu kāpumu. ⬆

7.3. Energointensitāte ekonomikā vidējā termiņā ir stabili mazinājusies, pēdējos gados tempam kļūstot mērenākam. ↑

Valsts rīcība Latvijā līdz 2021. gadam

- Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.–2030. gadam nosaka līdz 2030. gadam veicamos pasākumus, tai skaitā atjaunīgās enerģijas ražošanas un izmantošanas veicināšanai un energoefektivitātes uzlabošanai, enerģētiskās drošības uzlabošanai un iekšējā enerģijas tirgus stiprināšanai.
- Atbalstīta atjaunojamo energoresursu izmantošana elektroenerģijas un siltumenerģijas ražošanā, kā arī rūpniecībā un mājāsaimniecībās.
- Nodrošināta inovatīvu enerģētikas un energoefektivitātes tehnoloģiju projektu īstenošana.
- Kāpināta elektrifikācija transporta sektorā, subsidējot elektrotransportlīdzekļu iegādi un atbalstot elektrotransportlīdzekļu uzlādes infrastruktūras izveidi.
- Pieaugusi dzīvojamo ēku, kā arī valsts un pašvaldību ēku energoefektivitāte siltumapgādē.
- Attīstīta energoinfrastruktūra un starpsavienojumu izveide energoapgādes drošības paaugstināšanai.
- Nodrošināts atbalsts norēķiniem par elektroenerģiju energoietilpīgajiem uzņēmumiem un maznodrošinātām mājāsaimniecībām.

Latvija pasaulē

- Latvija ir noslēgusi sadarbības memorandu ar Igauniju par atkrastes vēja parka izveides kopprojektu, tādējādi palīdzot arī Igaunijai palielināt saražotās atjaunīgās elektroenerģijas apjomu.
- Latvija aktīvi līdzdarbojas Starptautiskajā atjaunīgās enerģijas aģentūrā Baltijas enerģētikas tirgus starpsavienojumu plāna ietvaros.
- Turpinās Baltijas valstu elektrotīklu sinhronizācija ar kontinentālās Eiropas tīklu, kas veicina ES iekšējā tirgus integrāciju un stiprina enerģētisko drošību.
- Latvija aktīvi iesaistās Latvijas, Igaunijas un Somijas reģionālajā gāzes tirgū, kas ir unikāls un vienīgais šāda tipa gāzes tirgus modelis triju valstu starpā.

Labās prakses piemēri

Ekonomikas ministrija, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, 34 valsts pārvaldes iestādes, nevalstiskās organizācijas un valsts kapitālsabiedrības jau 2010. gadā parakstīja Sadarbības memorandu, lai kopīgi nodrošinātu komunikācijas platformu informācijas pieejamībai dzīvokļu īpašniekiem, uzņēmējiem un ēku pārvaldniekiem par ēku (dzīvojamo, publisko un ražošanas) atjaunošanas, pārbūves un energoefektivitātes paaugstināšanas iespējām. Šī platforma joprojām ir viens no nozīmīgākajiem instrumentiem, lai starp ieinteresētajām pusēm sekmētu sadarbību, zināšanu apmaiņu un iespēju kopīgi rast

problēmu risinājumus, tā vairākkārtīgi saņēmusi arī starptautisku atzinību par izcilu veikumu ilgtspējas veicināšanā energoefektivitātes jomā.

Kaigu kūdras purva zaļā industriālā zona

Jelgavas novada Kaigu kūdras purvā, kur uzņēmums "Laflora" pabeidzis kūdras ieguvei, plānots veidot vēja elektrostaciju parku ar kopējo jaudu 90 MW, kas varēs saražot apmēram 5 % no visa Latvijas kopējā elektroenerģijas patēriņa gadā jeb 300 000 MWh. Elektroenerģijas ražošanu vēja parkā plānots uzsākt līdz 2025. gadam.

Vēja parks ļaus gan nodrošināt izstrādāto kūdras ieguves vietu rekultivāciju jeb ekonomiski pamatotu tālāku izmantošanu, gan arī būs kūdras ieguves un pārstrādes radīto siltumnīcefekta gāzu emisiju kompensējošs pasākums, sniedzot ieguldījumu Eiropas Zaļā kursa ambiciozo klimatneitralitātes mērķu sasniegšanā.

Vēja parkā saražoto zaļo enerģiju plānots izmantot uzņēmuma pašpatēriņam kūdras substrātu ražotnē un tehnoloģiskajos procesos, kā arī veidot atjaunīgās enerģijas oāzi jeb zaļo industriālo zonu Kaigu purvā.

Atjaunīgās enerģijas oāze jeb zaļā industriālā zona tiks radīta, veidojot siltumnīcu kompleksus dārzeņu un koku stādu audzēšanai vietējam patēriņam un eksportam, piesaistot inovatīvas ražotnes ar augstu energointensitāti un pievienoto vērtību, ražojot augstās tehnoloģijās balstītus bioekonomikas produktus un atjaunīgo ūdeņradi.

Vēja parks un zaļā industriālā zona ir stāsts par atjaunīgās enerģijas ražošanu kā uzņēmuma, reģiona un valsts ilgtspējīgas attīstības pamatu, ieguldot to pašpatēriņā, pārtikas audzēšanā un nodrošinot gudru enerģijas lietojumu sinerģijā ar valsts un privātajiem uzņēmumiem.

Latvijas rīcībspolitika no 2021. gada

Jaunas aktivitātes un iniciatīvas no 2021. gada. Piemēri

- Ekonomiski pamatotas enerģijas pasāražošanas, pašpatēriņa un atjaunīgās enerģijas kopienas veicināšana.
- Nodokļu sistēmas "zaļināšana" un energoefektivitātes pievīlcīguma un AER tehnoloģiju uzlabošana.

- Atbalsts atjaunojamo energoresursu izmantošanai un energoefektivitātes uzlabošanas pasākumu īstenošanai privātmājās vai nelielos ēku kompleksos un publiskajās ēkās, neemisiu tehnoloģiju izmantošanas integrācija energoefektivitātes uzlabošanas pasākumu ietvaros.
- Starpvalstu projektu īstenošana atkrastes vēja parku izveidei.
- Mazemisiu un bezemisiu transportlīdzekļu skaita palielināšana, t. sk. atbalstot to iegādi pašvaldībām, privātpersonām vai komersantiem, veicinot šādu transportlīdzekļu plašāku izplatību lielajās pilsētās, kā arī līdzdarbojoties lielas jaudas elektrotransportlīdzekļiem paredzēto uzlādes iekārtu un to infrastruktūras izveidē u. c.
- Atbalsts reģionālās ekonomikas pārstrukturēšanai, mazinot sociālekonomiskās sekas pārejā uz klimatneitrālu ekonomiku, t. sk. pašvaldību "zaļo" teritoriju attīstība un komersantu saražoto produktu "zaļināšana".

Jaunās politikas no 2021. gada

1. Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.–2030. gadam.
2. Latvijas stratēģijas klimatneitralitātes sasniegšanai līdz 2050. gadam.
3. Latvijas pielāgošanās klimata pārmaiņām plāns laika posmam līdz 2030. gadam.
4. Ēku atjaunošanas ilgtermiņa stratēģija.
5. Reģionālās politikas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam.

Iekļaujoši

Veicināt sabiedrības izpratni par nepieciešamību veikt energoefektivitātes pasākumus visās nozarēs, ne tikai ēku siltināšanā, sekmēt paradumu maiņu, lai sasniegtu videi un klimatam draudzīgu dzīvesveidu, uzlabot patērētāju un profesionālo lietotāju zināšanas par produktu energoefektivitāti. Tas palīdzēs virzīties uz zaļāku saimniekošanu un dzīvesveidu, kā arī uzlabos iedzīvotāju dzīves kvalitāti. Uzsvars liekams arī uz aktīvāku pašvaldību iesaisti videi un klimatam draudzīgas attīstības veicināšanā.

Enerģijas cenas turpina augt gan globālo ģeopolitisko norišu dēļ, gan arī tādēļ, ka pakāpeniski virzāmies uz klimatneitralitāti, atsakoties no fosilajiem energoresursiem, un lielāku enerģijas daļu iegūstam no atjaunojamiem energoresursiem. Enerģijas cenu pieauguma un svārstīguma apstākļos, kā arī īstenojot pāreju uz videi draudzīgām un izmaksu ietilpīgākām tehnoloģijām, nepieciešams nodrošināt atbalstu iedzīvotājiem ar zemiem ienākumiem, kurus šāds enerģijas izmaksu pieaugums skars vismagāk, kā arī sniegt iedzīvotājiem atbalstu energoefektivitātes pasākumu īstenošanai.

Izaicinājumi

- Energoresursu izmaksu mazināšana sabiedrībai, t. sk. kontekstā ar izvirzīto klimatneitralitātes mērķu sasniegšanu.
- Pētniecības un inovācijas kapacitātes paaugstināšana enerģētikas jomā, t. sk. jaunu tehnoloģiju izstrādei un komercializācijai.
- AER patēriņa īpatsvara palielināšana transporta sektorā, kas ir vienīgā nozare, kurā nav izdevies sasniegt vēlamu rezultātu.

- Enerģijas cenu pieaugums, kas ir straujāks par iedzīvotāju ienākumu pieaugumu, jo īpaši sabiedrības daļai ar zemiem ienākumiem.
- Lielāka sabiedrības iesaiste enerģijas ražošanā pašpatēriņam un energoefektivitātes pasākumu īstenošanā.
- Izdevumu samazināšana publisko ēku uzturēšanai.
- Pašvaldību mērķtiecīgāka rīcība atjaunojamo energoresursu izmantošanā un klimatneitrālu risinājumu īstenošana.

Enerģētika ir viens no sektoriem, kas tiešā veidā ietekmē kopējo valsts ekonomikas attīstību, kā arī atsevišķi nozaru izaugsmes perspektīvas, tādēļ svarīgākais faktors ir un būs rast risinājumus ilgtspējīgi zemākās iespējamās enerģijas cenas nodrošināšanai, kas ietver arī piegādes drošumu un kvalitāti.

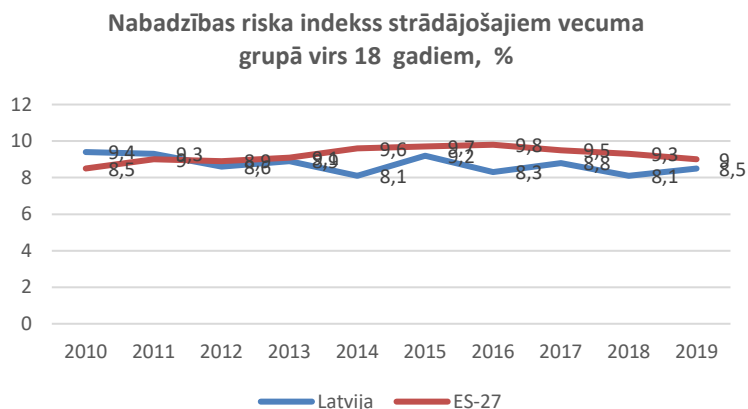
8. IAM. Cienīgs darbs un ekonomikas izaugsme

Ekonomikas izaugsmes nodrošināšana ir viens no valsts stratēģiskajiem mērķiem. To sasniegsim, uzlabojot produktivitāti, tāpēc svarīga ir inovācija, kā arī tāda profesionālā un augstākā izglītība, kas nodrošina iespējas iegūt labu darbu un uzsākt uzņēmējdarbību. Uzņēmumi labāk pelnīs, ja tie vairāk izmantos pētnieku darbu un jaunradītās zināšanas, kā arī attīstīs inovācijas. Lai mūsu prasmes un atbilstība darba tirgus pieprasījumam uzlabotos, turpmākajos gados tiks palielinātas cilvēku iespējas mācīties darba dienas laikā, kā arī pieaugušo izglītošanās iespējas ārpus darba. Svarīgi ir iespējami ātri atrast atbilstošu darbu vai uzsākt uzņēmējdarbību. Jauniešiem jāpabeidz skola, jādodas studēt vai strādāt. Cienīgs darbs un droša nākotne nav iedomājama bez drošām darba vietām ar atbilstošu darba samaksu.

Datu avots: *Eurostat*

Datu avots: Eurostat

Vērtējums par sasniegumiem

8.1. Iekšzemes kopprodukts uz vienu iedzīvotāju stabili pieaug. ↑

8.2. Lai gan IKP uz vienu nodarbināto aug, netika sasniegts nepieciešamais tehnoloģiskās modernizācijas un inovācijas līmenis, kopumā nozarēs nav notikušas pietiekamas strukturālas pārmaiņas, orientējoties uz augstākas pievienotās vērtības un augstākas produktivitātes aktivitātēm. ➡

8.3. Nodokļu politika, investīciju atbalsts, pārvaldes procesu efektīvizēšana kopumā ir radījusi pozitīvu efektu uz uzņēmējdarbības attīstību. ↑

8.4. Lai gan pakāpeniski uzlabojas resursu izmantošanas efektivitāte, radīto atkritumu daudzums Latvijā pieaug, tādējādi nepieciešams plašāk attīstīt atkritumu pārstrādi. Latvijā kopumā nav panākta ekonomikas izaugsmes atsaiste no atkritumu rašanās. ➡

8.5. Sieviešu nodarbinātības līmenis Latvijā ir ar pieaugošu tendenci, vienlaikus darba samaksas atšķirība starp vīriešiem un sievietēm (22,3 % 2020. g.) ir augstākā Eiropas Savienībā. ➡

8.6. Jauniešu garantijas programmas īstenošanas rezultātā NEET jauniešu skaits ir samazinājies. Atbalsts NEET jauniešiem tika paplašināts Covid-19 laikā. ↑

8.7. Kopējais nelaimes gadījumu skaits darbavietās pieaug, savukārt smago un letālo gadījumu skaits samazinās, vienlaikus saglabājoties augstā līmenī pret ES vidējo; pieaug to personu īpatsvars, kas cietušas no darbaspēka ekspluatācijas. ➡

8.8. Ir pieaugusi tūrisma loma kopējā pievienotajā vērtībā, izklaidē, kā arī preču un pakalpojumu eksportā. ↑

8.9. Latvijā ir labi attīstīti finanšu un apdrošināšanas sektori. ↑

Valsts rīcība Latvijā līdz 2021. gadam

- Uzņēmumu ienākuma nodoklis vairs netiek piemērots reinvestētajai peļņai.
- Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra piesaista ievērojamas ārvalstu investīcijas.

- Valsts finanšu institūcijas ALTUM finanšu instrumentu portfelis uzņēmējdarbības atbalstam ievērojami pieaudzis.
- Paaugstināts minimālās algas apmērs.
- Sniegts atbalsts uzņēmējdarbības noturēšanai un ieņēmumu aizvietošanai nodarbinātajiem Covid-19 seku mazināšanai.
- Praksē ieviesta kompetenču pieeja, kas nākotnē varētu mazināt darba tirgus segregāciju.
- Intensificēts atbalsts ilgstošajiem bezdarbniekiem un ieviests sociālā uzņēmuma statuss.
- Izveidots Tehnoloģiju biznesa centrs un palielināts valsts budžeta finansējums augstu sasniegumu zinātnes un pētniecības projektu īstenošanai piecās viedās specializācijas jomās.
- Izveidota stipra un noturīga finanšu sistēma aizsardzībai pret noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju, terorisma un masveida iznīcināšanas ieroču finansēšanu.
- Ieguldīts kultūras mantojumā un ar to saistītajā infrastruktūrā.
- Reģionos atbalstīta uzņēmējdarbībai nepieciešamā infrastruktūra, t. sk. darba vietu radīšanai un nefinanšu piesaistei. Atjaunotas degradētās teritorijas.

Latvija pasaulē

Attīstības sadarbības jomā atbalsts ekonomikas izaugsmei un nodarbinātībai ir viena no prioritātēm. Biedrības "New Door" un Latvijas Sociālās uzņēmējdarbības asociācija strādā Gruzijā un Ukrainā, nododot pieredzi ilgtspējīgu tradicionālo un sociālo uzņēmumu sadarbības veicināšanai, kā arī stiprinot zaļu un resursu efektīvu saimniecisko darbību. Savukārt Tadžikistānā biedrība "Sustento" ir sniegusi atbalstu tīklojuma veidošanā sievietēm ar īpašām vajadzībām, lai mazinātu izslēgtības un vardarbības riskus.

Labās prakses piemērs

Arodbiedrības un darba devēji paši veido darba tiesības

Latvijā Darba likums detalizēti regulē darba standartus un nodarbinātības nosacījumus nolūkā aizsargāt gan darba devējus, gan darba ņēmējus. Vēl nesen Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība, Latvijas Darba devēju konfederācija un valdība Latvijas Nacionālās trīspusējās sadarbības padomes ietvaros diskutējusi par minimālo darba algu un citiem darba tiesību standartiem.

Minimālās algas paaugstināšana ir sarežģīts jautājums, jo dažādās nozarēs ir dažādi atlīdzības līmeņi un darbinieku un darba devēju vajadzības. Piemēram, tirdzniecības nozarē ir svarīgi pacelt darbinieku minimālo algu, bet ķīmijas nozarē, kurā jau ir augsta atlīdzība, vajadzīgi atbalsta instrumenti darbinieku kvalifikācijas uzlabošanai. Būvniecības nozarē ir nepieciešams celt minimālo atlīdzību un regulēt virsstundu samaksu. Neatbilstoši darba tirgus nosacījumi rada darbaspēka trūkumu un veicina ēnu ekonomiku.

Lai izvairītos no "viena standarta" noteikšanas visām nozarēm un profesijām, sociālie partneri nolēma paredzēt Darba likumā pirmās iespējas "tirgoties" – atkāpties no kādas Darba likuma

normas, pretī prasot darbiniekiem kādu kompensējošu labumu. Sociālie partneri ierosināja un vienojās ar valdību par grozījumiem Darba likumā, kas paredz iespēju atkāpties no virsstundu apmaksas apmaiņā pret augstāku minimālo algu.

Tā rezultātā tika parakstīts būvniecības nozares koplīgums (2019. g.), kas paredzēja paaugstināt darbinieku atlīdzības līmeni un radīja priekšnoteikumus arodbiedrības un darba devēju praksei regulāri kopā izskatīt izaicinājumus un strīdus un vienoties par kopīgu nostāju, piemēram, nākamo minimālās algas celšanas posmu vai Covid-19 ietekmes mazināšanu būvniecībā. Noslēgti vēl divi nozares koplīgumi – stikla šķiedras ražošanas nozarē (2019. g.) un viesmīlības nozarē (2020. g.).

Darba koplīgums ir darba devēja un darbinieku rakstiska vienošanās par labvēlīgākiem noteikumiem darbiniekiem, nekā noteikts Darba likumā, citos normatīvajos dokumentos vai darba līgumā. Savukārt nozares koplīgums nosaka vienādas prasības visiem nozares darba devējiem, tādējādi veicinot godīgu konkurenci.

Jaunās aktivitātes. Piemēri

Latvija papildus no 2021. gada apņemas:

- Paaugstināt informētību un izpratni par darba aizsardzību, īpaši mikrouzņēmumiem un mazajiem uzņēmumiem.
- Attīstīt nozaru vajadzībās balstītu pieaugušo izglītību.
- Atbalstīt digitālos risinājumus, automatizāciju, jauno dekarbonizācijas tehnoloģiju, digitalizācijas infrastruktūru.
- Nodrošināt informāciju, mentoringu un prasmju pilnveidi uzņēmējdarbības procesu digitalizācijai un jaunu produktu un pakalpojumu ieviešanai.
- Zinātnes bāzes finansējuma sadalījuma aprēķinā palielināt snieguma nozīmi, ieviešot izcilību veicinošus kritērijus un papildinot sasaisti ar zinātnisko institūciju starptautiskā izvērtējuma rezultātiem.
- Pagarināt atbalstu jauniešiem, kas nestrādā, nemācās un neapgūst arodu, ņemot vērā Covid-19 pandēmijas ietekmi.
- Uzlabot energoefektivitāti un veicināt AER tehnoloģiju izmantošanu ražošanā, transporta un siltumapgādē, "zaļināt" nodokļu sistēmu.
- Attīstīt pašvaldību publisko infrastruktūru uzņēmējdarbības veicināšanai un viedo risinājumu attīstībai.

Jaunās politikas no 2021. gada

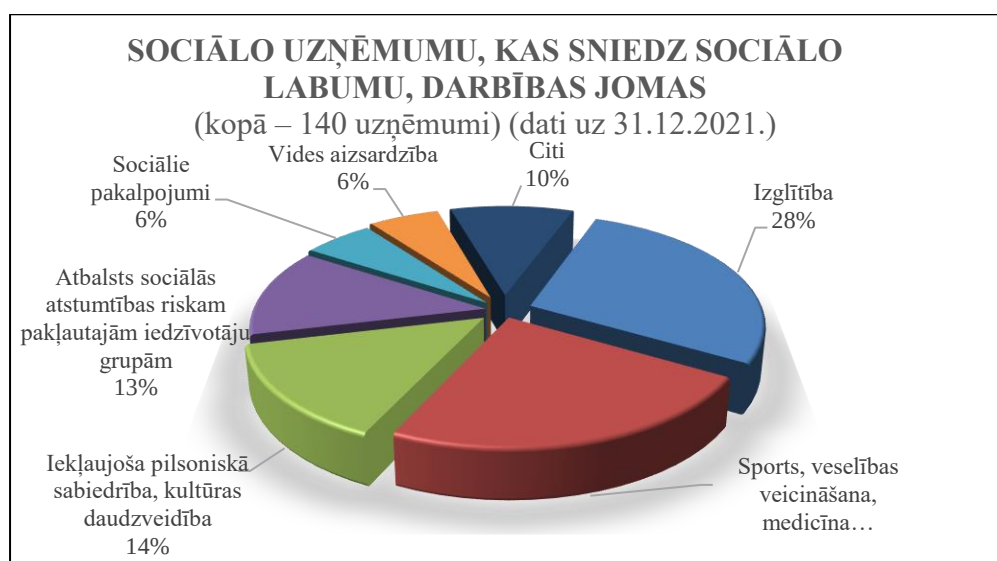
1. Nacionālās industriālās politikas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam.
2. Sociālās aizsardzības un darba tirgus politikas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam.
3. Reģionālās attīstības pamatnostādnes 2021.–2027. gadam.
4. Tūrisma attīstības plāns 2021.–2027. gadam.
5. Kultūrpolitikas pamatnostādnes 2022.–2027. gadam.
6. Resocializācijas politikas pamatnostādnes 2022.–2027. gadam.

Iekļaujoši

Sociālie uzņēmumi – jauna uzņēmējdarbības forma

Latvijas lielākā dabīgās kosmētikas ražotāja [Mádara Organic Skincare](#) iepakojuma sagatavošanā ir iesaistīts [sociālais uzņēmums "4 vēji"](#), kas nodarbina cilvēkus ar īpašām vajadzībām. Sociālā uzņēmuma darbinieki ikdienā griež papīru un gatavo "tukšuma aizpildītājus", lai klienti preces saņemtu, skaisti iepakotas un bez defektiem. Šādi šis sociālais uzņēmums ir daļa no Latvijas zīmola veiksmes stāsta.

2018. gadā Latvijā tika izstrādāts sociālās uzņēmējdarbības tiesiskais regulējums, nosakot sociālā uzņēmuma definīciju, statusa iegūšanas kritērijus, kā arī kārtību, kādā tiek sniegts atbalsts sociālajiem uzņēmumiem.

Avots: Labklājības ministrija, 2022

Kopš 2018. gada sociālā uzņēmuma statusu ieguvušajiem komersantiem bija iespēja iesniegt biznesa plānus AS "Attīstības finanšu institūcija Altum" sociālās idejas īstenošanai un pretendēt uz grantiem. Latvijas Sociālās uzņēmējdarbības asociācija veicina sociālās uzņēmējdarbības attīstību Latvijā un apvieno vairāk nekā 100 biedru visā Latvijā.

Daži citi piemēri:

- SIA "Zelta Liepa Debesu Bļodā" nodarbina personas ar invaliditāti ēdināšanas nozarē Ogrē.
- SIA "Kustības brīvība" pielāgo SUP dēļus personām ar kustību traucējumiem.
- Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "EDART" rada sociālos stāstus, kur galvenais varonis ir, piemēram, ar smagām atkarībām, un iesaka, kā dzīvot tālāk.
- SIA "Terapijas centrs "Skaņas un mūzika"" sniedz pakalpojumus bērniem ar autiskā spektra traucējumiem.
- SIA "Sociālā sporta aģentūra" vājredzīgi treneri māca neredzīgiem bērniem krišanas tehniku.

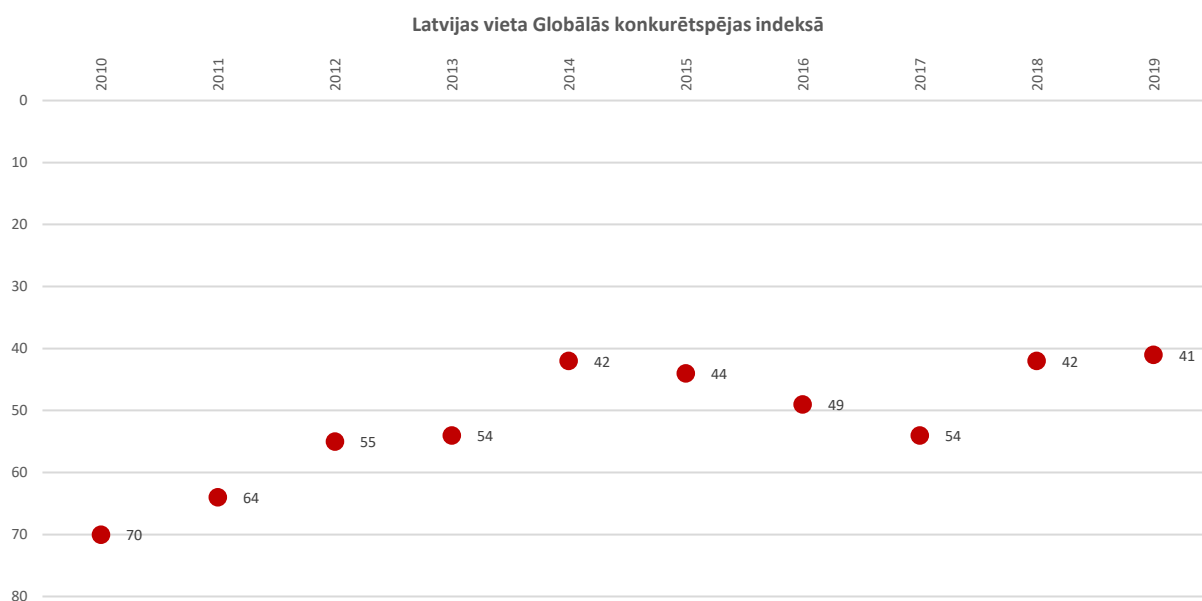
Izaicinājumi

- Tautsaimniecības nozaru strukturāla transformācija uz augstākas pievienotās vērtības un augstākas produktivitātes aktivitātēm.
- Energoresursu cenu vadīšana konkurētspējas noturēšanai.
- Demogrāfisko tendenču kontekstā darba tirgus pieprasījuma un piedāvājuma atšķirību risināšana cienīga darba apstākļos un ņemot vērā reģionālās darba tirgus atšķirības.
- Nabadzības risku samazināšana strādājošiem, kā arī darba samaksas atšķirības samazināšana starp sievietēm un vīriešiem.
- Personu ar īpašām vajadzībām nodarbinātības līmeņa paaugstināšana, ilgstoša bezdarba līmeņa samazināšana personām, kurām visgrūtāk iekļauties darba tirgū (nepietiekamas kvalifikācijas, invaliditātes, vecuma u. c. iemeslu dēļ).
- Pašvaldību lomas palielināšana uzņēmējdarbības un inovācijas attīstībā.

9. IAM. Ražošana, inovācija un infrastruktūra

Produktivitāte paaugstināma ar mērķtiecīgiem ieguldījumiem inovācijā, kā arī augstākas pievienotās vērtības produktu un pakalpojumu radīšanā un pārdošanā globālajā tirgū. Latvijas uzņēmumi vairāk piesaistīs zinātniekus un ieguldīs pētniecībā un attīstībā, lai panāktu tehnoloģiski ietilpīgāku ražošanu. Savu infrastruktūru veidojam videi draudzīgu un modernu, t. sk. Eiropas transporta tīklu, elektrības, IKT, atkritumu pārstrādes u. c. infrastruktūru. Lai mazinātu atšķirības starp reģioniem, valsts tajos ieguldīs līdzekļus uzņēmējdarbības atbalsta infrastruktūras attīstībai un reģionālo nevienlīdzības šķēršļu mazināšanai, pakalpojumu efektivitātes un sasniedzamības uzlabošanai atbilstoši demogrāfijas izaicinājumiem un atbilstoši jaunajai administratīvi teritoriālajai struktūrai, tai skaitā atbalstot viedo risinājumu piemērošanu.

Datu avots: Pasaules Ekonomikas forums

Vērtējums par sasniegumiem

9.1. Transporta infrastruktūras tīkls valstī ir pietiekams, un tas var nodrošināt mobilitāti iekšzemē un starptautisko sasniedzamību, taču nepieciešama tīkla kvalitātes un ilgtspējas attīstība. ↑

9.2. Apstrādes rūpniecības apjomu dinamikā un produktivitātē vērojams progress, tomēr tā aizvien ir zemāka nekā vidēji ES. Vienlaikus arī apstrādes rūpniecības īpatsvars IKP un ieguldījumi pētniecībā un attīstībā saglabājas salīdzinoši zemā līmenī. ➡

9.3. Kapitāla tirgus Latvijā kopumā ir salīdzinoši ierobežots, tādēļ svarīgi alternatīvi finanšu investīciju avoti, kā arī vienlaikus pilnveidojami valsts atbalsta instrumenti uzņēmumiem. ➡

9.4. Infrastruktūras un uzņēmumu tehnoloģiskās bāzes stiprināšana ir viens no industriālās politikas galvenajiem rīcības virzieniem. ↑

9.5. Publiskā un privātā sektora ieguldījumi pētniecībā un attīstībā Latvijā ir salīdzinoši zemi, rezultējoties nepietiekamā inovācijas kapacitātē. ↓

Valsts rīcība Latvijā līdz 2021. gadam

- Sakārtoti autoceļi, lai nodrošinātu administratīvo centru, tajos pieejamo pakalpojumu un darba vietu sasniedzamību.
- Mērķtiecīgi attīstīta lidostas "Rīga" infrastruktūra, veicinot pasažieru skaita un apkalpoto kravu apjoma pieaugumu.
- Modernizēta e-pārvalde – elektroniskos pakalpojumus lieto 83 %, internets pieejams 90 % mājsaimniecību.
- Nodrošināta finanšu pieejamība uzņēmējdarbības uzsākšanai un attīstībai.
- Industriālo zonu attīstība, atbalsts ieguldījumiem ražošanas telpu un infrastruktūras izveidē.
- Atbalsts jaunu produktu un tehnoloģiju izstrādei un ieviešanai ražošanā.
- Pētniecības un attīstības infrastruktūras attīstīšana viedās specializācijas jomās un zinātnisko institūciju kapacitātes stiprināšana.

Latvija pasaulē

Aviosavienojumi ar citām valstīm ir Latvijas starptautiskās sasniedzamības pamats. Arī Covid-19 izplatības apstākļos, kas radīja īpašus izaicinājumus aviācijas nozarei, lidosta "Rīga" saglabājusi līderpozīcijas Baltijā, tiek saglabāts arī esošais galamērķu klāsts, stabili pieaug tranzīta pasažieru skaits. Latvijas lidsabiedrība "airBaltic" laikposmā no 2018. gada jūnija līdz 2019. gada maijam bija atzīta par vienu no punktuālākajām lidsabiedrībām pasaulē, bet Covid-19 apstākļos ir pielāgojusies un, pateicoties valsts atbalstam, spējusi pārkārtot savu darbību, lai īstenotu vidēja termiņa attīstības stratēģiju.

Labās prakses piemēri

Dzelzceļa pasažieru infrastruktūras modernizācija

Iedzīvotāji izšķirsies par sabiedriskā transporta izmantošanu, ja tas būs ērts. Tāpēc līdz 2019. gadam ir modernizētas 28 stacijas, izbūvējot paaugstinātas pasažieru platformas, pieaugusi pasažieru un vilcienu kustības drošība, uzlabota pasažieru apkalpošanas kvalitāte un komforts, samazināta dzelzceļa transporta ietekme uz vidi un uzlabota dzelzceļa infrastruktūras pieejamība visiem lietotājiem, īpaši personām ar ierobežotām pārvietošanās spējām.

Eksportspējīgas inovācijas

Lēcienu uzņēmējdarbības vidē iespējams panākt, ja uzņēmumi valstī radīs inovatīvus un eksportspējīgus produktus un pakalpojumus un vairāk ieguldīs pētniecībā un attīstībā. Tas iespējams, uzņēmumiem aktīvi divpusēji un daudzpusējos formātos apmainoties ar pieredzi par tehnoloģiju piedāvājumiem, pētniecības un attīstības procesu pārvaldību, inovāciju uzskaites sistēmas pilnveidošanu.

Tāpēc 2018. gadā tika izveidota Latvijas izcilo uzņēmumu inovācijas platforma. To iniciēja PKC, Ministru prezidenta birojs un Ekonomikas ministrija ciešā sadarbībā ar četrām aktīvākajām valsts kapitālsabiedrībām – "Latvenergo", "LMT", "Lattelecom", "Latvijas valsts meži" –, vēlāk pievienojoties vēl vairākām saistīto jomu kapitālsabiedrībām. Rezultātā īstenoti sadarbības projekti, kā arī izstrādāts piedāvājums inovāciju kultūras stiprināšanai un plašākai ieviešanai arī pārējās valsts un pašvaldību kapitālsabiedrībās.

Latvijas rīcīpolitika no 2021. gada

Jaunās aktivitātes un iniciatīvas no 2021. gada. Piemēri

- Pilnveidot zinātnes un inovācijas pārvaldības institucionālo modeli, nodrošināt finansējuma pieejamību visā inovācijas ciklā un stiprināt publiskā, privātā un pētniecības sektora sadarbību.
- Izveidot vismaz piecas RIS3 vērtību ķēžu ekosistēmas (vismaz vienu katrā no RIS3 specializācijas jomām) un nodrošināt to dalībnieku iesaisti globālajās vērtību ķēdēs.
- Veidot integrētu, ilgtspējīgu transporta sistēmu, t. sk. veicinot dzelzceļa kā mūsdienīga un videi draudzīga sabiedriskā transporta sistēmas mugurkaula izmantošanu.
- Sekmēt digitālo risinājumu plašāku izmantošanu uzņēmējdarbībā un nodrošināt nepieciešamo infrastruktūru digitalizācijas attīstībai.
- Turpināt sniegt atbalstu pašvaldībām uzņēmējdarbības infrastruktūras sakārtošanai un inovācijas attīstībai reģionos, kvalitatīvu pakalpojumu attīstībai un mobilitātes uzlabošanai administratīvo centru sasniedzamībai.
- Paplašināt uzņēmējdarbības atbalstu ar finanšu instrumentu palīdzību, piem., izveidojot lielo investīciju fondu Latvijas tautsaimniecības reindustrializācijas procesa nodrošināšanai.
- Lidostā "Rīga" attīstīt avioreisu savienojamību, palielināt apkalpoto pasažieru skaitu un kravu apgrozījumu, lai kļūtu par Ziemeļeiropas satiksmes centru.

Jaunās politikas no 2021. g.

1. Zinātnes, tehnoloģijas attīstības un inovācijas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam.
2. Nacionālās industriālās politikas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam.
3. Transporta attīstības pamatnostādnes 2021.–2027. gadam.
4. Digitālās transformācijas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam.
5. Finanšu sektora attīstības plāns 2021.–2023. gadam.
6. Reģionālās politikas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam.
7. Elektronisko sakaru nozares attīstības plāns 2021.–2027. gadam.

Iekļaujoši

Digitālajām plaisām nebūt!

Vienota digitālās pārvaldes ekosistēma nodrošina ikkatram iespēju saņemt valsts un pašvaldību e-pakalpojumus, kā arī iespēju apliecināt savu identitāti digitālajā telpā, arī saņemot privātā sektora pakalpojumus pēc iespējas tuvāk dzīvesvietai, neraugoties uz to, kāds ir digitālās prasmes līmenis.

Izveidota vienota platforma valsts pakalpojumu sniegšanai un konsultēšanai, t. sk. valsts un pašvaldību vienotais klientu apkalpošanas centru tīkls, lai pakalpojumi būtu pieejami cilvēkiem, kuri dažādu apstākļu dēļ citādi digitālai videi nevar piekļūt vai kuriem nav digitālo prasmju vai tās ir nepietiekamas. Tiešās un individuālās pieejas efektivitātei apliecinājums ir tas, ka 2021. gadā tika sniegti vairāk nekā 240 tūkst. klātienēs pakalpojumu.

Pandēmijas apstākļos šī ekosistēma nodrošina iespēju iegūt Covid-19 sertifikātu, kas nepieciešams to klātienēs sniegto pakalpojumu saņemšanai, kuru sniegšanā bija augstākie epidemioloģiskie riski. Klātienēs klienti var brīvi un bez maksas izmantot datoru ar interneta pieslēgumu un biroja tehniku, kā arī klientiem brīvi pieejams internets darbam ar personālo datoru. Tiem, kam ir jautājumi, arī attālināti izmantojot pakalpojumu, var sazināties ar kādu no vairāk nekā 6000 digitālajiem aģentiem.

IZAICINĀJUMI

- Enerģētikas un klimata mērķu sasniegšana transporta nozarē.
- Tautsaimniecības struktūras un institucionālo šķēršļu mazināšana, lai privātais sektors palielinātu ieguldījumus pētniecībā un attīstībā.
- Dzelzceļa kā mugurkaula lomas nodrošināšana pasažieru pārvadājumos.
- Transporta infrastruktūras sinerģija ar informācijas tehnoloģiju risinājumiem un to drošība, kā arī atbilstība jaunajam administratīvi teritoriālajam ietvaram.
- Biznesa modeļa maiņa atbilstoši klimata pārmaiņu un aprites ekonomikas izaicinājumiem.
- Digitālo prasmju kāpināšana, kā arī atbilstošo rīku pieejamība Latvijas uzņēmumu digitalizācijai.

- Covid-19 pandēmijas ietekme uz aviācijas, tūrisma un viesmīlības nozaru attīstību turpmākajos gados.

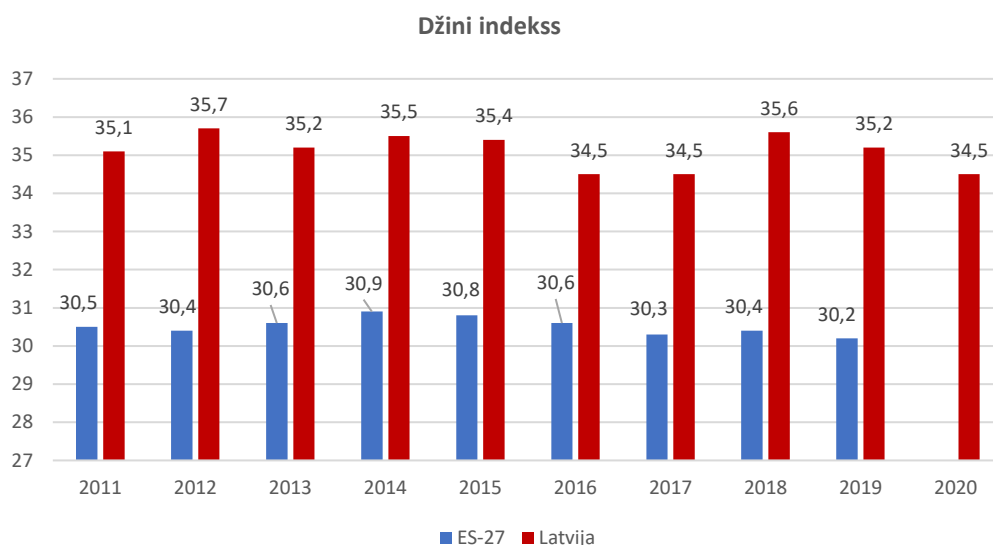
Turpmākajos gados svarīgākais uzdevums ir jaunu konkurētspējas priekšrocību veidošana, kas galvenokārt būs saistīta ar ieguldījumiem jaunākajās tehnoloģijās, inovācijā, pētniecībā un cilvēkkapitālā.

10. IAM. Samazināta nevienlīdzība

Iespēju vienlīdzības stiprināšana ir ceļš uz ienākumu nevienlīdzības mazināšanu. Svarīgi, lai visiem būtu vienlīdzīgas iespējas iegūt labu izglītību un saņemt kvalitatīvu veselības aprūpi, strādāt cienīgu (drošu un legālu) darbu atbilstoši savām spējām, dzīvot un attīstīties drošā vidē

un būt sociāli aizsargātam līdzvērtīgi visos Latvijas reģionos. Nevienlīdzība tiks samazināta, laikus sniedzot mērķētu atbalstu tiem, kuriem tas visvairāk nepieciešams, īpaši sabiedrības grupām ar zemiem ienākumiem, tai skaitā senioriem, personām ar invaliditāti un sociālā riska ģimenēm ar bērniem. Jāpanāk produktivitātes un ienākumu nevienlīdzības samazināšana starp Rīgu un reģioniem.

Datu avots: *Eurostat*

Vērtējums par sasniegumiem

10.1. Ienākumu nevienlīdzība Latvijā kopumā nemazinās, un ES dalībvalstu vidū tā ir viena no augstākajām. ➡

10.2. Sociālā un politiskā iekļaušana ir stabila, ekonomiskajai iekļaušanai ir teritoriālā, dzimumu un vecuma dimensija. ➡

10.3. Ienākumu nevienlīdzība ir lielāka darbspējas vecuma cilvēku vidū, tomēr 2020. gadā nevienlīdzība palielinājās arī pensijas vecuma cilvēku vidū. ↓

10.4. Desmitā daļa sabiedrības uzskata, ka piedzīvojusi diskrimināciju, savukārt piektā daļa darba ņēmēju izjutusi diskriminējošu attieksmi darbavietā. Izplatītākās diskriminācijas formas – vecums, veselības stāvoklis vai invaliditāte. →

10.5. Strādājošo nabadzības risks 2020. gadā pieauga. Strādājošo sieviešu nabadzības risks ir augstāks, ko veicina pieaugošās darba samaksas atšķirības starp sievietēm un vīriešiem. ↓

10.6. Tiek pilnveidotas migrācijas un patvēruma procedūras, pielāgojoties starptautiskiem procesiem un to radītajiem izaicinājumiem, nodrošinot pieeju tiesiskajiem instrumentiem savu tiesību un pienākumu īstenošanai un aizstāvībai. →

Valsts rīcība Latvijā līdz 2021. gadam

- Iedzīvotāju ienākumu nodokļa progresīvās likmes ieviešana, diferencēta neapliekamā minimuma palielināšana.
- Gandrīz divkārtoti garantēto minimālo ienākumu līmeņa pabalsti no 2021. gada.
- Būtiski palielināta minimālā vecuma un invaliditātes pensija no 2021. gada.
- Palielināts materiālais atbalsts ģimenēm ar bērniem.
- Lai nemazinātos ienākumi Covid-19 pandēmijas apstākļos, sniegts atbalsts tiem, kuriem tas visvairāk vajadzīgs.
- Valdības nodarbinātības programmas, īpaši individuālais darbs dažādu šķēršļu novēršanai ilgstošajiem bezdarbniekiem.
- Atbalsts jauniešiem, kuri nestrādā un nemācās.
- Īstenoti pasākumi, kas palīdz uzņēmumiem un iedzīvotājiem saprast un mazināt diskrimināciju.
- Uzlabota cietumsodu izcietušo personu resocializācija, īpaši iesaistot ģimenes locekļus.
- Iesākta pāreja no institucionālās ilgtermiņa aprūpes uz sabiedrībā balstītiem pakalpojumiem personām ar garīga rakstura traucējumiem un ārpusģimenes aprūpē esošiem bērniem.
- Valsts apmaksātas iespējas skolēniem regulāri iepazīt Latvijas kultūras vērtības un laikmetīgās izpausmes.

Labās prakses piemērs

DOD PIECI!

Uzsverot nepieciešamību veidot cilvēkiem draudzīgāku vidi, ik gadu pirms Ziemassvētkiem Rīgas vecpilsētā norisinās Latvijas sabiedrisko mediju organizēts labdarības maratons – speciāli izveidotā stikla studijā trīs jauniešu radiodīdžeji, no tās neizejot, sešarpus dienu garumā par cilvēku ziedojumiem atskaņo viņu iemīļotās dziesmas.

Sadarbībā ar labdarības organizāciju Ziedot.lv mūzikas maratonu īsteno Latvijas Radio 5 (Pieci.lv), kas ir viena no ietekmīgākajām multimodālajām platformām jauniešu auditorijā. Katru gadu, vācot ziedojumus, uzmanība tiek pievērsta kādai izraudzītai sabiedrības mērķgrupai, kurai nepieciešams atbalsts.

2021. gadā tika aktualizēta vides pieejamības problēma cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem. Tādējādi sabiedrība labāk apjauta sūro ikdienu, ar ko saskaras cilvēki ar redzes, dzirdes un kustību traucējumiem. Iepriekšējos gados ziedojumi tika novirzīti senioriem, kas dzīvo vieni, bērniem ar īpašām vajadzībām, vardarbības mazināšanai ģimenēs u. c. mērķiem.

Labdarības maratona laikā ne tikai tiek saziesti ievērojami naudas līdzekļi, lai cilvēkiem sniegtu konkrētu palīdzību, bet sabiedrība tiek iepazīstināta ar reāliem cilvēku pieredzes stāstiem, ārstu un ekspertu viedokļiem, lai labāk izprastu cilvēku izaicinājumus iekļauties sabiedrībā. Šis ir izcils sabiedrības iesaistes un sadarbības piemērs, sadzirdot vienam otru un atbalstot šķēršļu mazināšanu, radot visiem vienlīdzīgas iespējas un izredzes.

Latvijas rīcībspolitika no 2021. gada

NAP2027 paredz **stratēģiskus virsmērķus** – vienlīdzīgu iespēju veicināšanu un līdzsvarotu ekonomikas izaugsmi visā Latvijas teritorijā, mērot GINI indeksu, nabadzības risku bērniem un reģionālās IKP atšķirības uz iedzīvotāju.

Jaunas aktivitātes un iniciatīvas no 2021. gada. Piemēri

Lai mazinātu nevienlīdzību, Latvija papildus no 2021. gada apņemas:

- Pilnveidot minimālo ienākuma sistēmu.
- Paaugstināt bezdarbnieku, darba meklētāju un bezdarba riskam pakļauto personu konkurētspēju un reaģēšanu uz darba tirgus transformāciju un nepieciešamību pielāgoties aktuālajai situācijai darba tirgū.
- Nodrošināt kvalitatīvu un labi apmaksātu darba vietu un cienīgu darbu.
- Uzlabot pakalpojumu efektivitāti reģionos atbilstoši demogrāfijas tendencēm un administratīvi teritoriālajam iedalījumam.
- Mazināt šķēršļus kultūras pieejamībai, it īpaši Latvijas reģionos un attiecībā uz konkrētām mērķgrupām, tostarp cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem, diasporā

dzīvojošajiem, mazākumtautību pārstāvjiem un imigrantiem, bērniem un jauniešiem, senioriem.

- Attīstīt valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības sistēmu, mazāk aizsargātām personām nodrošinot pieeju tiesiskajiem instrumentiem savu tiesību un pienākumu īstenošanai un aizstāvībai.

Jaunās politikas no 2021. gada

- Sociālās aizsardzības un darba tirgus politikas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam.
- Plāns minimālo ienākumu atbalsta sistēmas pilnveidošanai 2022.–2024. gadam.
- Reģionālās politikas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam.
- Kultūrpolitikas pamatnostādnes 2022.–2027. gadam.
- Resocializācijas politikas pamatnostādnes 2022.–2027. gadam.
- Saliedētas un pilsoniski aktīvas sabiedrības attīstības pamatnostādnes 2021.–2027. gadam.

IZAICINĀJUMI

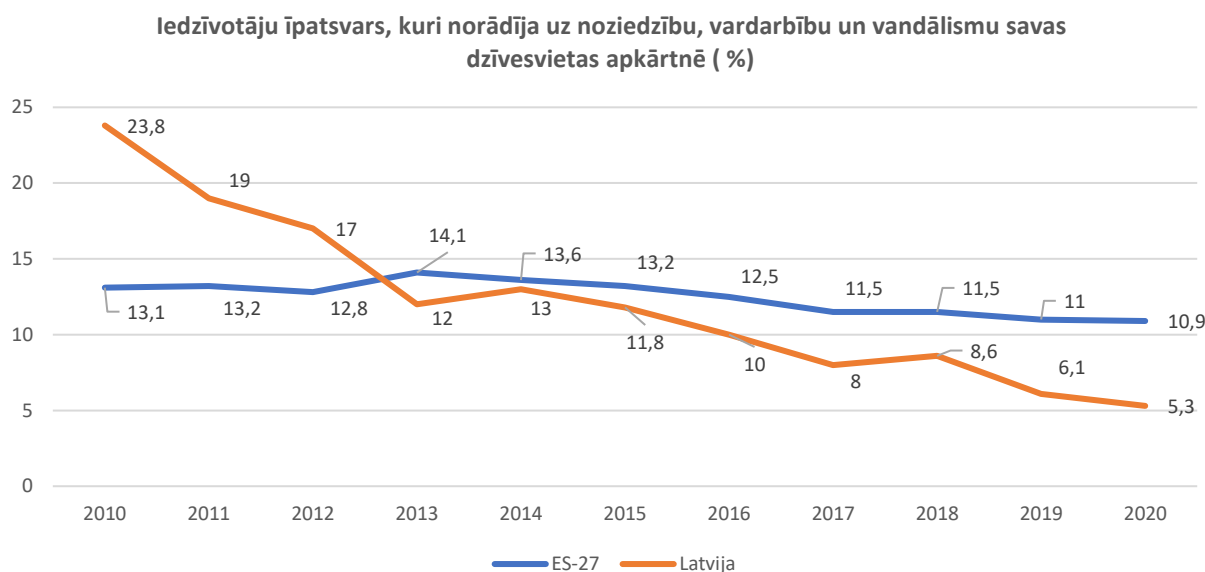
- Sabiedrības novecošanās, bērnu un darbspējīgā vecuma iedzīvotāju skaita samazināšanās.
- Viens no augstākajiem ienākumu nevienlīdzības rādītājiem starp ES dalībvalstīm.
- Vieni no zemākajiem izdevumiem sociālajai aizsardzībai starp ES dalībvalstīm.
- Augsts nodarbināto īpatsvars, kas valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas veic no zemiem ienākumiem.
- Izteiktas reģionālās atšķirības sociālo pakalpojumu nodrošinājumā un kvalitātē.
- Zems aktīvo darba tirgus politikas pasākumu finansējums un zems bezdarbnieku un neaktīvo personu līdzdalības līmenis aktīvās darba tirgus politikas pasākumos.
- Nepietiekama sabiedrības, darba devēju un darba ņēmēju izpratne par darba aizsardzības, darba tiesiskajiem un nediskriminācijas jautājumiem.
- Augsts iedzīvotāju skaits, kam nepietiek juridiskā atbalsta, trūkst izpratnes par juridisko jautājumu agrīnās risināšanas nepieciešamību un informācijas par pieejamo aizsardzību un atbalstu.

11. IAM. Ilgtspējīgas pilsētas un kopienas

Latvijai būtiski veicināt iedzīvotāju piesaisti ne tikai pilsētās, bet arī lauku teritorijās, radot priekšnosacījumus nodarbinātībai un kvalitatīvai pakalpojumu pieejamībai iedzīvotājiem neatkarīgi no dzīvesvietas. Tur, kur dzīvokļu fonds ir nepietiekams, laikposmā līdz 2027. gadam cilvēkiem tiks palielinātas iespējas iegūt pietiekami kvalitatīvu un energoefektīvu mājokli. Nākotnē cilvēki vairāk izmantos ilgtspējīgu transportu – lieto sabiedrisko transportu, transportlīdzekļus, kas izmanto AER, kā arī velosipēdus. Uzturēsim un attīstīsim tos ceļus, kas nepieciešami uzņēmējdarbībai, cilvēku nokļūšanai līdz administratīvajiem centriem, t. sk. līdz darbam, skolām un dažādu pakalpojumu sniedzējiem.

Tiks mērķtiecīgi strādāts, lai mazinātu bojā gājušo skaitu ceļu satiksmes negadījumos. Latvijas pilsētās samazinās gaisa piesārņojums un tiek attīstīta atkritumu dalītā savākšanas sistēma, paplašinātas zaļās teritorijas, kā arī gādāts par to pielāgošanu veselīga dzīvesveida uzturēšanai.

Datu avots: Eurostat

Vērtējums par sasniegumiem

11.1. Latvijā vairāk nekā trešdaļa mājsaimniecību dzīvo pārapdzīvotos mājokļos, bet iedzīvotāju skaits, kuri dzīvo pienācīgos mājokļos, lēni, bet pakāpeniski palielinās. ↑

11.2. Latvija turpina centienus nodrošināt pieejamāku, kvalitatīvāku un ilgtspējīgu transporta sistēmu, jo iedzīvotāju mobilitāte nav pietiekama. Satiksmes negadījumos bojā gājušo skaits joprojām ir liels, lai gan tas samazinās. ➡

11.3. Visos pārvaldes līmeņos (nacionālā, reģionālā un vietējā līmenī) tiek nodrošināta integrēta attīstības plānošana un īstenošana, tai skaitā iesaistot sabiedrību. Ilgtspēja, tai skaitā virzība uz klimatneitralitāti, ir integrēta visu līmeņu plānošanas dokumentos. ↑

11.4. Tiek pilnveidotas kultūras un dabas mantojuma saglabāšanas sistēmas, ieviešot inovatīvus rīkus. Nodrošināti būtiski ieguldījumi kultūras mantojuma saglabāšanā un atjaunošanā. ↑

11.5. Latvijā ir salīdzinoši maz nāves gadījumu dabas katastrofu dēļ, taču pastāv risks, ka klimata pārmaiņu ietekmē to skaits pieaugs. ➡

11.6. Gaisa piesārņojums kopumā valstī nav augsts, tomēr ir novērojamas gaisa kvalitātes problēmas lielākajās pilsētās (Rīga, Liepāja, Rēzekne). Sadzīves atkritumu apsaimniekošanas sistēmā tiek plānoti uzlabojumi. ➡

11.7. Tiek nodrošināta zaļo zonu pieejamība. Īpaši daudz pēdējo gadu laikā veikta parku un atpūtas zonu labiekārtošana, sakārtotas arī degradētās teritorijas. Zaļo un sabiedrisko zonu pieejamība sievietēm ar bērniem, veciem cilvēkiem un personām ar invaliditāti atsevišķi nav vērtēta. ↑

Valsts rīcība Latvijā līdz 2021. gadam

- Turpinās programma energoefektivitātes paaugstināšanai dzīvojamās ēkās.
- Noteiktas ēku energoefektivitātes minimālās prasības.
- Juridiski līdzsvarotas īrnieka un izīrētāja tiesības.
- Paplašināts valsts atbalsts ģimenēm mājokļu pieejamībai.
- No 2020. gada oktobra ieviesti 60 bezmaksas reisi 15 reģionālās nozīmes maršrutos.
- Daudzbērnu ģimenēm un ģimenēm, kuru aprūpē ir bērns ar invaliditāti, u. c. pasažieru kategorijām tiek nodrošināti braukšanas maksas atvieglojumi.
- Īstenota administratīvi teritoriālā reforma, izveidojot un nostiprinot ekonomiski attīstīties spējīgas administratīvās teritorijas.
- Pašvaldības un reģioni izstrādāja attīstības stratēģijas, ietverot investīciju plānus.
- Regulāri tiek veikts gaisa kvalitātes monitorings un iedzīvotāju informēšana par to.
- Tiek attīstīta dalītās atkritumu savākšanas sistēma, kas ļauj palielināt atkritumu pārstrādes apjomus.

Labās prakses piemērs

Matemātisks modelēšanas rīks pašvaldību ilgtspējīgas attīstības plānošanai

Ar Latvijas Zinātnes padomes atbalstu četri Latvijas zinātnieki 2021. gadā izstrādāja rīku pašvaldībām ilgtspējīgas attīstības plānošanai un pārvaldībai. [Pilsētas ilgtspējīgas attīstības matemātiskais modelis](#) ir uz datiem balstīts instruments prioritāro darbības virzienu un projektu izvēlei. Modeļa funkcionalitāte veidota atbilstoši ANO ilgtspējīgas attīstības paradigmai, kas skaitliski parāda sasniegto ilgtspējīgas attīstības līmeni, vienlaikus lietojot pašvaldības funkcionalitātei atbilstošus indikatorus. Modeļa izmantošana uzsākta 2022. gadā. Modelis lietojams, lai noteiktu prioritāros pašvaldību attīstības darbību virzienus, pamatotu budžeta sadali un investīciju prioritātes, kā arī dotu iespēju salīdzināt dažādu nozaru projektus.

Latvijas rīcībpolītika no 2021. gada

Jaunas aktivitātes un iniciatīvas no 2021. gada. Piemēri

Lai palielinātu pilsētu un kopienu ilgtspēju, Latvija papildus no 2021. gada apņemas:

- Atjaunot un palielināt sociālo mājokļu skaitu, sniegt mājokļu atbalstu maznodrošinātām personām dzīvesvietas maiņai, lai veicinātu iesaistīšanos darba tirgū.
- Privātpersonām sniegt grantu mājokļa iegādei vai būvniecībai, kura apmērs tiek noteikts, ņemot vērā bērnu skaitu ģimenē.
- Pašvaldībām sniegt ilgtermiņa aizdevumus zemu izmaksu īres mājokļu būvniecībai, lai veicinātu vispārēju mājokļu pieejamību plašākām iedzīvotāju grupām.
- Ieviest vienotu sabiedriskā transporta biļešu sistēmu.

- Pasažieru pārvadājumus veikt ar jauniem elektrovilcieniem, to pakāpeniski sākot no 2022. gada, pie dzelzceļa stacijām un pieturām veidot mobilitātes punktus. Palielināt vilcienu kustības ātrumu.
- Izveidot katastrofu izraisīto zaudējumu datubāzi.
- Izdarot grozījumus Pašvaldību likumā, ieviest jaunus sabiedrības līdzdalības veidus, t. sk. līdzdalības budžeta īstenošanu pašvaldībās, sniedzot iespēju iedzīvotājiem ierosināt un lemt par atsevišķu projektu finansēšanu, kā arī pašvaldību domēs izveidot iedzīvotāju padomes un radīt iespēju iedzīvotājiem iesniegt kolektīvos iesniegumus par sabiedrībai būtiskiem jautājumiem.

Jaunās politikas no 2021. gada

1. Ēku atjaunošanas ilgtermiņa stratēģija.
2. Reģionālās politikas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam.
3. Kultūrpolitikas pamatnostādnes 2022.–2027. gadam.
4. Transporta attīstības pamatnostādnes 2021.–2027. gadam.
5. Vides politikas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam.
6. Gaisa piesārņojuma samazināšanas rīcības plāns 2020.–2030. gadam.
7. Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāns 2021.–2028. gadam.
8. Valsts civilās aizsardzības plāns.
9. Ceļu satiksmes drošības plāns 2021.–2027. gadam.
10. Rīcības plāns pārejai uz aprites ekonomiku 2021.–2027. gadam.

Iekļaujoši

Plānotas investīcijas produktīvu darba vietu radīšanai reģionos, iedzīvotāju mobilitātes uzlabošanai uz ekonomiskās aktivitātes centriem, kā arī finansēšanas fonda izveide izmaksu ziņā pieejamu īres mājokļu nodrošināšanai primāri teritorijās ar jaunu darba vietu potenciālu. Tās veicinās mājokļu pieejamību personām, kas nevar atļauties mūsdienīgu būvniecības standartiem un energoefektivitātes prasībām atbilstošu mājokli uz tirgus nosacījumiem un pozitīvi ietekmēs darbaspēka mobilitāti un iespēju ikvienam atrast labāk apmaksātu darbu.

Izaicinājumi

- Mājokļu būvniecība ar zemām izmaksām un ar augstākiem vides standartiem un kvalitāti.
- Cenu ziņā pieejamu un kvalitatīvu īres mājokļu izveidošana, lai nodrošinātu valsts iekšējo mobilitāti.
- Sociālo mājokļu fonda pietiekama nodrošināšana, adekvātu dzīvokļa pabalstu noteikšana.
- Sabiedriskā transporta un ceļu infrastruktūras nodrošināšana teritorijās, kur cilvēku skaits samazinās.
- Kompleksas pieejas ieviešana energoefektivitātes uzlabošanai pilsētās.
- Pilsētas transporta elektrifikācija un sabiedriskā transporta pakalpojumu sistēmas uzlabošana, lai palielinātu iedzīvotāju vēlmi pilsētās izmantot sabiedrisko transportu.

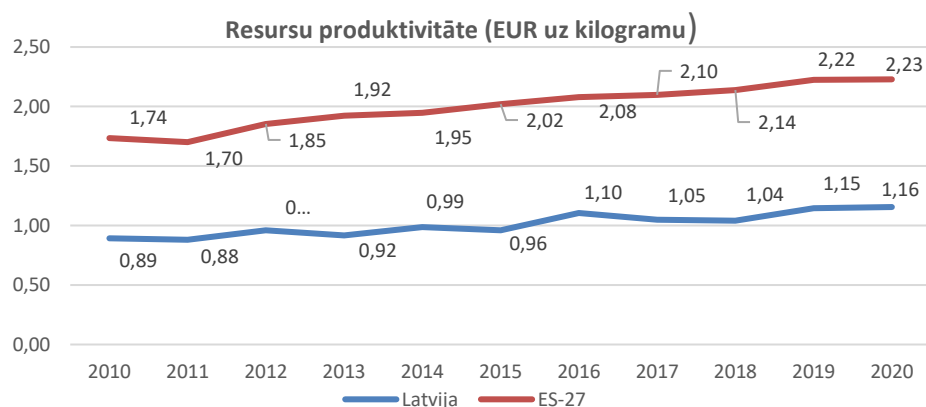

Pašvaldībām ir svarīga loma sabiedrības saliedēšanā, kā arī pilsētu un lauku mijiedarbības veicināšanā. Iedzīvotāju koncentrēšanās pilsētās palielina to lomu plašākā teritoriālā mērogā. Pilsētas iedzīvotāju mobilitātes un migrācijas rezultātā kļūst par vietām, kur attīstās iecietība, sadarbība, pilsoniskā apziņa. Pašvaldības savstarpēji konkurē, lai kļūtu ērtas un patīkamas. Zaļā kursa piemērošana vietējā līmenī rada iespējas jaunu darba vietu radīšanai, kas veidotos no lineārās ekonomikas transformācijas uz aprites ekonomikas principu plašāku integrāciju tautsaimniecībā, tādējādi dodot pozitīvu efektu arī reģionālās attīstības atšķirību mazināšanai.

12. IAM. Atbildīgs patēriņš un ražošana (aprites ekonomika)

Latvija pievienojas ANO un ES valstu apņēmībai samazināt cilvēka negatīvo ietekmi uz vidi, ierobežojot klimata pārmaiņu ietekmi, novēršot dabas katastrofas, ar to saistītu migrāciju un veselības problēmas. Latvija pakāpeniski veido jaunu – klimatneitrālu – ekonomiku, kurā zemes resursi tiek izmantoti iespējami taupīgi un racionāli. Būs nepieciešami jauni tehnoloģiskie risinājumi un uzlabojumi atkritumu apsaimniekošanas sistēmā. Sabiedrība un investori izvirza prasību uzņēmumiem kļūt ilgtspējīgākiem, kā arī "caurspīdīgākiem" attiecībā uz vides aspektiem un ilgtspējas ieviešanu, valsts turpinās attīstīt un īstenot zaļos publiskos iepirkumus. Tā kā pieprasījums nosaka piedāvājumu, pašlaik ir vērojama tendence, ka sabiedrība sāk dot priekšroku ilgtspējīgiem risinājumiem patēriņā, tāpēc arī uzņēmumi tuvāko gadu laikā būs spiesti veikt būtiskas izmaiņas savā uzņēmējdarbības praksē.

Datu avots: Eurostat

Vērtējums par sasniegumiem

12.1. Ir pieņemts rīcības plāns pārejai uz aprites ekonomiku. Latvija sekmē aprites ekonomikas attīstību, ieguldot konkurētspējīgā, iekļaujošā un ilgtspējīgā izaugsme. ↑

12.2. Dabas resursu produktivitāte pēdējā laikā pieaug, kas apliecina to, ka ekonomikas attīstība norit ciešā sinerģijā ar ekonomikai nepieciešamo dabas resursu patēriņa mazināšanu

12.3. Latvijā ik gadu tiek radīts salīdzinoši nemainīgs pārtikas atkritumu daudzums, kas veido aptuveni trešdaļu no nešķirotiem sadzīves atkritumiem. Līdz 2030. gadam ir plānots uz pusi samazināt pārtikas atkritumu daudzumu uz vienu iedzīvotāju. ➡

12.4. Latvijā tiek radīts salīdzinoši neliels bīstamo atkritumu daudzums, par kuru apsaimniekošanas organizēšanu ir atbildīga valsts. Lielākā daļa bīstamo atkritumu tiek aizvesta pārstrādei uz citām valstīm, savukārt Latvijā tiek apglabāts salīdzinoši neliels bīstamo atkritumu apjoms. ↑

12.5. Latvijā katrs iedzīvotājs vidēji rada vienu no zemākajiem sadzīves atkritumu daudzumiem Eiropā. Līdzīgi kā visās pārējās ES valstīs, Latvijas teritorijā ir aizliegts ievest atkritumus apglabāšanai. ↑

12.6. Ilgtspēja kļūst par svarīgu Latvijas uzņēmumu biznesa stratēģiju sastāvdaļu. Vairums lielo valsts kapitālsabiedrību izstrādā publiski pieejamus ilgtspējas pārskatus. ➡

12.7. Izmantojot publiskā iepirkuma iespējas, Latvija stiprina vides aizsardzību, ilgtspēju un inovāciju attīstību. Tiek īstenots zaļais publiskais iepirkums. ➡

12.8. Sabiedrībai tiek nodrošinātas zināšanas par ilgtspējīgu attīstību, prasmju pilnveidošana un iespēja aktīvi līdzdarboties ilgtspējīgas attīstības īstenošanā. ➡

12.9. Nacionālā mērogā tiek īstenota tautsaimniecības transformācija uz augstāku pievienoto vērtību, produktivitāti un efektīvāku resursu izmantošanu. ➡

12.10. Tūrisma attīstība Latvijā ir viena no tautsaimniecības un kultūrvides attīstības prioritātēm, to apliecina arī valsts atbalsts aviācijas, kultūras un viesmīlības pakalpojumu nozarēm Covid-19 izplatības ierobežošanas laikā. ↑

Valsts rīcība Latvijā līdz 2021. gadam

- Valdība pieņēmusi Rīcības plānu pārejai uz aprites ekonomiku līdz 2027. gadam.
- Valsts kapitālsabiedrību vadlīnijas vidēja termiņa darbības stratēģiju izstrādei papildinātas ar vides un korporatīvās sociālās atbildības mērķiem un noteikta obligāta prasība sagatavot nefinanšu ziņojumus.
- Pieņemts regulējums un vadlīnijas zaļā iepirkuma, kā arī inovatīva publiskā iepirkuma veikšanai.
- Izstrādāts regulējums un nodrošināti priekšdarbi iepakojuma depozīta sistēmas ieviešanai.

Valsts rīcība Latvijā līdz 2021. gadam

Globālā izglītība jeb izglītība ilgtspējīgai attīstībai ir svarīga Latvijas attīstības sadarbības politikas sastāvdaļa. Tās ietvaros pastāvīgi tiek sniegts atbalsts aktivitātēm, kas veicina sabiedrības izpratni par ilgtspējīgas attīstības vides un sociālajām dimensijām, t. sk. patēriņu un atbildīgu tirdzniecību.

Labās prakses piemēri

Šķirot viegli

Kā lai cilvēks saprot, kā tikt galā ar saviem radītajiem un mantotajiem atkritumiem? "Šķirot viegli" kampaņā 2018. gadā sabiedrība varēja sekot četrām ģimenēm, kas eksperimentāli četras nedēļas šķiroja atkritumus, lai uzzinātu, kā samazinās kopējais atkritumu apjoms. Jau 2019. gadā devīze "Šķirot viegli" kļuva par valsts tīmekļvietni www.skiroviegli.lv un mobilo aplikāciju, kas ļauj iedzīvotājiem ērti atrast sev tuvākās atkritumu dalītās vākšanas vietas, saņemt informāciju par atkritumu veidiem, kas attiecīgajā vietā tiek pieņemti, kā arī paziņot vietas apsaimniekotājam par neatbilstībām un pārkāpumiem, ja tādi tiek konstatēti.

Ledusskapji ārā

Covid-19 pandēmijas laikā attīstījās iniciatīva "Food Pick-up Point" – veselu kopienu ledusskapju tīkls, kurā vieni var atstāt sev vairs nevajadzīgo, bet citi var atnākt un šo pārtiku paņemt. Katram ledusskapim ir sava atbildīgā persona, kas ik dienu tur ieskatās, uzkopj un savāc tos produktus, kuri vairs nav lietošanai droši.

RIGA ECOlogical

"Latvijas Finieris" saviem pasaulē labi zināmajiem zīmola "RIGA" saplākšņiem izstrādājis jauna sastāva līmi "RIGA ECOlogical", kur bioloģiskās izcelsmes lignīns izmantots kā daļējs aizvietotājs tradicionāli lietotajam fosilajam fenolam. Šis tehnoloģiskais izrāviens, kas sasniegts ciešā sadarbībā ar pasaules vadošo koksnes ķīmiskās un mehāniskās pārstrādes flagmani "Stora Enso", ir uzskatāms par pēdējās desmitgades nozīmīgāko inovāciju saplākšņa līmēšanas tehnoloģijā.

Koncerns "Latvijas Finieris" turpmāko triju gadu laikā uzsāks jaunas sintētisko sveķu rūpnīcas būvniecību. Tā būs aprīkota ar pasaulē unikālu tehnoloģiju, kas dos iespēju šīs plaši izmantotās līmvielas ražošanā būtiski samazināt fosilā fenola īpatsvaru, to aizstājot ar atjaunojamo lignīnu – dabisku biopolimēru, kas sastopams koksnē.

Latvijas rīcībpolitika no 2021. gada

Jaunas aktivitātes un iniciatīvas no 2021. gada. Piemēri

Aprites ekonomikas veicināšanai Latvija apņemas:

- Īstenot pāreju no atkritumu apsaimniekošanas uz resursu apsaimniekošanu, t. sk.:
  - līdz 2023. gadam izveidot dalītas savākšanas sistēmas tekstilmateriāliem un sadzīves bīstamajiem atkritumiem;
  - līdz 2023. gadam ieviest bioloģisko atkritumu sistēmu visā Latvijā;
  - līdz 2025. gadam atkārtotai izmantošanai sagatavoto un pārstrādāto sadzīves atkritumu apjomu palielināt vismaz līdz 55 % pēc masas;
  - līdz 2025. gadam nodrošināt dalīta izlietotā vienreiz lietojamā plastmasas dzērienu iepakojuma savākšanu 77 % apjomā no attiecīgajā gadā tirgū laisto dzērienu attiecīgā iepakojuma apjoma pēc masas.
- Uzsākt depoziāto sistēmu dzērienu iepakojumam.
- Uzlabot resursu produktivitāti visās tautsaimniecības nozarēs, izmantojot inovācijas un pētniecībā gūtās atziņas.
- Veicināt reģionu simbiozi uz apriti balstītu atkritumu apsaimniekošanai.
- Izveidot reģionālo aprites ekonomikas sadarbības platformu.
- Nodrošināt plašāku sabiedrības iesaisti, informēšanu un izglītošanu par aprites ekonomiku.

Jaunās politikas no 2021. gada

- Vides politikas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam.
- Rīcības plāns pārejai uz aprites ekonomiku 2020.–2027. gadam.
- Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāns 2021.–2028. gadam, kurā iekļauta Preču otrreizējās izmantošanas un labošanas pakalpojumu attīstības programma un Pārtikas atkritumu rašanās novēršanas programma.
- Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.–2030. gadam.
- Nacionālās industriālās politikas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam.
- Latvijas Bioekonomikas stratēģija 2030. gadam.

Iekļaujoši

Lielai Latvijas iedzīvotāju daļai jau kultūrvēsturiski iesakņojusies apziņa, ka sadzīves precēm ir lietošanas ilgtermiņa vērtība. Līdzīga saimnieciskās darbības pieredze ir vērojama arī komercsektorā, kurā galvenais mērķis ir gūt peļņu un materiālu atkārtota izmantošana tehnoloģiskajos procesos ir iespēja samazināt saimnieciskās darbības izmaksas. Tāpēc, ņemot vērā patērētāju, īpaši cilvēku ar zemu maksātspēju, apsvērumus, izvēloties videi mazāk draudzīgus risinājumus, svarīgs faktors ir ne tikai sabiedrības gatavība paradumu maiņai, bet arī ekonomiski efektīvi atbalsta pasākumi.

Izaicinājumi

- Prioritāro aprites ekonomikas risinājumu nodrošināšana – daudzdzīvokļu ēku siltināšana, autotransporta emisiju samazināšana un bezemisiju siltuma ražošana un siltumapgāde.

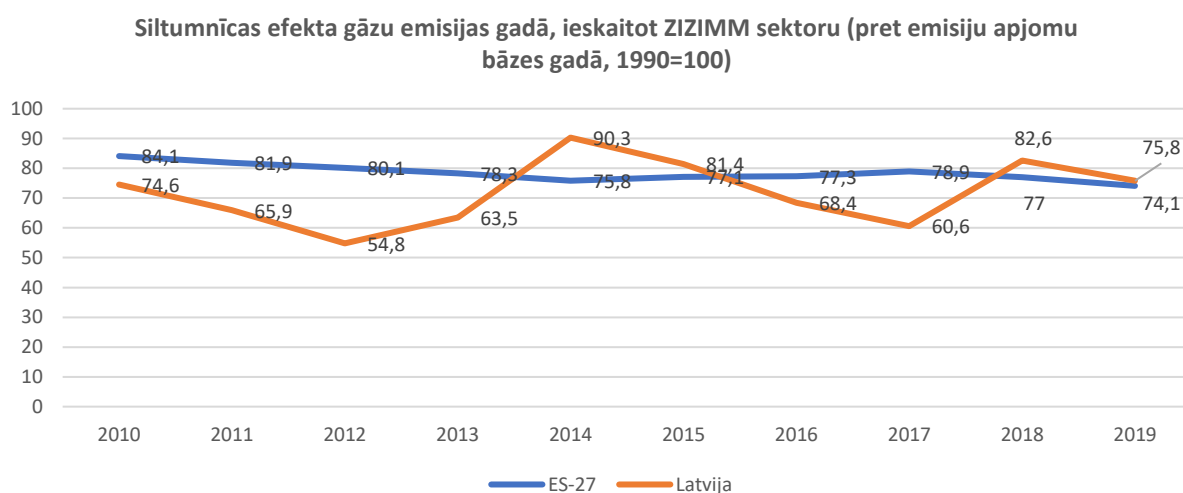
- Nepietiekama starpsektoru sadarbība un koordinācija, ietekmīga virzošā spēka trūkums aprites ekonomikas ideju virzībai.
- Sabiedrības izglītošana atbildīga patēriņa un ražošanas jomā, t. sk. par atkritumu rašanās novēršanu un apsaimniekošanu un resursu pārdomātu patēriņu.
- Atkritumu rašanās un dabas resursu izmantošanas atsaistīšana no ekonomikas izaugsmes.
- Atkritumu pārstrāde un atkārtota izmantošana.

Aprites ekonomikas ieviešanai ir nepieciešama visas sabiedrības iesaiste, sinerģija starp dažādiem tautsaimniecības sektoriem un efektīva sadarbība visos pārvaldes līmeņos.

13. IAM. Rīcība klimata jomā

Rīcība klimata joma caurvij visus ANO IAM un arī Latvijas nozaru politikas. Latvija ir apņēmusies samazināt tautsaimniecības siltumnīcefekta gāzu emisijas un ir paudusi politisku apņemšanos līdz 2050. gadam sasniegt klimatneitralitāti. Līdz 2030. gadam uzlabosim energoefektivitāti, elektroenerģijas ražošanu un transporta infrastruktūru (skat 7. IAM), atkritumu (11. IAM un 12. IAM) un notekūdeņu (6. IAM) apsaimniekošanu un infrastruktūru (arī 9. IAM). Vienlaikus nopietni jāgatavojas klimata pārmaiņu radīto risku ietekmei, tai skaitā iespējamo katastrofu novēršanai (piemēram, plūdiem, krasta erozijai, karstuma viļņiem un lietavām, kā arī ekstremālo laikapstākļu ietekmei uz dažādām tautsaimniecības nozarēm), jāīsteno pielāgošanās pasākumi klimata pārmaiņām.

Datu avots: Eurostat

Vērtējums par sasniegumiem

13.1. Latvijā ir noteikti pasākumi, lai mazinātu klimata pārmaiņu ietekmi. Pielāgošanās klimata pārmaiņām prasīs ievērojamas investīcijas. ➡

13.2. Pasākumi klimata pārmaiņu mazināšanai ir iekļauti nacionālā līmeņa politikās, ir noteikti Latvijas mērķi un to izpildes pasākumi šādās nozarēs vai darbībās – SEG emisiju samazinājums un oglekļa dioksīda piesaistes palielinājums, AER īpatsvara palielinājums, energoefektivitātes

uzlabošana, enerģētiskās drošības nodrošināšana, enerģijas tirgus infrastruktūras uzturēšana un uzlabošana, kā arī inovāciju, pētniecības un konkurētspējas uzlabošana. Klimata mērķi tiek iekļauti arī vietējo pašvaldību ilgtermiņa stratēģijās. ➡

13.3. Tiek veikts darbs, lai uzlabotu sabiedrības izpratni par klimata pārmaiņām, to ietekmi un piemērošanos, organizētas regulāras sabiedrības kampaņas. Tiek nodrošināta Latvijas zinātnes potenciāla iesaiste starptautiskos pētījumos un prognozēs, Latvijas dabas kapitāla izvērtēšanā un praktisku pētījumu veikšanā. ➡

Valsts rīcība Latvijā līdz 2021. gadam

- Apstiprināts Latvijas pielāgošanās plāns klimata pārmaiņām laikposmam līdz 2030. gadam.
- Apstiprināta Latvijas stratēģija klimatneitralitātes sasniegšanai līdz 2050. gadam.
- Apstiprināts Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.–2030. gadam.
- Ir veikts plūdu risku novērtējums un veikti pasākumi plūdu risku samazināšanai.
- Apstiprināts Valsts civilās aizsardzības plāns.
- Uzlabota agrīnās brīdināšanas sistēma, iekļaujot pienākumus mobilo elektronisko sakaru tīklu komersantiem un elektroniskajiem plašsaziņas līdzekļiem.
- Izveidots klimata pārmaiņu portāls klimata.lv, kurā tiek sniegta informācija mājāsaimniecībām, pašvaldībām, komersantiem par klimata politikas jautājumiem, kā arī piedāvāts klimata pārmaiņu analīzes rīks, kas ļauj apskatīt līdzšinējo un nākotnes klimatu Latvijā karšu un grafiku veidā.
- Latvija kā ES dalībvalsts ir apņēmusies piedalīties kopējo Eiropas Savienības emisiju samazināšanā par vismaz 55 % līdz 2030. gadam salīdzinājumā ar 1990. gadu.

Latvija pasaulē

Klimats ir viena no Latvijas attīstības sadarbības tematiskajām prioritātēm. Kopš 2021. gada Latvijas attīstības sadarbības finansējuma apmērs ūdens–enerģētikas–klimata pārmaiņu jomā Centrālāzijā sasniedz aptuveni 16 % no ĀM pārvaldītā divpusējā attīstības sadarbības budžeta.

- Latvija tāpat kā ES ir ANO Vispārējās konvencijas par klimata pārmaiņām, Kioto protokola un Parīzes nolīguma puse. Latvijas pienākumi Parīzes nolīguma kontekstā ir īstenot saistības, lai sasniegtu ES dalībvalstu kopīgo apņemšanos samazināt SEG emisijas par vismaz 55 % līdz 2030. gadam salīdzinājumā ar 1990. gadu. Šo mērķi visas ES dalībvalstis apstiprināja 2020. gada 11. decembrī. Tāpat Latvija regulāri ziņo ANO Vispārējās konvencijas par klimata pārmaiņām ietvaros par panākto progresu SEG emisiju samazināšanā.
- Saskaņā ar ANO Vispārējās Konvencijas par klimata pārmaiņām nosacījumiem Latvija brīvprātīgā kārtā iemaksājusi Klimata pārmaiņu mazināšanas fondā (*Green Climate Fund*) un ir uzsāks darbs pie rīcībpolitiku izstrādes sadarbības veicināšanai ar attīstības valstīm Parīzes nolīguma ietvaros.
- Vienlaikus Latvija ir sniegusi ieguldījumu un iesaistījusies ESAO Starptautiskajā rīcības programmā klimata jomā, lai atbalstītu valstu centienus sasniegt klimata mērķus.

- Klimats ir viena no Latvijas attīstības sadarbības tematiskajām prioritātēm. Kopš 2021. gada Latvijas attīstības sadarbības finansējuma apmērs ūdens–enerģētika–klimata pārmaiņu jomā Centrālāzijā sasniedz aptuveni 16 % no ĀM pārvaldītā divpusējā attīstības sadarbības budžeta.

Labās prakses piemēri

Ekoskolas

Latvijas Ekoskolu programmā ir iesaistītas gandrīz 200 Latvijas izglītības iestādes, sākot no pirmsskolas izglītības iestādēm līdz pat augstskolām. Šī programma rada ietvaru koordinētam un sekmīgam ilgtermiņa darbam ar vides izglītības jautājumiem skolās. Ekoskolas ir atvērtas un demokrātiskas – tās sniedz iespēju skolēniem veidot un īstenot aktīvu attieksmi un pieņemt lēmumus par vides uzlabošanu gan skolā, gan mājās. Ekoskolās izmantotā kompetenču pieeja palīdz sasniegt gan mācību standartā un programmās definētos sasniedzamos rezultātus, gan vides aizsardzības un ilgtspējīgās attīstības mērķus.

Rīgas mērķis – pirmā klimatneitrālā pilsēta Baltijas valstīs

Rīga ir pievienojusies Parīzes klimata deklarācijai "Pilsētas ceļā uz klimatneitralitāti" ("Cities leading the way to climate neutrality"). Tā atjaunota par godu 2015. gadā parakstītā Parīzes nolīguma gadadienai. Pievienojoties šai deklarācijai, Latvijas galvaspilsēta apliecinā, ka ir gatava risināt klimata jautājumus. Deklarācija paredz, ka pilsētas apņemas pieņemt atbildīgus klimata politikas lēmumus, kas kopumā palīdzētu ierobežot planētas vidējās temperatūras pieaugumu līdz 1,5 °C, kā arī panāktu klimata neitralitāti vēlākais līdz 2050. gadam.

Rīgas pašvaldība līdz 2030. gadam apņemas sākotnēji ieviest klimatneitralitātes principus pašvaldības infrastruktūras apsaimniekošanā. Galvenie izaicinājumi – līdz 2030. gadam atjaunot vismaz 2000 daudzdzīvokļu ēku, samazināt pilsētvides lielākā emisiju avota – autotransporta – emisijas, tiekties uz bezemisiju siltuma ražošanu un siltumapgādi. Pašvaldības ēkās plānots iznomāt jumta platības saules kolektoru uzstādīšanai un ieviest energokopienību projektus, kas neparedz lielus kapitālieguldījumus, taču veicina atjaunojamo energoresursu īpatsvara palielināšanos pilsētas energobilancē.

Latvijas rīcībpolitika no 2021. gada

Lai mazinātu klimata pārmaiņu ietekmi, Latvija papildus no 2021. gada apņemas:

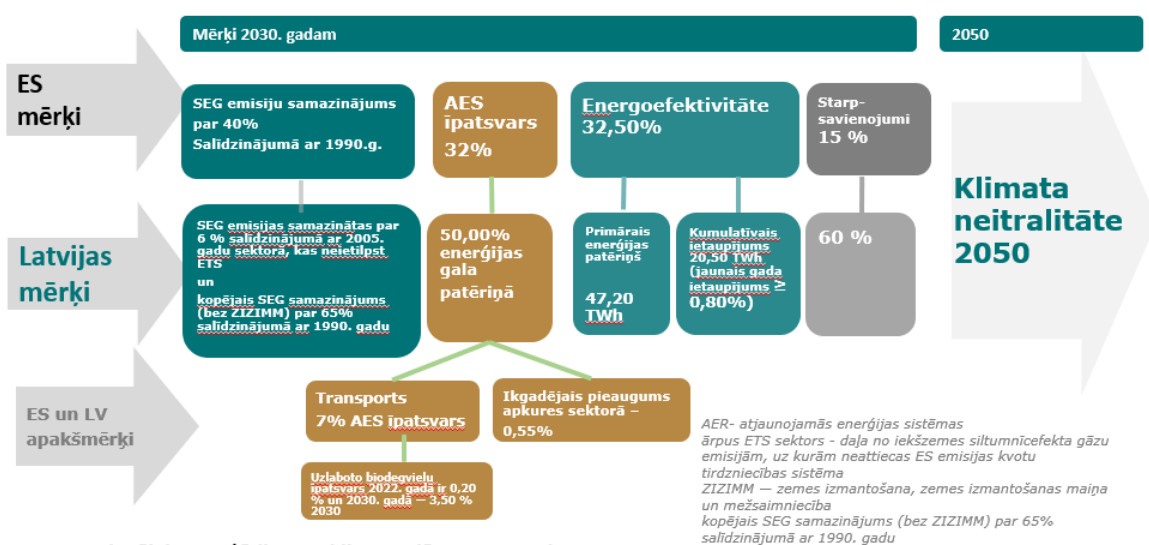
- Izstrādāt Latvijas Klimata likumu, lai vienā atsevišķā tiesību aktā (ietvarlikumā) noteiktu vispārējus pienākumus un principus, kas attiecas uz Latvijas klimata politiku, to īstenošanu atvēlot valsts iestādēm, kas var pieņemt specifiskākus lēmumus par to, kā klimata politika tiks īstenota.
- Turpināt investēt klimatneitralitāti veicinošos pasākumos (ēku siltināšana un energoefektivitātes uzlabošana, atjaunojamo energoresursu izmantošanas veicināšana, elektromobilitāte u. c.).
- Turpināt investēt valsts un uzņēmumu digitālajā transformācijā, kas veicinās virzību uz klimatneitralitāti.
- Nodrošināt atbalstu reģionālās ekonomikas pārstrukturēšanai, mazinot sociālekonomiskās sekas, pārejot uz klimatneitrālu ekonomiku, t. sk. pašvaldību zaļo teritoriju attīstību, komersantu saražoto produktu "zaļināšanu".
- Turpināt sniegt atbalstu energoefektivitātes uzlabošanas pasākumu īstenošanai un atjaunojamo energoresursu izmantošanai privātmājās vai neliela skaita ēku kompleksos, kā arī publiskajās ēkās.

Jaunās politikas no 2021. gada

1. Latvijas stratēģija klimatneitralitātes sasniegšanai līdz 2050. gadam (ziņojums).
2. Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.–2030. gadam.
3. Vides politikas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam.
4. Latvijas pielāgošanās klimata pārmaiņām plāns laikposmam līdz 2030. gadam.
5. Reģionālās politikas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam.

Latvijas ceļš uz klimatneitralitāti

Latvijas izvirzītie mērķi Nacionālajā enerģētikas un klimata plānā 2030 pilnībā atbilst Eiropas Savienības klimata politikai un ES ambiciozajiem klimata politikas mērķiem, kā arī Apvienoto Nāciju Organizācijas Vispārējai konvencijai par klimata pārmaiņām, tajā skaitā Kioto protokolam un Parīzes nolīgumam, kurus Latvija ir parakstījusi.

Avots: Finanšu ministrija

Iekļaujoši

Īstenojot virzību uz klimatneitralitāti un klimatnoturību, jāņem vērā ne tikai šo rīcību pozitīvās, bet arī iespējamās negatīvās ietekmes, tāpēc visās rīcībās nepieciešams piemērot principu "iekļaujot ikkatru". Ātri centieni samazināt SEG emisijas var neīstenoties, ja pilsoņi šo politiku neuzskata par taisnīgu vai godīgu, ja viedokļi netiek ņemti vērā vai nav sniegta pietiekama informācija par plānotajām darbībām. Saskaņota politika pusēm var sniegt daudzējādu labumu ilgtermiņā, ne tikai mazinot klimata pārmaiņas, bet, piemēram, tā var radīt darba vietas oglekļa mazietilpīgās nozarēs, samazināt enerģijas rēķinus mājsaimniecībām ar zemiem ienākumiem un uzlabot gaisa kvalitāti un sabiedrības veselību.

Izaicinājumi

- Klimata pārmaiņas tiek uztvertas vairāk kā globāls, ģeogrāfiski attāls, nevis lokāls izaicinājums. 2021. gadā veiktā iedzīvotāju aptauja liecina, ka salīdzinoši liela daļa respondentu (38 %) piekrīt apgalvojumam, ka Latvija neko nevar ietekmēt klimata pārmaiņu mazināšanā.
- Īstenojot Latvijas pielāgošanās klimata pārmaiņām plānu, nepieciešama plaša institūciju un sabiedrības iesaiste un sadarbība. Plāna ieviešanas pasākumus un uzdevumus paredzēts īstenot, izmantojot gan valsts un pašvaldību budžeta finansējumu, gan piesaistot ES un citu avotu finanšu līdzekļus, kā arī privāto kapitālu.
- Prognozējot SEG emisijas², ir secināms, ka Latvija izvirzītos 2030. gada un 2050. gada mērķus var nesasniegt, un tas nozīmē, ka jāplāno papildu pasākumi, uzdevumi, rīcība un finanšu resursi, lai tos sasniegtu.
- Kā sagaidāmie virzieni likumdošanas pārmaiņās jau šobrīd iezīmējas ogļu un naftas ieguves un izmantošanas pakāpeniska pārtraukšana, kā arī to subsīdiju samazināšana, atjaunīgās enerģijas ražošanas veicināšana, iekšdedzes dzinēju pārdošanas ierobežojumi, energoefektivitātes prasības, aprites ekonomikas attīstīšana, atkritumu atkārtota izmantošana, ķīmisko vielu lietošanas ierobežošana lauksaimniecības nozarē u. c. Šī ir iespēja ilgtspējīgai un iekļaujošai attīstībai, kas neatstāj negatīvas sekas uz apkārtējo vidi un cilvēku veselību, kā arī uzlabo visu Latvijas iedzīvotāju dzīves kvalitāti. Īpaša uzmanība ir jāpievērš sabiedrības maznodrošinātajai daļai.

Lai gan vides aizsardzības jautājumi skar visas sabiedrības daļas, visvairāk šodien radītās klimata pārmaiņu sekas izjutīs paaudze, kas tagad ir jaunieši, jo klimata pārmaiņu attīstība savā būtībā ir eksponenciālas dabas. Proti, tās videi kaitīgās darbības, kas veiktas salīdzinoši ilgā laikposmā, tagad mūsu acu priekšā strauji pārtop globāla mēroga krīzē nesamērīgi īsā periodā.

Īstenojot izvirzītos mērķus klimata pārmaiņu mazināšanā un pielāgošanās klimata pārmaiņām īstenošanā, nedrīkst aizmirst par klimata taisnīguma jeb netaisnīguma jautājumu, jo ne visi šobrīd dzīvojošie iedzīvotāji ir vienlīdz atbildīgi par klimata pārmaiņu veicināšanu, ne visi iedzīvotāji vienlīdz smagi cieš no klimata pārmaiņu sekām, kā arī ne visas valstis vēsturiski ir

---

² Saskaņā ar 2021. gadā EK iesniegto ziņojumu par politikām, pasākumiem un SEG prognozēm. Atrodams sadaļā Iesniegto SEG prognožu kopsavilkumi: <https://videscentrs.lv/gmc.lv/lapas/ziņojums-par-klimatu>

vienlīdzīgi piedalījušās mūsdienu klimata krīzes izraisīšanā. Latvijā bagātākais 1 % iedzīvotāju kopā rada vairāk par vienu trešdaļu jeb 37 % no tām SEG emisijām, ko rada trūcīgākie 50 %.

Lai līdz 2030. gadam nepieciešamajā apjomā samazinātu SEG emisijas, pasaules valstu vadītājiem darbības centrā jāliek godīgums un taisnīga pāreja, cenšoties panākt lielāku SEG emisiju samazinājumu bagātāko cilvēku vidū un vienlaikus palielinot atbalstu kopienām ar zemāku ienākumu līmeni un sociāli atstumtajām grupām. Eiropā Zaļais kurss, kas stājas pretī gan nevienlīdzībai, gan SEG emisijām, pēc Covid-19 krīzes var palīdzēt izveidot taisnīgākas, veselīgākas un noturīgākas sabiedrības Eiropas reģionā.

14. IAM. Dzīvība ūdenī

Baltijas jūra ir viena no piesārņotākajām jūrām pasaulē, turklāt Helsinku konvencijas mērķi tās laba vides stāvokļa atjaunošanai 2021. gadā netika pilnībā sasniegti. Tāpēc Latvijas misija attiecībā uz 14. IAM ir atjaunot labu Baltijas jūras vides stāvokli. Latvija tāpat kā pārējās reģiona valstis plāno aktīvi piedalīties Atjaunotā Baltijas jūras rīcības plāna īstenošanā. Tā ir stratēģiska pasākumu programma, kas pamatojas uz jaunākajām zinātniskajām atziņām par jūras vides stāvokli un to ietekmējošām slodzēm. Plāna mērķis ir atrisināt galvenās Baltijas jūras vides problēmas, īstenojot noteiktas rīcības laba jūras vides stāvokļa panākšanai četrās Baltijas jūras videi nozīmīgākajās jomās: eutrofikācija, bīstamās vielas, bioloģiskā daudzveidība un jūrlietas.

Datu avots: Eurostat

Vērtējums par sasniegumiem

14.1. Lai gan ES Kopējā lauksaimniecības politika, atbilstoši kurai Latvijas lauksaimniecības politikā tiek atbalstīti dažādi pasākumi, orientējas uz to, lai samazinātu slāpekļa un fosfora savienojumu ieplūdi virszemes saldūdens objektos, vairums pasākumu lauksaimniekiem ir brīvprātīgi. ➡

14.2. Notiek darbs pie Baltijas jūras akvatorija izpētes, lai konstatētu Eiropas Savienības nozīmes īpaši aizsargājamās jūras biotopus. ↑

14.3. Tiek veikti pētījumi un pilnveidota zināšanu bāze, lai panāktu un saglabātu labu jūras vides stāvokli. Pētījumi turpināsies vismaz līdz 2022. gada vidum. ➡

14.4. Eiropas Savienība, pamatojoties uz zinātniskiem datiem par ilgtspēju, nosaka Latvijai gada nozvejas limitus komerciālajiem zivju krājumiem. ↑

14.5. Tiek veikta izpēte, lai izveidotu papildu aizsargājamās jūras teritorijas Latvijas jūras ūdeņos Eiropas ekonomiskajā zonā un izstrādātu dabas aizsardzības plānu visām jūras aizsargājamām teritorijām, kā arī lai rastu risinājumus jūras invazīvo sugu ierobežošanai. ↑

14.6. Latvija nesniedz tādas subsīdijas, kas veicina nelegālu, neregistrētu un neregulētu zveju. ↑

Valsts rīcība Latvijā līdz 2021. gadam

- Baltijas jūras akvatorijā Latvijas pētnieki kartē un pēta Eiropas Savienības nozīmes īpaši aizsargājamās jūras biotopus.
- Lai uzlabotu riska ūdensobjektu stāvokli Latvijā, 19 organizācijas 2020. gadā uzsākušas kopīgu projekta "Latvijas upju baseinu apsaimniekošanas plānu ieviešana laba virszemes ūdens stāvokļa sasniegšanai" īstenošanu.
- Izstrādāts Baltijas jūras reģionam piemērots slāpekļa plūsmas analīzes modelis un integrētas slāpekļa pārvaldības sistēma.
- Lai laba virszemes ūdens stāvokļa sasniegšanai ieviestu Latvijas upju baseinu apsaimniekošanas plānus, tiek izvērtēts, kā samazināt biogēnu noplūdes, ko rada zemes izmantošanas saimnieciskā darbība.
- Pilnveidotas nacionālās prasības par lauksaimnieciskās darbības izraisīta piesārņojuma samazināšanu.
- Veicināta sabiedrības izpratne par jūru piesārņojošo atkritumu problēmu kopumā.

Latvija pasaulē

Latvija līdzdarbojas ANO Draugu grupā par cīņu ar plastmasas piesārņojumu ūdeņos un 2021. gadā pievienojās tās paziņojumam ANO augsta līmeņa sanāksmē par okeāniem un 14. IAM, aicinot valstis atbalstīt juridiski saistošu globālu vienošanos par plastmasas piesārņojumu. Latvija ir gandarīta par ANO Vides asamblejas 2022. gada marta lēmumu uzsākt darbu pie globāla instrumenta izstrādes.

Veselīga un daudzveidīga Baltijas jūra – tas ir gan sabiedrības, gan dabas interesēs. Ņemot vērā joprojām intensīvo barības vielu noplūdi, **līdz pat 97 % no Baltijas jūras cieš no eutrofikācijas**. Cilvēku darbības rezultātā (pārzveja, piesārņojums, pieaugošās klimata pārmaiņu sekas u. c.) mainās ekoloģiskais līdzsvars un samazinās pieejamie resursi, pārsniedzot to dabiskās atjaunošanās iespējas. Turklāt Baltijas jūra ir [viena no visintensīvāk izmantotajām jūrām](#) uz planētas. Baltijas jūra ir īpaši jutīga pret slodzi uz vidi, jo tā ir noslēgta un ar salīdzinoši nelielu bioloģisko daudzveidību, turklāt garā ziemas sezona ierobežo tās produktivitāti un iesāļais ūdens rada apgrūtinātus apstākļus gan sālsūdens, gan saldūdens organismiem.

Baltijas jūras rīcības plāna (pieņemts 2007. gadā ar Helsinku konvenciju) mērķis bija līdz 2021. gadam atjaunot Baltijas jūras vidi labā ekoloģiskā stāvoklī. Tomēr deviņas Baltijas jūras valstis nav pilnībā sasniegušas šo mērķi. 2021. gada oktobrī Helsinku konvencijas pušu ministru sanāksmē tika apstiprināts atjaunotais Baltijas jūras rīcības plāns. Mērķu sasniegšanai plānā noteikti konkrēti pasākumi un rīcības, kas īstenojamas nacionālā mērogā vai kopīgi, reģionālā vai starptautiskā līmenī. Baltijas jūras rīcības plāna pasākumi ir numurēti, katram no tiem norādīts pamatojums, sagaidāmais efekts, kritēriji progresa izvērtēšanai, saikne ar citu sadaļu pasākumiem, par īstenošanu atbildīgās HELCOM darba grupas. Pasākumu īstenošanai paredzēti konkrēti termiņi, kas nepārsniedz 2030. gadu. Vienlaikus ir zinātniski pierādīts, ka labu jūras vides stāvokli nebūtu bijis iespējams panākt līdz 2020. gadam, jo jūras ekosistēma spēj atveseļoties tikai vairāku gadu desmitu laikā, turklāt plānoto pasākumu efekts parādās ilgākā laikā. Klimata izmaiņu izpausmes, piemēram, ūdens un gaisa temperatūras paaugstināšanās, var kavēt jūras atveseļošanos. Turklāt būtiski samazinātā Baltijas mencu populācija tieši norāda uz tūlītējas rīcības nepieciešamību mainīt to, ko mēs pārvaldām un izmantojam neilgtspējīgi.

14. IAM ir joma, kurā lēmumu pieņemšana par ūdens resursu izmantošanu bez zinātnes datiem un pētījumiem nav pieļaujama. Ūdens ir vide citu resursu dzīvotspējai, tāpēc lēmumiem, kas tiek pieņemti sabiedrības ekonomisko interešu apmierināšanai, jābūt līdzsvarotiem ar dabas resursu ilgtspēju.

Latvijā laikposmā no 2020. līdz 2025. gadam uzsākta Baltijas jūras aizsargājamo biotopu izpēte un aizsardzības stāvokļa noteikšana Latvijas ekskluzīvajā ekonomiskajā zonā, un, ja būs zinātnisks pamatojums, potenciāli tiks paplašināts jūras aizsargājamo teritoriju tīkls.

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija veic pētījumus un pilnveido zināšanu bāzi, lai panāktu un saglabātu labu jūras vides stāvokli atbilstoši Eiropas Savienības un Latvijas jūras vides aizsardzības un pārvaldības nosacījumiem. Tiek analizēts jūras vides stāvoklis, ekosistēma, jūras vidi ietekmējošās slodzes un to savstarpējā mijiedarbība, veikta jūras izmantošanas sociālā un ekonomikas analīze, novērtēti sociālie un ekonomiskie ieguvumi no jūras izmantošanas.

Arī Latvijas zinātnieki, piemēram, Latvijas Hidroekoloģijas institūtā un pārtikas drošības, dzīvnieku veselības un vides zinātniskajā institūtā BIOR, darbojas dažādos starptautiskos pētījumos, kas saistīti ar ūdens resursu izpēti.

Balstoties uz pierādījumiem, Latvija un citas Eiropas Savienības dalībvalstis izstrādā kopīgu politiku gan zivsaimniecībā, gan jūras vides aizsardzībā, gan citās jomās.

Latvijas rīcībpolitika no 2021. gada

Jaunās politikas no 2021. gada

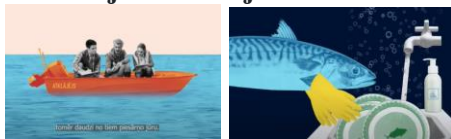
- Vides politikas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam.
- Rīcības programma zivsaimniecības attīstībai 2021.–2027. gadam.
- Latvijas Nacionālā jūras zvejas kontroles programma 2021.–2027. gadam.
- Notekūdeņu apsaimniekošanas investīciju plāns 2021.–2027. gadam.
- Pasākumu programma laba jūras vides stāvokļa sasniegšanai 2022.–2027. gadam.

Jaunas aktivitātes un iniciatīvas no 2021. gada. Piemēri

- Pabeigta *Natura 2000* teritoriju tīkla izveide.
- Turpinās zināšanu par jūras vides stāvokli uzlabošana un starptautiska zinātnieku sadarbība.
- Vismaz 60 % no visām zvejas kuģu pārbaudēm jūrā un ostās ir veiktas zvejas kuģos, kas pieder pie flotes segmentiem divās augstākā riska kategorijās.
- Notiek jūras vides monitorings 70 stacijās.

Labās prakses piemēri

Tīra māja un tīra jūra

Ar tādu uzsaukumu Ekodizaina kompetences centrs sadarbībā ar Vides pārraudzības valsts biroju, biedrību "Māmiņu klubs" un Ekoskolu programmas tīklu pievērsis uzmanību Baltijas jūras piesārņojumam un tam, kā patērētāji var to mazināt. Organizācijas Rīgā un vairākās Latvijas pilsētās izvieto izglītojošus vides plakātus. Ekodizaina kompetences centra un citos vides draugu sociālo tīklu profilos redzami videomateriāli un plašāka informācija par to, kā cilvēki var parūpēties par Baltijas jūru.

Avots: [Mana jūra](#)

Misija "Jūra 2030"

Par Baltijas jūras stāvokli atbild astoņas ES dalībvalstis (Dānija, Igaunija, Somija, Vācija, Latvija, Lietuva, Polija un Zviedrija) un Krievija. Ar misiju "Jūra 2030" Latvija aicina veidot vidi inovatīviem risinājumiem, kas atjaunos Baltijas jūru ilgtermiņā. Misijas rezultātā attīstīsies "zilā ekonomika" – tīra jūra būs ne tikai dzīvotne, bet arī resurss, kas tiks ilgtspējīgi izmantots ekonomikas izaugsmei un sabiedrības labklājībai.

Vairāk par misiju "Jūra 2030" un misijas pieeju skat. 4. nodaļu.

Izaicinājumi

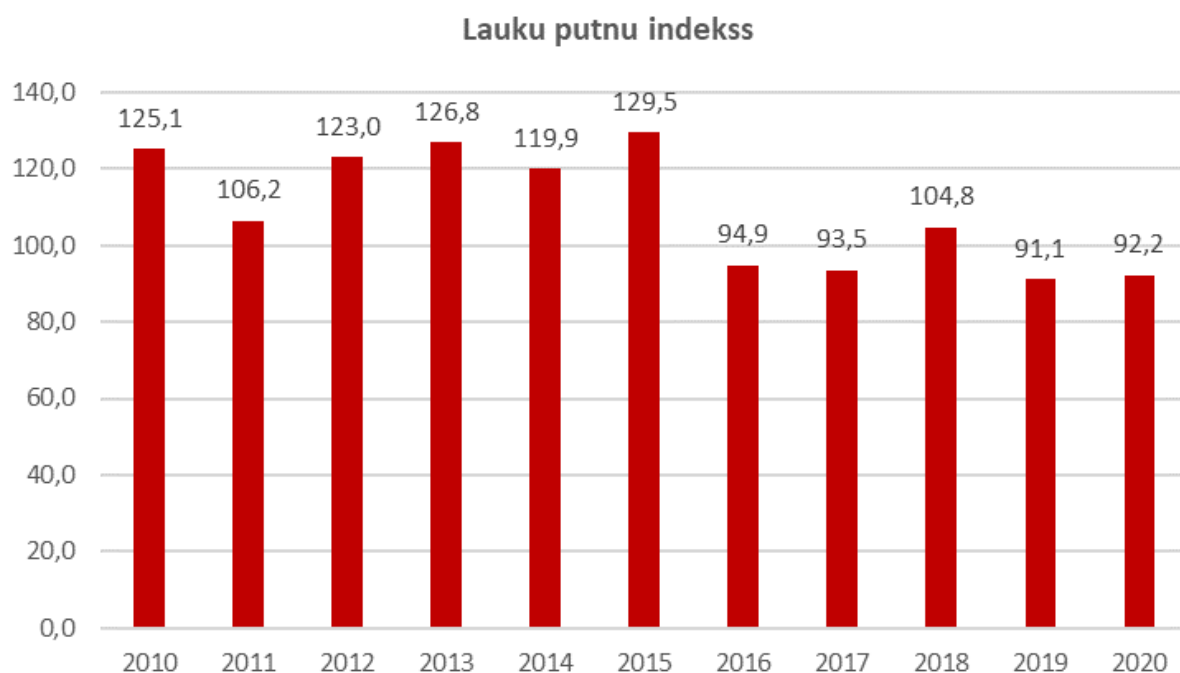
- Baltijas jūras vides stāvokļa uzlabošanā iesaistīt visas valstis, kas ietekmē tās vides parametrus.
- Dažādu iedzīvotāju grupu izpratnes veidošana par to, kas ir jāaizsargā, jā saglabā, kāds piesārņojums jāsamazina.

Baltijas jūra ir vērtība un magnēts ne tikai Latvijas iedzīvotājiem, bet arī tūristiem, kuri apmeklē Latvijas piejūras teritorijas. Kādam tā ir atpūtas, citam iedvesmas un darba vieta. Peld sezonas laikā katrs meklē tīrāko, ūdens kvalitātes ziņā labāko jūras daļu, tāpat arī Latvijas sabiedrība lepojas, ka mums ir "sava" jūra, piekraste, tās resursi. Savukārt ikdienas solī ignorējam, ka noteikta daļa no mūsu radītās slodzes diemžēl nonāk jūrā, kas ir vienīgā dzīves vide tās iemītniekiem. Lai plāniem vides uzlabošanā netrūktu vēriena, iepazīsim vidi, mainīsim paradumus, palīdzēsim jūrai atveseļoties!

15. IAM. Dzīvība uz zemes

Latvijai ir aktuāla dabisko dzīvotņu degradācijas problēma un bioloģiskās daudzveidības samazināšanās, kas notiek cilvēka darbības rezultātā. Saimnieciskajā darbībā ir nozīmīga dabas resursu pieejamība. Tieši tādēļ inovācijas, jauni tehnoloģiskie risinājumi, atbalsts zaļākas ekonomikas transformācijai, kā arī mērķtiecīga sabiedrības izglītošana ir šodienas NEPIECIEŠAMĪBA, lai mainītu ikdienas paradumus un mazinātu tautsaimniecības ietekmi uz vides kvalitāti. Jau šodien pašvaldības un vietējās rīcības grupas meklē dažādus un teritorijām specifiskus risinājumus klimatnoturības kāpināšanā, tāpat pašvaldību teritoriju attīstības plānošanā tiek ņemti vērā īpaši aizsargājamās dabas teritorijas aizsardzības plāni.

Datu avots: VARAM

Vērtējums par sasniegumiem

15.1. Latvijā ir noteiktas īpaši aizsargājamās dabas teritorijas – nacionālie parki, biosfēras rezervāti, dabas parki, aizsargājamo ainavu apvidi, dabas liegumi, dabas rezervāti, dabas pieminekļi un aizsargājamās jūras teritorijas. ĪADT aizņem 13 % no Latvijas teritorijas. ↑

15.2. Meži aizņem 53 %, savukārt 14 % meža teritoriju ir ierobežota koku cīršana – vairāk nekā 7 % teritoriju ir spēkā stingri ierobežojumi vai aizliegums. Daudz mazāk ir sliktā stāvoklī novērtētu ES aizsargājamo meža biotopu. ↑

15.3. Degradētās zemes platība – ap 13 % (2000.–2015.). Tiek uzturēts piesārņoto vietu reģistrs. ↓

15.4. Labā stāvoklī ir 10 % ES aizsargājamo biotopu un 41 % sugu. ↑

15.5. Veikts izvērtējums par Konvencijas Nagojas Protokola ratificēšanu, secīgi pieņemts Ģenētisko resursu izmantošanas likums, kura mērķis ir nodrošināt ģenētisko resursu ilgtspējīgu pārvaldību. →

15.6. Stiprināma medību, muitas, policijas un dabas inspektoru kapacitāte aizsargājamo dzīvnieku un augu izmantošanas kontrolē. ↓

15.7. Ir izstrādāti atsevišķu invazīvo sugu pārvaldības plāni, diemžēl atsevišķu invazīvo sugu izplatība Latvijā nesamazinās. →

15.8. Latvija veic ietekmes uz vidi novērtējumu nozīmīgiem politikas dokumentiem un projektiem un ir uzsākusi ilgtspējīgas finansēšanas sistēmas izveidi. ↑

Valsts rīcība Latvijā līdz 2021. gadam

- 2020. gadā pabeigta ES nozīmes biotopu izplatības kartēšana valstī, uzsākta informācijas apkopošana un analīze. Īstenota biotopu atjaunošana.
- Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas dabas aizsardzības plāni tiek ņemti vērā, izstrādājot pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentus.

- Ieviesti pasākumi, kas mazina antropogēno slodzi *Natura 2000* teritorijās un to funkcionāli saistītajās teritorijās, lai novērstu dabas vērtību noplicināšanu, nodrošinātu dabas mantojuma saglabāšanu un ekoloģisko prasību ievērošanu.
- Atjaunotas degradētās ekosistēmas 2200 ha platībā.
- Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija un aktīvas vides aizsardzības organizācijas sniedz sabiedrībai aktuālo informāciju par vides politikas tēmām.
- Dabas resursu nodokļi tiek izlietoti tādu pasākumu un projektu finansēšanai, kuri saistīti ar vides aizsardzību.
- Vides monitoringa programmu īstenošana.
- Noteikti degradēto teritoriju un augsnes degradācijas kritēriji un to klasifikācija, kārtība, kādā konstatē un novērtē degradētās teritorijas un augsnes degradāciju, kā arī izstrādāti augsnes degradācijas novēršanas pasākumi.

Labās prakses piemērs

Bērni audzē mežu digitāli

AS "Latvijas valsts meži" aicina skolas doties dabā, piedāvājot daudzveidīgas un aizraujošas skolu programmas, kas atkarībā no skolēnu vecuma un prasmēm veicina bērnu un jauniešu saskari ar meža vidi un veido izpratni par dabas likumsakarībām. Katru gadu vairāk nekā 20 000 bērnu, jauniešu un skolotāju izzina mežu daudzveidīgajās AS "Latvijas valsts meži" skolu programmās.

2021. gadā tika izveidota jauna digitāla mācību spēle par ilgtspējīgu meža apsaimniekošanu "[Mežotājs](#)". Mācoties ar jaunā digitālā līdzekļa palīdzību, skolēniem ir iespēja izaudzēt savu virtuālo mežu un kopumā iepazīt trīs savstarpēji saistītas tēmas – atjauno, vairo, radi –, atklājot meža ekoloģisko, sociālo un ekonomisko nozīmi. Saturā iekļauti uzdevumi, kas saistīti ar meža atjaunošanu, kopšanu, audzēšanu un dabas aizsardzību un paredz skolēna aktīvu iesaisti lēmumu pieņemšanā un zināšanu apguvē.

Latvijas sēklas visiem

Norvēģijas Karalistes Svalbāras Globālajā sēklu bankā ilgtspējīgai glabāšanai ievietoti 153 Latvijas izcelsmes (Latvijā izveidotas šķirnes) lauksaimniecībā un pārtikā izmantojamo augu sēklu paraugi, tā stiprinot Latvijas tradicionālo augu ģenētisko resursu saglabāšanu. Galvenokārt tās ir laukaugu sugas – labības, pākšaugi, lini, kaņepes un arī dārzeni (kopumā 30 sugas). Svalbāras Globālajā sēklu bankā, kas ir lielākā un drošākā globālā augu sēklu glabātava pasaulē, Latvijas izcelsmes šķirņu kultūraugu sēklas tika ievietotas pirmo reizi. Sēklu glabāšana Svalbārā ir būtiska saistībā ar straujajām klimata pārmaiņām. Klimata pārmaiņas kardināli maina situāciju pasaulē, un līdz ar klimata pārmaiņām spiesti mainīties arī mūsu augi – tiem jāspēj pielāgoties gan pēkšņam karstumam un sausumam, gan lielum mitrumam. Iespējams, sēklu paraugi, kas glabājas gan Latvijas, gan citu valstu nacionālajās gēnu bankās, satur ģenētisko daudzveidību, ko varēs izmantot selekcijā, lai izveidotu jaunas šķirnes, kuras būs vairāk pielāgotas nākotnes apstākļiem. Ģenētiskie resursi – tie ir visas cilvēces bagātība,

un sēklu uzglabāšana nākotnes lauksaimniecībai ir vienlaikus arī kultūrvēsturisko vērtību saglabāšana.

Avots: [Ziemeļvalstu Ministriju padomes birojs Latvijā](#)

Latvijas rīcībspolitika no 2021. gada

Jaunas aktivitātes un iniciatīvas no 2021. gada. Piemēri

- Pabeigta *Natura 2000* teritoriju tīkla izveide.
- Izstrādāti īpaši aizsargājamo dabas teritoriju dabas aizsardzības un īpaši aizsargājamo sugu aizsardzības **plāni** prioritārajām ĪADT un sugām.
- Panākts labvēlīgā aizsardzības stāvoklī esošo ES nozīmes biotopu īpatsvars 25 % apmērā.
- Noteikti zinātniski pamatoti aizsardzības mērķi ES nozīmes sugām un biotopiem.
- Atjaunots pārveidoto upju brīvs plūdums 50 km garumā (2027. gadā).
- Panākts augstai un labai ekoloģiskai kvalitātei atbilstošu ūdensobjektu īpatsvars 35 % apjomā no kopējā apjoma.
- Iegūti un analizēti dati un informācija par invazīvu svešzemju sugu grupām, to izplatību, populācijas lielumu un to izmaiņām.
- Sagatavots ekosistēmu pakalpojumu kartējums 25 % Latvijas teritorijas.
- Dabas datu ieguve un pārvaldības sistēmas uzlabošana.

Jaunās politikas no 2021. gada

- Vides politikas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam.
- Bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas pasākumiem būs pieejams ES struktūrfondu un Kopējās lauksaimniecības politikas Stratēģiskā plāna, kā arī ES fondu, INTERREG un LIFE programmu un Norvēģijas finanšu instrumenta atbalsts.

Latvija pasaulē

Latvijas Valsts prezidents 2020. gada Bioloģiskās daudzveidības samita laikā pievienojās Līderu apņemšanās dabai (*Leaders' Pledge for Nature*), kuras mērķis ir līdz 2030. gadam novērst bioloģiskās daudzveidības samazināšanos. 2021. gadā ANO Klimata pārmaiņu konferences COP26 laikā Latvija pievienojās Glāzgovas līderu deklarācijai par mežiem un zemes izmantošanu, lai līdz 2030. gadam apturētu mežu zudumu.

Izaicinājumi

- Klimata, enerģētikas politikas mērķi un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas mērķi veido pretrunas ar līdzšinējiem resursu patēriņa modeļiem.
- Dabas daudzveidības saglabāšanas augstās izmaksas *versus* lauku teritoriju iedzīvotāju vidējiem ienākumiem.
- Datu trūkums un informācijas fragmentācija par dabas vērtību kvalitāti un tautsaimniecības ietekmi uz dabas vērtībām neļauj sabiedrībai kopumā mainīt

paradumus. Tas ir arī pamats politikā noteikto prioritāšu un vides un dabas daudzveidības mērķvērtību polarizācijai.

- Informācijas pieejamība dažādās datubāzēs un dažkārt arī nacionālo vērtību neesība sabiedrībā vairo apjukumu par Latvijas kā zaļās valsts tēla noturīgumu un patiesumu.

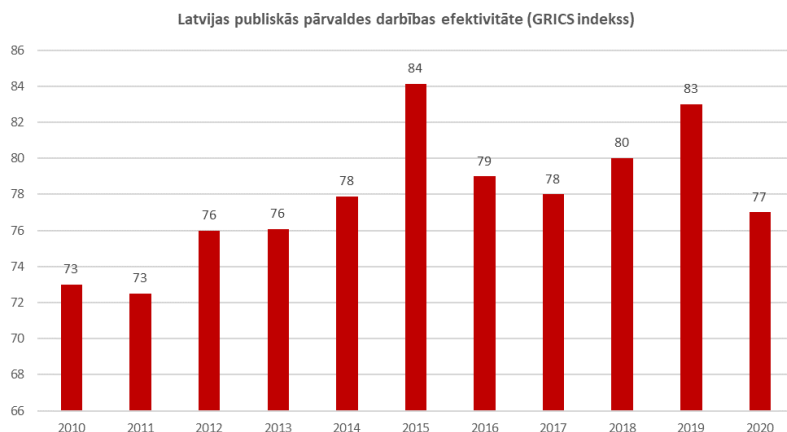
Latvija ir bagāta ar daudzveidīgiem dabas resursiem, tieši tādēļ par šo resursu kopumu ir atbildīgi gan uzņēmēji, gan dabas vērtību sargātāji. Ilgstoši iztrūkstoša ir **vienas pieturas punkta informācija** par tautsaimniecības ietekmi uz dabas vērtībām. Risinājums – darbs pie datu digitalizācijas un tādas to pasniegšanas sabiedrībai, lai ir saprotams tautsaimniecības attīstības ceļš, kas cilvēkam un videi ir nekaitīgs.

16. IAM. Miers, taisnīgums un laba pārvaldība

Efektīva valsts pārvalde un tiesu darbs ir veiksmes atslēga tautsaimniecības izaugsmei, cilvēku ticībai taisnīgumam un motivācijai dzīvot un strādāt Latvijā. Latvija turpina uzlabot tiesiskumu un pārvaldību, ievieš ērtus un viegli pieejamus elektroniskos pakalpojumus.

Korupcijas mazināšana arvien ir augstas prioritātes mērķis. Pārvaldība Latvijā aktīvi piedāvā cilvēku vajadzībās balstītus risinājumus. Pārvaldība uzlabosies, ja vairāk izmantosim pierādījumus balstītas jaunas metodes un ja pati sabiedrība vairāk iesaistīsies risinājumu veidošanā.

Datu avots: Pasaules Banka

Vērtējums par sasniegumiem

16.1. Iedzīvotāji jūtas droši savā valstī, pieaug sabiedrības drošība un uzticēšanās tiesībsargājošajām iestādēm. Uzlabojama starp institūciju sadarbība vardarbības ģimenē mazināšanai, aizsargājot cietušos un nodrošinot tiem nepieciešamās palīdzības sniegšanu. ↑

16.2. Uzlabojama sadarbība starp dienestiem, lai mazinātu vardarbību ģimenē un vardarbību pret bērniem (netiek vērtēts).

16.3. Pieaudzis uzņēmēju (pozitīvs priekšstats ir 53 % uzņēmējiem LV, turklāt negatīvs vērtējums ir samazinājies par 13 %, salīdzinot ar 2020. g. rezultātiem) un iedzīvotāju (gada

laikā palielinājies par 11 %, tagad 60 %) vērtējums par tiesu neatkarību (*EU Justice Scoreboard*). ↑

16.4. Izveidota stipra finanšu sektora uzraudzības sistēma, kā arī stiprināta uzraudzības un izmeklēšanas iestāžu kapacitāte un sadarbība ar finanšu sektoru aizsardzībai pret noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju, laikus novēršot riskus. Pozitīvs *Financial Action Task Force* vērtējums 2020. gadā. ↑

16.5. Laikposmā no 2015. gada līdz 2020. gadam Korupcijas uztveres indekss būtiski neuzlabojās. Tas bija saistīts arī ar nepilnībām izmeklēšanas un apsūdzības procesu efektivitātē, ietekmējot to kriminālprocesu izmeklēšanas un iztiesāšanas ilgumu, kuros iesaistītas augsta līmeņa amatpersonas. Taču 2021. gadā palielinājās privātā sektora uzticēšanās publiskajam sektoram, kā arī pieauga kriminālvajāšanai nosūtīto lietu skaits un tiesvedības saistībā ar korupciju, kurās iesaistītas augsta līmeņa amatpersonas. ↑

16.6. Augsta apmierinātība ar valsts pakalpojumiem (2021. gada pašvaldību reformu rezultāti vēl nav vērtēti). ↑

16.7. Pieaug sabiedrībā aktīvo pušu līdzdalība lēmumu pieņemšanā, aktīvāk iesaistāma pasīvā sabiedrības daļa. →

16.8. Stiprināta mediju neatkarība un sabiedrisko mediju loma, taču sociālo tīklu burbuļi ietekmē pieeju daudzpusīgai informācijai. ↑

Valsts rīcība Latvijā līdz 2021. gadam

- Vardarbība – uzsāktas krīzes konsultāciju, vardarbības prevencijas un rehabilitācijas atbalsta programmas, arī rīcībai pret ņirgāšanos skolā.
- Stiprinātas tiesu un tiesībaizsardzības institūciju personāla kompetences.
- Izveidota Ekonomisko lietu tiesa kvalitatīvai un ātrai sarežģītu komercstrīdu, ekonomisko un finanšu noziegumu, kā arī korupcijas lietu izskatīšanai.
- Īstenots Valsts kontroles un Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (OECD) kriminālprocesu izmeklēšanas un iztiesāšanas efektivitātes novērtējums saistībā ar ekonomiskajiem un finanšu noziegumiem.
- Stiprināta Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja analītiskā kapacitāte efektīvu un rezultatīvu darbību noziegumu atklāšanā, izmeklēšanā un novēršanā.
- Uzlabota sabiedrības līdzdalība, organizējot atvērtās pārvaldības pasākumus, izstrādāti atvērtības standarti pašvaldībām.
- Ieviesta Trauksmes celšanas sistēma ar Trauksmes cēlēju kontaktpunktu (Valsts kanceleja) un kontaktpersonu tīklu institūcijās, kā arī iekšējām sistēmām darbavietās privātajā un publiskajā sektorā.
- 2021. gadā īstenota Administratīvi teritoriālā reforma pašvaldību sistēmas kopējās kapacitātes uzlabošanai un efektīvākai un vienlīdzīgākai pašvaldību darbībai.
- Samazināts nodarbināto skaits valsts pārvaldē, mazināts birokrātiskais slogs, nostiprināta horizontāla stratēģiskā komunikācija, ieviesta inovāciju pieeja valsts pārvaldē.

- Pieaug valsts administrētā NVO fonda piešķirumi NVO granta projektu konkursiem, no 2020. g. pieejams NVO sektora administrētais Aktīvo iedzīvotāju fonds.
- Ieviests tiesību aktu portāls (TAP) ērtai piekļuvei informācijai un līdzdalībai nacionālās politikas veidošanā un likumdošanas procesā.
- Mediju atbalsta fonds atbalsta medijus sabiedriski nozīmīga satura veidošanā.
- Sabiedriskie mediji iziet no reklāmas tirgus, kas uzlabo privāto mediju finansiālās iespējas.

Konteksts

Starptautiskās pretkorupcijas organizācijas "Transparency International" veidotajā Korupcijas uztveres indeksā Latvijas rādītājs 2021. gadā, salīdzinot ar 2020. gadu, ir pieaudzis. Vienlaikus Latvija joprojām atpaliek no citām Eiropas valstīm.

"Sabiedrība par atklātību – Delna" aicina:

- Veicināt atbildīgu publisko līdzekļu (t. sk. ES finansējuma) kontroli un izlietojumu.
- Ieviest OECD ekspertu rekomendācijas, kas tika izstrādātas 2021. gada sākumā pēc audita Latvijas Republikas Prokuratūrā.
- Pieņemt visaptverošu interešu pārstāvniecības (lobēšanas) atklātības regulējumu, kas turpmāk veicinās atklātību un taisnīgumu valsts lēmumu pieņemšanā.
- Pilnveidot augsta līmeņa amatpersonu interešu konflikta atklāšanas un novēršanas sistēmu.

Turklāt organizācija arī aicina uzņēmējus aktīvi piedalīties ar korupciju saistīto problēmu risināšanā, atklājot datus un informāciju par viņu iekšējām korupcijas apkarošanas sistēmām, līdzdalību politiskajos procesos caur lobēšanu, organizācijas struktūru un starptautiski veiktajām operācijām.

Avots: "Sabiedrība par atklātību – Delna"

Latvija pasaulē

- Latvija atbalsta multilaterālismu ar ANO tā centrā un iestājas par noteikumos un tiesībās balstītu starptautisko sistēmu globālās drošības, stabilitātes un paredzamības saglabāšanai. Latvija ir Francijas–Vācijas vadītās Multilaterālisma alianses dalībvalsts.
- Sākoties Krievijas agresijai Ukrainā, Latvija līdzās citām Eiropas valstīm vienojusies par savstarpēji koordinētu sadarbību un nepieciešamo atbalstu Starptautiskajai Krimināltiesai, tostarp, lai nodrošinātu valstu brīvprātīgus finansiālos ieguldījumus tiesas atbalstam un nacionālo ekspertu nozīmēšanu. Latvijā ir ierosināta krimināllieta par noziegumiem pret cilvēci, noziegumiem pret mieru, agresijas un kara noziegumiem. Tās ietvaros ir izveidota starpinstitutionu izmeklēšanas grupa ar pārstāvjiem no dažādām tiesībsargājošajām institūcijām. Tās uzdevums vākt un fiksēt pierādījumus par Ukrainas teritorijā pastrādātajiem kara noziegumiem.
- Attīstības sadarbībā Latvija atbalsta inovatīvus un pārbaudītus digitālus risinājumus, kas veicina valsts pārvaldes efektivitāti, sabiedrības līdzdalību lēmumu pieņemšanā un jaunu ekonomisko iespēju radīšanu. Piemēram, kopš 2020. gada nacionālās standartizācijas iestāde "Latvijas standarts" partnerībā ar SIA "Tilde" sniedz atbalstu Gruzijas standartizācijas sistēmas attīstībai un spēju stiprināšanai, izmantojot mašintulkošanas sniegtās iespējas. SIA SunGIS savukārt sniedz atbalstu Uzbekistānai

e-pārvaldes jomā, konsultējot valsts iestādes par ģeotelpisko plānošanu un kartēšanu un mūsdienu tehnoloģiskajiem risinājumiem.

- Kopš 2020. gada augusta notikumiem Latvija pastiprināti sniedz atbalstu Baltkrievijas demokrātiskajai kustībai, t. sk. pilsoniskajai sabiedrībai ārpus valsts, kā arī pauž gatavību sniegt atbalstu ekonomiskai un sociālai transformācijai, Baltkrievijai nostājoties uz demokrātisko reformu ceļa.
- Pirmais Latvijas un Baltijas valstu pārstāvis Dr. Mārtiņš Pāparinskis ievēlēts ANO Starptautisko tiesību komisijā (2023.–2027. g.).
- Latvija ANO ietvaros nostiprinājusi līderību dezinformācijas apkarošanas un medijpratības veicināšanas jomā. 2021. g. martā ANO Ģenerālā asambleja pieņēma jaunu rezolūciju par mediju un informācijas pratības veicināšanu, ko rosināja Latvija kopā ar citām līdzīgi domājošām valstīm. 2020. g. Latvija ANO virzīja starpreģionālu paziņojumu par cīņu ar infodēmiju Covid-19 pandēmijas kontekstā, kas guva plašu atbalstu.
- Latvija starptautiskajās organizācijās aktīvi iestājas par mediju brīvību un žurnālistu aizsardzību. Latvija turpina aktīvu dalību UNESCO Starptautiskās programmas komunikācijas attīstībai (IPDC) Starpvaldību padomē un veic brīvprātīgas iemaksas šajā UNESCO programmā. Kopš 2021. gada aprīļa Latvija ir pārstāvēta ANO Informācijas komitejā. Latvija aktīvi darbojas Mediju brīvības koalīcijā, kas sniedz atbalstu apdraudētiem žurnālistiem dažādos pasaules reģionos, kā arī Interneta brīvības koalīcijā, kuras mērķis ir veicināt cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzību interneta vidē. Līdzdarbojamies arī žurnālistu drošības draugu grupās (ANO, UNESCO, EDSO).

Latvijas rīcībpolitika no 2021. gada

Jaunas aktivitātes un iniciatīvas no 2021. gada. Piemēri

- E-lieta nodrošinās pakāpenisku pāreju uz elektronisku izmeklēšanas, tiesvedības un nolēmumu izpildes procesu, kas paātrina lietas izskatīšanas termiņus un paplašina tiesas pieejamību sabiedrībai.
- Tieslietu mācību centra izveide, no 2021. gada ieviests jauns tiesnešu atlases process.
- Tiesa var no 2021. g. uzlikt vardarbīgajām personām pienākumu iziet rehabilitācijas kursus, lai mainītu vardarbīgo uzvedību.
- Valsts institūcijas uzsāk lietot Virtuālo valūtu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, terorisma un proliferācijas finansēšanas risku novērtējumu.
- Valsts pārvaldes modernizācijas plāns 2027 nodrošinās elastīgāku, inovatīvāku un efektīvāku valsts pārvaldi.
- Jaunas vadlīnijas līdzdalības nodrošināšanai publiskajā pārvaldē, līdztekus sociālajam dialogam palielināsies pilsoniskā dialoga loma.
- Turpmāk nepilngadīgajām personām brīvības atņemšanu vienmēr piemēros kopā ar probācijas uzraudzību.

Jaunās politikas un ziņojumi no 2021. gada

- Bērnu noziedzības novēršanas un bērnu aizsardzības pret noziedzīgu nodarījumu plāns 2022.–2024. gadam (projekts).
- Noziedzības novēršanas padomes rīcības plāns laikposmam no 2021. līdz 2026. gadam.
- Latvijas Piektais nacionālais atvērtās pārvaldības rīcības plāns 2022.–2025. gadam.

- *EU Justice Scoreboard* 2021.
- Korupcijas uztveres indekss 2021.
- Saliedētas un pilsoniski aktīvas sabiedrības attīstības pamatnostādnes 2021.–2027. gadam.
- Korupcijas novēršanas un apkarošanas pasākumu plāns 2021.–2024. gadam.
- Reģionālās politikas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam.

Izaicinājumi

- Neskatoties uz to, ka iedzīvotāji pārsvarā saka, ka ir apmierināti ar valsts pakalpojumiem, daudzi uzskata, ka viņi nevar ietekmēt politikas veidošanu. Kopumā cilvēki uzticas cits citam, valsts pārvaldei, ANO, bet ievērojami mazāk uzticas politiķiem.
- Latvijas tiesībsardzības iestādēm un iedzīvotājiem ir ierobežota pieredze ar virtuālo valūtu un tās izmantošanas riskiem, t. sk. to izmantošanu nelikumīgi iegūtas naudas legalizēšanā un starptautiskajā noziedzībā.
- Jauno sabiedrības līdzdalības mehānismu ieviešana, kas stāsies spēkā līdz ar jauno Pašvaldību likumu.
- Sociālo tīklu burbuļi daļēji ierobežo cilvēku brīvu piekļuvi informācijai.
- Darbaspēka trūkums nākotnē varētu radīt darba ekspluatācijas risku un aktualizēt cilvēktirdzniecības jautājumu Latvijā.
- Pasīvie iedzīvotāji un jaunieši maz iesaistās sabiedrības virzītajās vietējās iniciatīvās un nevalstisko organizāciju darbā.
- Sociālo tīklu burbuļi daļēji ierobežo cilvēku brīvu piekļuvi informācijai.

Labās prakses piemēri

Lai pilsoniskā sabiedrība var rīkoties

Pilsoniskā sabiedrība ir viens no būtiskākajiem demokrātijas elementiem. Viens no nozīmīgākajiem pilsoniskās sabiedrības attīstības veicināšanas instrumentiem ir valsts budžeta programma "NVO fonds". "NVO fonda" finansēto projektu ietvaros nevalstiskajām organizācijām ir iespējas nodrošināt interešu aizstāvības darbu un īstenot pilsoniskās sabiedrības attīstībai nozīmīgus pasākumus. Svarīgas trīs specializētās programmas – reģionu NVO atbalstam, NVO līdzfinansējumam līdzdalībai starptautiskajos projektos un mazākumtautību NVO līdzdalības veicināšanai.

Prokuroru ētika

Latvijas Prokuroru ētikas kodekss apstiprināts 1998. gadā, un līdz 2021. gadam tas nebija pārskatīts vai aktualizēts. Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija 2021. gadā pētījumā par Latvijas Republikas Prokuratūras darbību identificēja nepieciešamību to pārskatīt un aktualizēt, kā arī nodrošināt, ka tas netiek uztverts tikai kā formāls dokuments. OECD

secinājumiem pievienojās arī Valsts kontrole revīzijas ziņojumā par prokuroru darbību, īpaši uzsverot nepieciešamību "iedzīvināt" ētikas kodeksu.

Prokuroru ētikas kodekss tika izstrādāts, sadarbojoties prokuratūrai un "Sabiedrībai par atklātību – Delna" un pieaicinot ārvalstu ekspertus no Vācijas, Nīderlandes, Amerikas Savienotajām Valstīm un Igaunijas. Kopīgi izstrādātais Prokuroru ētikas kodekss skaidri nosaka Latvijas prokuroru ētiskās un profesionālās rīcības standartus.

Šī sadarbība apliecina, ka iestādes var saņemt neatkarīgu viedokli par svarīgiem jautājumiem, parādīt sabiedrībai savu atvērtību un paškritiku, vairojot sabiedrības uzticēšanos, kā arī ilgtermiņā veicināt sabiedrības pilsonisko aktīvismu.

Avots: "Sabiedrībai par atklātību – Delna"

Jaunieši var

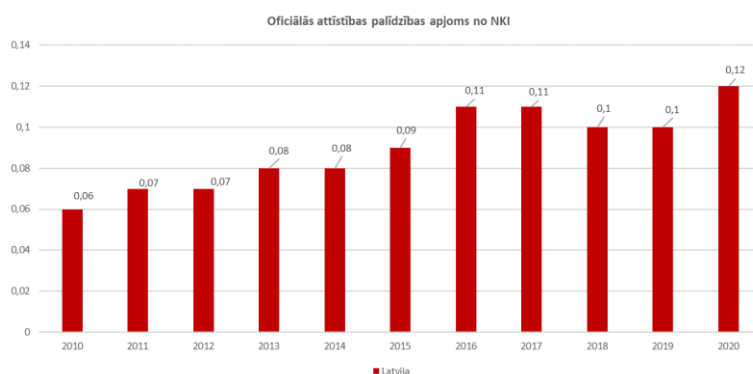
Lai gan cilvēki Latvijā bieži saka, ka nevar ietekmēt politikas veidošanu, Latvijas Jaunatnes padome, kas apvieno jaunatnes organizācijas un organizācijas, kas strādā ar jaunatni, uzskata, ka situācija ar mūsdienu jauniešiem būs citāda. Dažādas organizācijas, piemēram, "Klubs "Māja" – jaunatne vienotai Eiropai", "Latvijas Skautu un gaidu centrālā organizācija", "Latvijas Mazpulki", "Attīstības platforma YOU+", "Creative Minds for Culture" u. c., aktīvi informē un izglīto jauniešus par demokrātiju un iesaistīšanos lēmumu pieņemšanā, tādējādi rosinot jauniešus arvien vairāk iesaistīties nākotnes veidošanā.

17. IAM. Sadarbība

Latvija iestājas par globālu sadarbību ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanai, kā arī divpusējos un daudzpusējos sadarbības formātos aktīvi veicina *Dienaskārtības 2030* ieviešanu. Īpaša uzmanība tiek

pievērsta demokrātijas, labas pārvaldības, medijpratības un informācijas pratības, dzimumu līdztiesības, kvalitatīvas izglītības, vides un klimata, kā arī viedās uzņēmējdarbības un digitalizācijas procesiem. Izmantojot attīstības sadarbību, Latvijas dalību starptautiskajās organizācijās un divpusējos kontaktus, Latvijas labā prakse tiek nodota starptautiskajai sabiedrībai un mūsu partneriem.

Partnerība

17.1 Latvijas attīstības sadarbība tiek veidota, balstoties uz globālo attīstības dienaskārtību un vienošanos dokumentiem (*Dienaskārtība 2030* un IAM), Adisabebas Rīcības programmu, kā arī ANO Vispārējās konvencijas par klimata pārmaiņām Parīzes nolīgumu. ↑

17.2 Latvijai sniegtās oficiālās attīstības palīdzības īpatsvars absolūtos skaitļos turpina stabili pieaugt, saglabājot 0,12 % no NKP. Vienlaikus 2022. gadā ar valdības lēmumu ĀM pārvaldītais divpusējās attīstības sadarbības finansējums ir trīskāršots. ↑

Latvijas rīcība

- Latvija apņemas laikposmā no 2021. līdz 2027. gadam turpināt pakāpeniski palielināt oficiālo attīstības palīdzību (OAP) līdz vismaz 0,23 % no nacionālā kopienākuma (NKI), tiecoties sasniegt 0,33 % no NKI līdz 2030. gadam, no tā 0,15–0,20 % no NKI atvēlot vismazāk attīstītajām valstīm.
- Ar valdības lēmumu apstiprināts ievērojams Latvijas divpusējās attīstības sadarbības finansējuma pieaugums līdz 2024. gadam. 2022. gadā atbilstoši paplašināts arī atbalsta ģeogrāfiskais tvērums, t. sk. uz Āfrikas kontinentu.
- Latvija aktīvi iesaistās un koordinē savu atbalstu ES ietvaros. Latvija divpusējā finansējuma projektos sadarbojas ar citiem donoriem, piemēram, ar ASV, Eiropas Komisiju, Lielbritāniju, Norvēģiju, Zviedriju.
- Sniegta humānās palīdzības atbalsts Afganistānai, Mali, Tongai, Palestīnai, Ukrainai.
- Attīstības sadarbības koordinācijas uzlabošanai un sistēmas efektivitātei Latvija ir izveidojusi attīstības sadarbības aģentūru.

Finansējums

17.3–17.5 Latvija atbalsta Pasaules Banku globālo atšķirību mazināšanā starp valstīm ar dažādiem ienākumu līmeņiem un iekļaujošākas globālās ekonomikas nodrošināšanā. Tādējādi Latvija iestājas par tādu politikas pasākumu veidošanu un īstenošanu, kas spēj efektīvi izmantot Latvijas kā donora iemaksas un paplašina Pasaules Bankas aizdošanas kapacitāti attīstības valstīs, lai stiprinātu šo valstu spēju veidot taisnīgas un progresīvas nodokļu sistēmas, mazināt nelegālās finanšu plūsmas, novērst korupciju un sasniegt ilgtspējīgu parāda vadību.

Latvijas rīcība

- Latvija piedalās Pasaules Bankas Starptautiskās Attīstības asociācijas (IDA) politikas veidošanā nabadzīgākajās pasaules valstīs. Pēc Latvijas iniciatīvas, kas saņēma plašu atbalstu no citām donorvalstīm, Pasaules Banka iekļāva IDA20 resursu papildināšanas pakotnē politikas uzdevumus nabadzīgajās valstīs izveidot taisnīgas un progresīvas nodokļu sistēmas (10. IAM un 17. IAM). Iniciatīva palīdzēs valstīm uzlabot savus

nodokļu ieņēmumus, uzlabot fiskālo noturību un atbilstību globālajiem nodokļu standartiem, mazināt ārējā parāda slogu un risināt nevienlīdzību, kā arī citus ilgtspējas izaicinājumus. Vienlaikus Latvija atbalsta Pasaules Bankas izvirzītos politikas pasākumus, kas vērsti uz nelegālo finanšu plūsmu mazināšanu nabadzīgajās valstīs, novēršot korupciju, naudas atmazgāšanu un izvairīšanos no nodokļu samaksas.

- Latvija piedalās Daudzpusējā parādu atlaišanas iniciatīvā un Nabadzīgo valstu ar augstu parādu slogu iniciatīvā, finansējot nabadzīgo valstu kavētos maksājumus IDA un tādējādi palīdzot tām atjaunot sadarbību ar Pasaules Banku.
- Latvija pievienojusies Finanšu ministru klimata politikas koalīcijai.
- Latvija aktīvi veido dialogu ar Centrālāzijas un Eiropas Savienības Austrumu partnerības valstīm izglītības politikas jomā. Latvija līdzdarbojas ES–Centrālāzijas izglītības platformā (CAEP). Latvija atbalsta dialoga veicināšanu par brīvprātīgo darbu jauniešu prasmju attīstībai, pieredzes apmaiņu izglītības digitalizācijas jautājumos un pieredzes apmaiņu profesionālās izglītības jomā. Centrālāzijas un Austrumu partnerības valstu studentiem ir pieejamas arī Latvijas valsts stipendijas.

Tehnoloģija

17.6–17.8 Latvija dalās ar konkrētiem piemēriem un tādu iniciatīvu īstenošanu, kas var tikt izmantotas citās valstīs.

Latvijas rīcība – daži tehnoloģijas pārneses piemēri

- ANO Zinātnes, tehnoloģiju un inovāciju forumā 2021. gadā Latvija piedalījās gan kā līdzpriekšsēdētāja, gan dalībniece panelos.
- Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs atbalstīja rīka "e-konsultants" izveidi Ukrainas lauksaimniecības produkcijas eksportētājiem.
- Nacionālās standartizācijas institūcija "Latvijas standarts" partnerībā ar SIA "Tilde" Gruzijā dalījās pieredzē par ilgtspējīgas infrastruktūras izveidi moderno valodu tehnoloģiju izmantošanai un par valodām digitalizācijas laikmetā.

Spēju veidošana (*Capacity building*)

17.9 Spēju stiprināšana ir viena no galvenajām Latvijas attīstības sadarbības prioritātēm. Latvijas pārstāvji aktīvi iesaistās sadarbības projektos, sniedzot konsultācijas labas pārvaldības jomās.

Latvijas rīcība

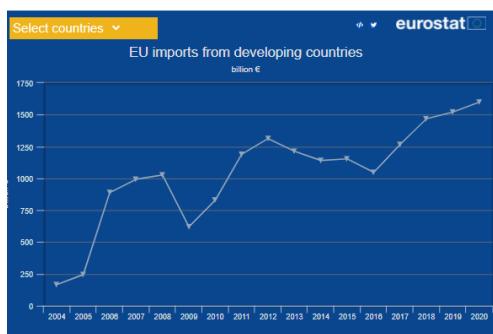
- Pieņemts un tiek īstenots Nacionālais rīcības plāns ANO Drošības padomes Rezolūcijas 1325 par sievietēm, mieru un drošību mērķu īstenošanai Latvijā 2020.–2025. gadam. Plāna ietvaros resursu centrs sievietēm "MARTA" ar Ārlietu ministrijas atbalstu ir

piedalījies projektos Kirgizstānā un Tadžikistānā. Latvija starptautiskos formātos regulāri organizē tematiskos pasākumus par šo tēmu.

- Satversmes tiesa veicina konstitucionālo tiesu juridiskā dienesta kapacitātes celšanu.
- Rīgas Juridiskā augstskola īsteno Intensīvo programmu Eiropas tiesībās un ekonomikā, kuras ietvaros tiek apmācīti jaunie profesionāļi no kopumā 20 ES Kaimiņpolitikas, Centrālāzijas un Rietumbalkānu valstīm.
- Latvijas Universitāte īsteno jauno profesionāļu apmācību programmu Ukrainas studentiem "Eiropas Savienības studijas – iekšpolitika un ārpolitika".
- Valsts kontrole veicina valstu revīzijas iestāžu kapacitātes celšanu starptautisko augstāko revīzijas iestāžu standartu (ISSAI) integrācijas procesā.
- Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs ir rīkojis starptautiskos tematiskos pasākumus, t. sk. 2021. gadā ANO Ģenerālās asamblejas īpašās pretkorupcijas sesijas norises laikā pasākumu par starptautisko pieredzi korupcijas novēršanā.
- Publicēšanai ANO iesniegti Latvijas labās prakses piemēri digitālo rīku izmantošanai pandēmijas krīzes pārvarēšanai, kā arī par sieviešu un meiteņu iesaisti tehnoloģijās.

Tirdzniecība

17.10–17.12 Latvija iestājas par vispārēju, uz noteikumiem balstītu, atklātu, nediskriminējošu un taisnīgu daudzpusēju tirdzniecības sistēmu saskaņā ar Pasaules Tirdzniecības organizācijas noteikumiem, kā arī uz beznodokļu un bezkvotu tirgus piekļuves ieviešanu visām vismazāk attīstītajām valstīm. Latvijas imports no attīstības valstīm aizvien pieaug.

Avots: Eurostat, 2020

Konteksts

Latvija savas ārpolitikas prioritātes īsteno arī ar aktīvu dalību ANO struktūrās. Latvija ir ievēlēta šādās struktūrās:

- ANO Ekonomisko un sociālo lietu padomē (līdz 2022. gada beigām), kā arī tās apakškomisijās – Sieviešu statusa komisijā (līdz 2025. gadam) un Zinātnes un tehnoloģiju attīstības komisijā (līdz 2022. gadam).

- ANO Informācijas komitejā, kas nodarbojas ar informācijas un komunikācijas jautājumiem, kā arī – līdz 2023. gadam – UNESCO Starptautiskās programmas komunikācijas attīstībai starpvaldību padomē.
- 2022. gadā Latvija pirmo reizi ievēlēja ANO Miera veidošanas komisijā.

Latvijas eksperti sniedz savu artavu ANO, piemēram:

- Ilze Brands-Kehris pilda ANO ģenerālsēdētāja vietnieces cilvēktiesību jautājumos pienākumus. Šis ir līdz šim augstākais amats ANO struktūrās, kurā iecelts Latvijas pārstāvis.
- Ilvija Pūce turpina darbu ANO Spīdzināšanas novēršanas komitejā.
- Elīna Šteinerte pārstāv Latviju ANO darba grupā par patvaļīgu aizturēšanu un iecelta par tās priekšsēdētāju.
- Tālis Juhna darbojas ANO Augsta līmeņa ekspertu grupā, kas atbalsta ANO Tehnoloģiju veicināšanas mehānismu.
- Valts Ernštreits ir iekļauts ANO Pirmiedzīvotāju valodu desmitgades sagatavošanas darba grupā.
- Rita Ruduša darbojas UNESCO Starptautiskās programmas komunikācijas attīstībai (IPDC) Starpvaldību padomē.
- Signe Mežinska kā Latvijas pārstāve un komitejas biroja priekšsēdētāja vietniece darbojas UNESCO Starptautiskajā bioētikas komitejā.
- Ivars Neiders ievēlēts UNESCO Starpvaldību bioētikas komitejā.
- Baltijas valstu kopīgi nominētais eksperts Dr. Mārtiņš Pāparinskis ievēlēts ANO Starptautisko tiesību komisijā (2023.–2027. g.).

Politikas un institucionālā saskaņotība ārpolitikā

17.13–17.15 Ņemot vērā nacionālo rīcībpolitiku potenciālo ietekmi uz ilgtspējīgu attīstību un attīstības valstīm (īpaši drošības, ekonomikas, vides un finanšu jomā), Latvijas rīcībpolitikas veidotāji un lēmumu pieņēmēji tiecas izvērtēt un novērst Latvijas rīcības potenciāli negatīvo ietekmi uz citām valstīm. Šajā nolūkā uzmanība tiek pievērsta izpratnes veicināšanai par attīstības sadarbību valsts pārvaldē un sabiedrībā kopumā.

Vairāku ieinteresēto personu partnerības

17.16–17.17 Latvijā īpaši atbalsta dažādu pušu partnerības.

Latvijas rīcība

- Lai sekmētu sabiedrības noturību dažādu krīžu kontekstā, būtiska nozīme ir faktos balstītas un pārbaudītas informācijas pieejamībai. Medijpratības un informācijpratības jomā Latvija aktīvi sekmē valsts un nevalstisko organizāciju ciešu sadarbību, stiprinot

neatkarīgus medijus, aizsargājot žurnālistus un stingri iestājoties par mediju brīvību gan reģionālā, gan starptautiskā mērogā.

- Latvija atbalsta pilsoniskās sabiedrības lomu attīstības sadarbības īstenošanā. 2021. gadā 72 % no valsts grantiem attīstības sadarbībai piešķirti Latvijas pilsoniskās sabiedrības aktivitātēm.
- Latvija attīstības sadarbībā atbalsta starpnozaru un starpsektoru sadarbību un partnerību, uzsverot dažādu iesaistīto pušu – valsts pārvaldes, pašvaldību, pilsoniskās sabiedrības, akadēmisko institūciju, privātā sektora, ekspertu – lomu un starpnozaru pievienoto vērtību attīstības sadarbībā.

Labā prakse

ANO Jauniešu delegātu programmas īstenošana

Latvija veicina jauniešu iesaisti globālos procesos. 2019. gadā Latvijā tika uzsākta ANO Jauniešu delegātu programma, kuras mērķis ir sniegt Latvijas jauniešiem informāciju par aktuālajiem ANO procesiem, t. sk. par IAM sasniegšanu, kā arī radīt iespēju Latvijas jauniešu viedokli paust starptautiskajai sabiedrībai. Interaktīvajos pasākumos (gadskārtējā konferencē, darbnīcās un diskusijās par ilgtspējības tēmām), apzinot jauniešiem aktuālās problēmas un idejas risinājumiem, pastāvīgi ar IAM tēmām strādā aptuveni 15 jaunieši.

Latvijas jauniešu delegāts jaunatnes viedokļus dara zināmus Latvijas pārstāvniecībai ANO, politikas veidotājiem Latvijā un ANO, piemēram, Ģenerālās asamblejas Augsta līmeņa nedēļā un ANO Klimata pārmaiņu konferencē (COP26).

Dati, uzraudzība un atbildība

17.18–17.19 Latvija atzīst atbilstošas likumdošanas un finansējuma nozīmi augstas kvalitātes un detalizētas statistikas sagatavošanā un profesionālās kompetences un novitātes veicināšanā savlaicīgāku un detalizētāku datu nodrošināšanai.

Latvijas rīcība

- Lai mērītu IAM sasniegšanas gaitu, Centrālā statistikas pārvalde un citas nacionālās iestādes sniedz datus valsts IAM rādītāju saraksta vajadzībām. Nacionālie rādītāji ir piemēroti valsts attīstības vidēja termiņa un ilgtermiņa politikām – NAP2027 un *Latvija2030*, kas paredz stratēģiskās prioritātes un virzienus ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanai.

Skat. ziņojuma 2.pielikumu.

No 2020. gada statistikas iestāžu oficiālo statistiku, metadatus un oficiālās statistikas publicēšanas kalendāru publicē no jauna izveidotajā Oficiālās statistikas portālā (turpmāk – portāls).

- Portālā datu lietotājiem ir pieejama īpaša sadaļa par dzimumu līdztiesību, kā arī detalizēta statistika sīkā dzimumu, vecumu, etniskajā un teritoriālajā dalījumā.
- Novērtējot ļoti detalizētas un savlaicīgas statistikas nozīmi lēmumu pieņemšanas vajadzībām, Centrālā statistikas pārvalde publicē eksperimentālu statistiku par aktuālām sociālekonomiskajām parādībām Latvijas administratīvajās teritorijās, teritoriālajās vienībās un blīvi apdzīvotās teritorijās.
- Centrālā statistikas pārvalde ir gatava izvērtēt atbildīgo institūciju pieprasījumus jaunām datu vajadzībām, lai mērītu valsts IAM politiku. Visi datu pieprasījumi tiek apspriesti, izstrādājot attiecīgās politikas, kā arī oficiālās statistikas programmas sagatavošanas procesā.
- 2021. gadā Centrālā statistikas pārvalde ļoti ātrā tempā īstenoja tautas un mājokļu skaitīšanu.

Iedzīvotāju datiem – ātruma rekordi

Latvija ir uzstādījusi tautas skaitīšanas ātruma rekordu reģionā. 2021. gadā Centrālā statistikas pārvalde pirmos tautas skaitīšanas rezultātus publicēja maija beigās (t.i., piecu mēnešu laikā pēc tautas skaitīšanas pabeigšanas). 1 km² režģa datu kopa ar detalizētiem iedzīvotāju rādītājiem tika publicēta 2021. gada jūlijā.

Uzlabojums bija iespējams, jo Latvija pēdējo 10 gadu laikā ir pilnībā mainījusi tautas un mājokļu skaitīšanas metodi, pārejot no tradicionālās tautas skaitīšanas uz pilnībā reģistros balstītu tautas skaitīšanu. Centrālā statistikas pārvalde zināšanas un profesionālās spējas ieguldīja metodoloģijas izstrādē, sadarbības stiprināšanā ar administratīvo datu turētājiem, reģistru kvalitātes uzlabošanā, kā arī datu lietotāju informēšanā par tautas un mājokļu skaitīšanas metodes maiņu. Latvija uzsver iedzīvotāju un mājokļu skaitīšanas nozīmi kā primāro datu avotu, kas nepieciešams politiku formulēšanai, īstenošanai un pārraudzībai.

Jaunās politikas no 2021. g.

1. Attīstības sadarbības politikas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam
2. Attīstības sadarbības politikas plāns 2021.–2023. gadam
3. Finanšu sektora attīstības plāns 2021.–2023. gadam

Labās prakses piemērs

Pasaules finanšu ministri apvienojas par labu klimatam

2019. gada aprīlī Pasaules Bankas un Starptautiskā Valūtas fonda pilnvarnieku pavasara sanāksmes laikā tika nodibināta brīvprātīga organizācija – Finanšu ministru klimata politikas koalīcija (turpmāk – koalīcija). Pašreiz koalīcijā ir 52 valstis, no kurām 15 ir ES dalībvalstis

(Austrija, Kipra, Dānija, Somija, Francija, Vācija, Īrija, Latvija, Lietuva, Luksemburga, Nīderlande, Polija, Spānija, Zviedrija un Portugāle). Koalīcijas izveides mērķis ir veicināt nacionāla un globāla līmeņa rīcību klimata pārmaiņu radīto seku mazināšanai, izmantojot fiskālo politiku un publisko finanšu pārvaldību un piesaistot privāto finansējumu, kā arī veicinot investīcijas un tāda finanšu sektora attīstību, kas atbalsta klimata pārmaiņu mazināšanas un pielāgošanas politiku. Lai sasniegtu mērķi, tiks sekmēta valstu pieredzes apmaiņa par attiecīgo politiku veidošanu un nodrošināts forums vienotu standartu un labākās prakses veicināšanai. Latvija koalīcijai pievienojās 2019. gada 24. septembrī.

Latvijas attīstības sadarbības politikas prioritāšu pamatā ir Latvijas Republikas [Satversmē](#) paustā apņemšanās veicināt pasaules ilgtspējīgu un demokrātisku attīstību.

Latvijas attīstības sadarbības tematiskās prioritātes

Lai veicinātu globālo sadarbību, Latvija līdz 2027. gadam ir apņēmusies:

- Latvijas oficiālās attīstības palīdzības (OAP) apjomu kāpināt līdz 0,23 % no NKI;
- panākt, ka attīstības sadarbības projektu un starptautiskās palīdzības apmērs ir 9 % no OAP apjoma.

Līdz 2027. gadam no Ārlietu ministrijas pārvaldītā divpusējās attīstības sadarbības finansējuma izlietots:

- 65 % – labas pārvaldības, tiesiskuma un demokrātiskas līdzdalības veicināšanai;
- 20 % – ilgtspējīgas un iekļaujošas ekonomikas izaugsmes veicināšanai;
- 16 % – ar galveno vai svarīgu mērķi – veicināt dzimumu līdztiesību;
- 30 % – valsts pārvaldes, sabiedrības vai ekonomikas digitalizācijas atbalstam;

30 % – ar galveno vai svarīgu mērķi – mazināt vai pielāgoties klimata pārmaiņām

IZAICINĀJUMI

- Krievijas un Baltkrievijas agresija Ukrainā ir radījusi ģeopolitisko spriedzi reģionā, kas atstāj ilgtermiņa iespaidu gan uz reģionālo un globālo drošību, gan uz globālajām ekonomikas attīstības tendencēm, kā arī ir radījusi vēl nepieredzētu bēgļu plūsmu Eiropā.
- Neatrisinātie reģionālie konflikti un domstarpības ar starptautisko rezonansi.

- Daudzpusējo starptautisko organizāciju efektivitātes mazināšanās, to nespēja adekvāti reaģēt uz esošajiem izaicinājumiem, starptautiskā tiesiskuma apšaubīšana, demokrātisko vērtību ignorance.
- Hibrīdā apdraudējuma pieaugums, īpaši dezinformācijas izplatības jomā un kibernetikas jomā, ņemot vērā straujos digitalizācijas procesus.
- Augstu potenciālu saglabā globālā terorisma draudi pasaulē.
- Klimata pārmaiņas (ūdens līmeņa celšanās, krasas temperatūras izmaiņas u.c.).
- Plaisas palielināšanās starp attīstītajām un attīstības valstīm, pilsētām un lauku reģioniem.
- Saglabāsies migrācijas pastiprināšanās iespējamība, kuru var izraisīt dažādu faktoru mijiedarbība dažādos pasaules reģionos.

3. nodaļa: Iesaistīto pušu viedokļi par Latvijas IAM prioritātēm

Darbā ar ilgtspējīgu attīstību ir iesaistītas dažādas sabiedrības puses, to mērķētās iniciatīvas redzamas dažādās sociālo tīklu platformās, institūciju mājaslapās, attālinātajās un klātienēs tikšanās reizēs, kas uzrunā dažādu vecumu un interešu sabiedrības grupas.

Šajā nodaļā apkopota viedokļu *esence*, kas šā Ziņojuma sagatavošanas laikā saņemta no akadēmiskās un zinātniskās vides, pašvaldībām, sociālajiem partneriem, nevalstiskajām organizācijām un citām pusēm – no partneriem, kas atsaucās uz aicinājumu izteikt viedokli par šādiem jautājumiem:

- **IAM – svarīgi!** Kuru ANO ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanā turpmākajos gados saskatāt būtiskākos izaicinājumus Latvijai un kur būtu nepieciešams nozīmīgāks Latvijas ieguldījums?
- **IAM – rīkoties!** Kādi būtu viedokļi un priekšlikumi par to, kā publiskajā, nevalstiskajā un privātajā sektorā un dažādos līmeņos pilnveidot, paplašināt un veicināt Latvijas ieguldījumu ANO ilgtspējīgas attīstības mērķu īstenošanā Latvijā un starptautiski, iezīmējot konkrētas jomas un konkrētas veicamās darbības?

Pušu viedokļi un informācija par pušu ieguldījumiem IAM īstenošanā sniegti vēstulēs.

Jāpiebilst, ka daudzas nevalstiskās organizācijas, kā arī jaunieši pašorganizējās savu viedokļu paušanā. Ieskats tajos pieejams Latvijas Platformas attīstības sadarbībai publikācijā.

Akadēmiskā vide

Latvijas Universitāte

Ieguldījums īsumā

Latvijas Universitātes vīzija un misija paredz to, ka LU kļūst par zinātnē balstītas ilgtspējīgas attīstības līderi un paraugu. Latvijas Universitātes Stratēģijā 2021.–2027. gadam formulētas jomas, kurās īstenojami stratēģiskie mērķi, nosaukti galvenie šā perioda mērķi, aprakstīta katra mērķa būtība, konkrētie darbības virzieni un sasniedzamie darbības rādītāji.

IAM – svarīgi!

- Sabiedrības izglītība par ilgtspējīgas attīstības jautājumiem, klimata pārmaiņām: izglītība ilgtspējīgai attīstībai.
- Klimata pārmaiņas, bioloģiskās daudzveidības samazināšanās.
- Ilgtspējīgas attīstības zinātne.

IAM – rīkoties!

- 4. IAM Sniegt ieguldījumu Latvijas attīstības rakstura izpētē: pētīt ražotājspējas un inovatīvas darbības, vienlaikus klimata un dabas aizsardzības jomā un sociālajā jomā

veidojot ilgtspējīgas attīstības zinātnei kā prioritāru LU pētniecības virzienu; piedalīties Latvijas attīstības plānošanas un analīzes procesā, informēt likumdevējus, izpildvaru un sabiedrību par aktuālajām pētniecības atziņām.

- 15. IAM Attīstīt ekosistēmu pakalpojumu, bioloģiskās daudzveidības aizsardzības pētniecības un izglītības virzienu; sniegt būtisku ieguldījumu Latvijas bioloģiskās daudzveidības aizsardzībā; izstrādāt politiku un procedūras vietējās ekoloģiskās pārtikas izmantošanas nodrošināšanai.
- 13. IAM Stiprināt gatavību un noturību pret apdraudējumiem, kas saistīti ar klimatu, dabas katastrofām un spēju pielāgoties tām; uzlabot izglītību, izpratnes veicināšanu un spēju klimata pārmaiņu mazināšanas, pielāgošanās, ietekmes mazināšanas un agrīnās brīdināšanas jomā; attīstīt pētniecību un studiju piedāvājumu par klimatneitrālu attīstību un tās pārvaldību, īpaši par dabaszinātnisko pamatojumu un sociālekonomiskajiem principiem.

Latvijas Zinātņu akadēmija

Ieguldījums īsumā

Latvijas Zinātņu akadēmija ir nacionālas nozīmes zinātnes centrs, kurš sastāv no ievēlētiem Latvijas Zinātņu akadēmijas locekļiem. Ar Latvijas Zinātņu akadēmiju ir saistīti zinātniskie institūti, biedrības, fondi, zinātniski tehniskās organizācijas, universitātes un augstskolas, kuru sadarbību nosaka savstarpējas vienošanās.

IAM – svarīgi!

- Klimata pārmaiņu apdraudējumu un CO₂ izmešu samazināšana, īpaši lauksaimnieku informēšana.
- Fizikas un matemātikas apguves stiprināšana Latvijas skolās un sabiedrībā.
- Attīstības izaicinājumu risināšanā jāpiesaista zinātnieki un nepieciešamie resursi.

IAM – rīkoties!

- Latvijas zinātnes sasniegumu atzīšana, no kuriem būtiska daļa ir saistīta ar ANO IAM.
- Veikt pētījumus, kuri atbilst ANO IAM (informāciju par konkrētiem pētījumiem skat. vēstulē).
- Organizēt diskusijas, seminārus, forumu u.c. pasākumus (piemēram, par inovāciju attīstību enerģētikas nozarē, tautsaimniecības transformāciju, produktivitātes celšanu).

Daugavpils Universitāte

Ieguldījums īsumā

Daugavpils Universitātes Humanitāro un sociālo zinātņu institūta Ilgtspējīgas izglītības centra ieguldījums līdz šim ir bijis vērsts uz studējošo izglītošanu ilgtspējīgu pārmaiņu nepieciešamības apzināšanā un ieviešanā un ANO ilgtspējīgas attīstības mērķu aktualizēšanu

studiju procesā visos līmeņos, sadarbībā ar Eiropas un pasaules pētniekiem ilgtspējības jomā piedaloties starptautiskās aliansēs un konsorcijs, kā arī stiprinot sadarbību ar NVO.

IAM – svarīgi!

- Praktiskas rīcības īstenošana vietējās reģionālajās kopienās.

IAM – rīkoties!

- Turpināt veikt plašākus izglītojošos pasākumus vietējā kopienā par ANO ilgtspējīgas attīstības mērķiem, to aktualitāti un īstenošanas iespējām vietējā kopienā, stiprinot sadarbību ar nevalstisko sektoru.

Liepājas Universitāte

Ieguldījums īsumā

Liepājas Universitāte strādājusi trijos virzienos – sabiedrības izglītošana par ilgtspējīgu pārmaiņu ieviešanu, universitātes darbības ekoloģiskās pēdas mazināšana, kā arī pētniecība par esošo resursu ilgtspējīgu izmantošanu un piesārņotāju aizstāšanu. Liepājas Universitāte ir Baltijas universitāšu programmas dalībniece <https://www.balticuniv.uu.se/>. Šīs programmas misija ir Baltijas jūras reģiona ilgtspējīga attīstība.

IAM – svarīgi!

- Pāreja uz zaļo enerģiju un emisiju mazināšana, dabas resursu ilgtspējīga izmantošana un piesārņojuma mazināšana, ilgtspējīgu pilsētu un sabiedrību veidošana (nevis kā projektus, bet kā paliekošu praksi), efektīvu, caurspīdīgu un ikviena tiesības ievērojošu institūciju izveide.

IAM – rīkoties!

- Bezmaksas augstākā izglītība.
- Vides/ilgtspējīgas attīstības izglītības ieviešana pilnīgi visos izglītības līmeņos.
- Citas valstis, kurām ilgtspējīgas attīstības jautājumos progress ir daudz lēnāks, nepieciešams iedvesmot un atbalstīt gan ar pieredzi, gan ar speciālistiem (apmācību programmu veidošana un īstenošana noteiktu valstu speciālistiem).

Rīgas Stradiņa universitāte

Ieguldījums īsumā

2020. gadā Rīgas Stradiņa universitāte ieņēma 301.–400. vietu reitingā *Times Higher Education (THE) Impact Rankings 2020* un ieguva augsto 56. vietu starptautiskajā universitāšu reitingā par ieguldījumiem 3. IAM sasniegšanai. Gadu vēlāk Rīgas Stradiņa universitāte reitinga *THE Impact Rankings 2021* kopvērtējumā saglabāja 301.–400. vietu pasaules labāko universitāšu grupā, savukārt novērtējumā par 3. IAM īstenošanu jau tika ierindota kā 28. labākā universitāte pasaulē.

IAM – rīkoties!

- Apsvērt iespēju veidot finansiālu atbalstu vai izdevīgus atvieglojumus energoefektivitātes uzlabošanai un atjaunojamo energoresursu ieviešanai gan publiskajam, gan privātajam sektoram.
- Palielināt nacionāla līmeņa fondos pieejamo finansējumu projektu īstenošanai.
- Veikt plašākus izglītojošos pasākumus visai sabiedrībai par ANO ilgtspējīgas attīstības mērķiem un to nozīmi.

Rīgas Tehniskā universitāte

Ieguldījums īsumā

[RTU zinātnisko izstrādņu kartējums pēc ieguldījuma ANO IAM mērķos](#). RTU "[GreenMetric World University Rankings](#)" 2021.gadā atzīta par 50. zaļāko universitāti pasaulē. Rīgas Tehniskā universitāte klimata pārmaiņu iniciatīvas "Race to Zero" un "Klimata ambīciju alianses" ietvaros izstrādā detalizētu plānu klimatneitralitātes sasniegšanai un RTU Zaļās koncepcijas 2018.–2023. gadam ietvaros ievieš konceptu "Zaļā Ķīpsala". RTU prioritārie ANO ilgtspējīgas attīstības mērķi: 4. IAM, 6. IAM, 7. IAM, 9. IAM, 11. IAM.

IAM – svarīgi!

- Ilgtspējīgas tautsaimniecības attīstībai Latvijā: 4. IAM, 7. IAM, 8. IAM, 9. IAM.
- Modernas un progresīvas nācijas ietvaram: 5. IAM, 7. IAM, 13. IAM, 16. IAM.

IAM – rīkoties!

- Augstākajā izglītībā jāintegrē informācija par klimata pārmaiņām, Eiropas Zaļo kursu un ilgtspējas mērķiem, kas šobrīd nav pilnvērtīgi iestrādāts mācību saturā.
- Atjaunīgās enerģijas jomā Latvijai nepieciešami atbalsta mehānismi, ko var izmantot privātais un publiskais sektors.
- Jāstrādā ar patērētāju informēšanu par mērķu planētas aizsardzības, dzimumu līdztiesības un atbildīga patēriņa jomā aktualitāti un svarīgumu mūsdienās.

Pašvaldības

Latvijas Pašvaldību savienība

Ieguldījums īsumā

Latvijas Pašvaldību savienība šajā laikposmā īstenojusi virkni semināru, publiskojusi vairākus referātus, atbalstījusi videoinformācijas veidošanu, vebinārus un pieredzes apmaiņu starp Latvijas pašvaldībām par ANO IAM, daļā no minētajiem pasākumiem ietverot arī Austrumu partnerības pašvaldību auditoriju.

IAM – svarīgi!

- Lielāku vērību politikas un plānošanas dokumentos, kā arī nacionāla mēroga aktivitātēs pievērst 11. IAM. Pašlaik pasaulē pilsētās dzīvo 56 % iedzīvotāju, taču šī tendence palielināsies, līdz 2030. gadam sasniedzot 60 %. Tādēļ īpaši svarīgi ir aktualizēt ilgtspējas jautājumus dažādos pilsētu attīstības aspektos – no iekļaujošas un ilgtspējīgas urbanizācijas līdz iesaistošu, integrētu un ilgtspējīgu apdzīvotu vietu plānošanai un pārvaldības spēju uzlabošanai.

IAM – rīkoties!

- Dažādu organizāciju un iestāžu īstenoto aktivitāšu ietvaros ievērot inovāciju ekosistēmas principu, pasākumu īstenošanā ietverot valsts, pašvaldību, NVO, dažādu līmeņu izglītības iestāžu (formālā/neformālā izglītība; no pirmsskolas izglītības iestādēm līdz augstākās izglītības iestādēm) un uzņēmēju pārstāvjus. Tādējādi tiks veicināts, ka aktivitāte ietvers gan dažādu veidu auditorijas, gan arī daudzveidīgu interešu loku, sniedzot viedokļu un priekšlikumu dažādību.

Daugavpils

IAM – svarīgi!

- Ekonomikas nevienlīdzība Latvijas reģionos, īpaši Latgalē, un ievērojamā Covid-19 pandēmijas ietekme uz ekonomikas attīstību, kas ir nobremzējusi tās izaugsmi un radījusi nepieciešamību pēc ekonomikas atveseļošanas pasākumiem.
- Būtisks izaicinājums ir virzība uz Latvijas klimatneitralitātes mērķu sasniegšanu līdz 2050. gadam. Pašvaldību griezumā ir vērojams institucionālās kompetences trūkums tehnoloģisko risinājumu pielietošanā publisko pakalpojumu nodrošināšanai ceļā uz klimatneitralitātes stāvokļa sasniegšanu. Uzņēmumiem (īpaši energoietilpīgākajiem apstrādes rūpniecības uzņēmumiem) nepieciešams daudz zināšanu, laika un finanšu resursu, lai ieviestu jaunus energoefektīvus un tehnoloģiski inovatīvus risinājumus un īstenotu AER projektus.

IAM – rīkoties!

- Lai veicinātu Latvijas ieguldījumu ANO IAM īstenošanā, nepieciešams attīstīt dažādu sektoru un pārvaldības līmeņu pārstāvju prasmes un zināšanas par globāliem izaicinājumiem un iespējamiem risinājumiem, kas būtu pielietojamas lokālā līmenī, sasaistot tās ar ikdienas darbiem un procesiem gan publiskajā, gan privātajā sektorā.

Liepāja

IAM – svarīgi!

Liepājas izaicinājumu piemēri:

- Nodrošināt visiem iedzīvotājiem vienlīdzīgu piekļuvi ātrgaitas internetam.
- 11.2 IAM apakšmērķa kontekstā – elektroniskās transporta biļešu norēķinu sistēmas ieviešana Liepājā.

- Klimatneitrālas un viedas pilsētas statusa iegūšana (*Climate-Neutral and Smart Cities Mission*).
- Mērķtiecīga sabiedrības informēšana par vardarbības veidiem, lai mazinātu toleranci un izskaustu vardarbības nelabvēlīgās sekas.

Vēstulē aprakstītas aktivitātes, kas nodrošina katru no IAM.

Ogres novads

IAM – svarīgi!

- 1. IAM Nabadzības situāciju pasliktina inflācija un Covid-19 ietekme uz atsevišķu iedzīvotāju grupu ienākumiem.
- 3. IAM Paredzams, ka, beidzoties Covid-19 pandēmijai, iedzīvotāju veselības stāvoklis kopumā būs pasliktinājies un veselības aprūpes sistēmai nāksies cīnīties ar šīs situācijas sekām, jo veselības problēmas netiek laikus novērstas vai personas, kas slimo ar hroniskām slimībām, dažādu iemeslu dēļ nesaņem nepieciešamo veselības aprūpi.
- 4. IAM Pandēmijas rezultātā radušies "robi" skolēnu zināšanās, radušās bērnu un jauniešu socializēšanās problēmas, pedagogu trūkums.
- 7. IAM Jāveicina dažādu inovatīvu un ilgtspējīgu risinājumu ieviešana ēku energoefektivitātes nodrošināšanā, kā arī atjaunīgās enerģijas avotu izmantošana.

Vēstulē aprakstītas aktivitātes 7. IAM, 8. IAM, 10. IAM un 17. IAM īstenošanai.

Rīga

IAM – svarīgi izaicinājumi sociālajā jomā

- Nevienlīdzības mazināšana sabiedrības veselības jomā saskaņā ar principu "Neatstāt nevienu novārtā". Digitālās veselībratības veicināšana, veselīgas pilsētvides veicināšana, klimatnoturības veicināšana.
- Ikdienai nepieciešamo preču un pakalpojumu (pārtika, mājoklis, medikamenti u.c.) cenas aug straujāk, nekā mainās sociālās palīdzības pamata pabalstu kritēriji.
- Sabiedrības novecošana un personu ar aprūpes vajadzībām skaita un īpatsvara pieaugums.
- Personu ar invaliditāti skaita un īpatsvara pieaugums.

IAM – rīkoties!

Īstenojot aktivitātes, kurās tiek iegūts daudzkārtējs ieguvums (piemēram, vides un veselības jomā):

- garantētā minimālā ienākuma līmeņa paaugstināšana;
- valsts budžeta līdzfinansējums sociālās palīdzības un sociālo pakalpojumu nodrošināšanā iedzīvotājiem pašvaldībās;

- inovatīvu sociālo pakalpojumu attīstības fonda izveide;
- minimālās bāzes pensijas un sociālā nodrošinājuma pabalsta apmēra paaugstināšana;
- vides pieejamības nodrošināšana.

IAM – svarīgi izaicinājumi pašvaldības attīstības jomā

- Ieviest visaptverošus energopārvaldības, energoefektivitātes un emisijas samazināšanas pasākumus, nodrošināt atjaunojamo energoresursu īpatsvara palielināšanu kopējā enerģijas bilanci, atbalstīt enerģētikas, klimata un vides inovācijas, kā arī uzlabot pilsētas iedzīvotāju energoprātību un veicināt sabiedrības dzīvesveida maiņu.
- Reģionālās transporta satiksmes infrastruktūras attīstība un integrēšana pilsētvidē.
- Veicināt kvalitatīvu un ilgtspējīgu dzīvojamā fonda atjaunošanu (kompleksu renovāciju), jaunu mājokļu pieejamību un īres tirgus stabilizāciju.
- Vēsturiski piesārņoto teritoriju sanācijas un revitalizācijas projektu īstenošana.
- Publiskās ārtelpas daudzfunkcionalitātes un savienojamības nodrošināšana.
- Latvijā ir darba samaksas atšķirība starp sievietēm un vīriešiem.

IAM – rīkoties!

- Publiskajā sektorā ANO ilgtspējīgas attīstības mērķus lokalizēt un integrēt gan plānošanas reģionu, gan pašvaldību un to iestāžu attīstības plānošanas dokumentos un kapitālsabiedrību vidēja termiņa darbības stratēģijās. Tādējādi būtu iespējams apzināt un apkopot kvalitatīvāku informāciju par šo mērķu īstenošanu Latvijā.
- Projektiem kā papildinošo vērtēšanas kritēriju noteikt ietekmi uz ANO IAM īstenošanu.

Valmieras novada pašvaldība

IAM – svarīgi!

- Aprites ekonomikas attīstības veicināšanai vienotu prasību stiprināšana produktu iepakojumam, ierobežojot nepārstrādājama iepakojuma izmantošanu.
- Energoneatkarības un diversifikācijas stiprināšana.
- Decentralizētās kanalizācijas sistēmas sakārtošana nacionālā līmenī, veselīgas augsnes saglabāšana ar ilgtspējīgu barības vielu izmantošanu, novēršot pastiprinātu ūdenstilpju (tai skaitā Baltijas jūras) eutrofikāciju.
- Dabas daudzveidības saglabāšana, pastiprinot atbalstu un kompensācijas mehānismus aizsargājamo dabas teritoriju izveidei, saglabāšanai un uzturēšanai.
- Izglītības sistēmas sasaiste ar aktuālajām darba tirgus vajadzībām un kvalificētu mācītspēku pieejamības nodrošināšana.

IAM – rīkoties!

- Vērtējot NAP2027, lielākais praktiskais atbalsts un ieguldījums šobrīd būtu liekams uz zināšanu sabiedrības stiprināšanu, ikvienam sabiedrības loceklim nodrošinot vienlīdzīgu piekļuvi izglītībai un stiprinot visas tajā noteiktās prioritātes. Tādējādi tiks radīti priekšnoteikumi zināšanās balstītai, atbildīgai uzņēmējdarbībai un dzīves kvalitātes nodrošināšanai, samazinot dabas resursu patēriņu un ietekmi uz vidi, kā arī risinot šā brīža vides un sociālos izaicinājumus.

Ventspils

Ventspils valstspilsētas pašvaldības ievērojamākie projekti:

- Valsts Ventspils Mūzikas vidusskolas (ar koncertzāles funkciju) ēkas būvniecība un šā projekta ieguldījums izglītībā, kultūrā un ilgtspējā.
- Zinātnes un inovāciju centra "VIZIUM" ieguldījums izglītībā un nodarbinātībā.

IAM – rīkoties!

- Latvijas ieguldījums būtu nepieciešams komercdarbības atbalstam reģionu nodarbinātības veicināšanai, lai sasniegtu 8. IAM.

Citas organizācijas un institūcijas

Latvijas Banka (centrālā banka)

IAM – svarīgi!

Būtiskākie izaicinājumi Latvijai, ņemot vērā aktuālo nepieciešamību strauji virzīties uz ekonomikas ilgtspējīgu pārkārtošanu:

- Samazināta nevienlīdzība (10. IAM).
- Atbildīgs patēriņš un ražošana (aprites ekonomika) (12. IAM).
- Rīcība klimata jomā (13. IAM).
- Dzīvība uz zemes un ūdenī (14. IAM un 15. IAM).
- Miers, taisnīgums, laba pārvaldība (16. IAM).

Latvijas Bankas [stratēģija](#) par ilgtspējību regulāri tiek atjaunota.

Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība

IAM – rīkoties!

3. IAM:

- Nodrošināt darba samaksas paaugstinājumu ārstiem un vidējam medicīniskajam personālam.

- Panākt visiem pieejamu veselības apdrošināšanu un pakalpojumus.

4. IAM (skat. pie LIZDA)

8. IAM:

- Regulāri pārskatīt minimālās algas līmeni.
- Atbalstīt neapliekamā minimuma paaugstināšanu līdz minimālās darba algas apmēram.
- Uzlabot koplīgumu pārrunu sistēmu.
- Sakārtot nodarbinātības formas un ieviest kontroles mehānismus nodokļu sloga līdzsvarošanai dažādām nodarbinātības formām un tā mazināšanai darbaspēkam.
- Iesaistīt darbiniekus uzņēmuma lēmumu pieņemšanā.
- Stiprināt arodbiedrību tiesību īstenošanu praksē, atvieglot streika organizēšanas procedūru.
- Panākt visiem pieejamu veselības apdrošināšanu un pakalpojumus.

10. IAM:

- Noteikt vienotu mehānismu minimālās algas noteikšanai ES dalībvalstīs.
- Ar darba samaksas un sociālās aizsardzības politiku mazināt nevienlīdzību.
- Mazināt neformālo ekonomiku (jo īpaši attiecībā uz aplokšņu algām un nedeklarētiem darbiniekiem), kas Covid-19 un tā apkarošanai ieviesto ierobežojumu ietekmē ir pakļauta būtiskam pieauguma riskam, kā arī rada draudus kārtējai darbaspēka aizceļošanai no Latvijas.

5. IAM:

- Veicināt darba un privātās dzīves līdzsvara ievērošanu, tostarp atbalstīt apmaksātu aprūpētāja atvaļinājumu piederīgajiem.

Latvijas Izglītības un zinātnes darbinieku arodbiedrība (LIZDA)

IAM – rīkoties!

- Novērst pirmsskolas izglītības iestāžu pedagogu nodarbinātības un darba samaksas nevienlīdzību.
- Nodrošināt pedagogu atalgojuma palielināšanu un sabalansētas darba slodzes sakārtošanu.
- Nodrošināt atbalsta personāla pieejamību pirmsskolas un vispārējās izglītības iestādēs.
- Novērst pedagogu, palīgu un tehnisko darbinieku vakanču problēmas. Noteikt maksimālo skolēnu skaitu uz vienu pedagogu.
- Nodrošināt profesionālo pilnveidi, īpaši darbā ar izglītojamiem ar speciālām vajadzībām, kā arī kvalitatīvus mācību līdzekļus, t. sk. digitālajā vidē.

- Izstrādāt un ieviest jauno pedagogu atbalsta sistēmu.
- Pārskatīt izglītības prasības pedagogiem, nepazeminot tās, lai varētu paaugstināt profesijas prestižu un nodrošināt profesionalitāti nozarē.
- Nodrošināt vienlīdzīgas sociālās garantijas izglītības nozarē, lai tās nav atkarīgas no pašvaldību finansiālajām iespējām.
- 100 % budžeta vietu nodrošinājums vai valsts garantēti studiju kredīti, kuru atmaksu nodrošina valsts, ja studējošais pēc pilna vai nepilna laika studiju beigām noteiktu laiku strādā pedagoga profesijā.

Latvijas Jaunatnes padome

IAM – svarīgi!

- Mazināt augstās reģionālās attīstības atšķirības.
- Uzlabot jauniešu mentālo veselību, kas pasliktinājusies Covid-19 laikā, un mazināt nīrgāšanos skolā.
- Sabiedrības veselības jomā samazināt jaunu cilvēku nāves gadījumu skaitu.
- Nodrošināt neformālās izglītības lomu līdztekus formālajai izglītībai.
- Veicināt jauniešu nodarbinātību, mazināt šķēršļus darba meklēšanā, darba tirgus diskriminācijas izskaušanā.
- Mazināt dzimumu lomu sadali sabiedrībā, piemēram, skolās mācot mājturību un tehnoloģijas.
- Mazināt diskriminācijas riskus, t. sk. romiem, tostarp veselības pakalpojumu pieejamībā.
- Rast risinājumu sociālās aizsardzības ilgtspējai un adekvāta atbalsta nodrošināšanai.
- Attīstīt un ieviest atjaunīgos energoresursus kā primāro energoresursu ražošanas avotu.
- Paplašināt darbu ar jaunatni, t. sk. ar infrastruktūras un vides pieejamību.
- Veidot jauniešos pamatus pilsoniski aktīvai sabiedrībai, stiprinot līdzdalības mehānismus politikas plānošanas procesos, lēmumu pieņemšanā un dažādu iniciatīvu īstenošanā, kā arī brīvprātīgā darba prestižu.

ANO Jauniešu delegātu programma kā jauniešu viedokli reprezentējoša vienība uzsver, ka ir svarīgi vērst uzmanību uz to, ka visvairāk šodien radītās klimata pārmaiņu sekas izjutīs paaudze, kas tagad ir jaunieši, jo klimata pārmaiņu attīstībai ir eksponenciāls raksturs.

Latvijas Nacionālā bibliotēka

IAM – svarīgi!

- Ekonomikas attīstība, dzīves sadārdzināšanās, atveseļošanās no Covid-19 pandēmijas, labklājība un cilvēku dzīves kvalitāte. Tas skar gan 1. IAM, gan 2. IAM, kā arī 3. IAM un 8. IAM, tāpat arī 12. IAM, kas būs nozīmīgs resursu taupīšanā. 8. IAM ietvaros – arī cienīgs atalgojums, īpaši kultūras un izglītības sektorā, kurā ietilpst arī bibliotēku joma.

IAM – rīkoties!

- Veicināt sadarbību, piemēram, darbojoties [Starpnozaru koalīcijā ilgtspējīgas attīstības mērķu ieviešanā](#), kā arī sadarbību starp dažādām pusēm – tam nepieciešama apvienojoša institūcija koordinētākai rīcībai.
- Vairāk uzmanības jāvelta pašvaldību ilgtspējības stratēģijām un stratēģiskajiem plāniem, kā arī sabiedrības līdzdalībai to tapšanā, lai kultūras iestāžu plāni sasaistītos ar pašvaldību plāniem un palīdzētu sasniegt izvirzītos mērķus.
- Turpināt iekļaujošas sabiedrības veidošanas aktivitātes un meklēt veidus, kā vairo katrā indivīda izpratni par IAM, atrast dialoga iespējas, kā arī uzrunāt mazākumtautību iedzīvotājus, lai viņi justos droši un piederīgi Latvijā.

UNESCO Latvijas Nacionālā komisija (LNK)

IAM – svarīgi!

- Latvijas tālākajā attīstībā būtiski ir pievērst lielāku uzmanību 16. IAM un īpaši 16.10 apakšmērķim, kas mudina nodrošināt publisku piekļuvi informācijai un aizsargāt cilvēku pamatbrīvības. Šā mērķa īstenošana ir cieši saistīta ar sabiedrības medijpratību un informācijpratību, kas palīdz ierobežot dezinformācijas izplatību. Covid-19 pandēmijas izraisītā "dezinfodēmija" un tās sekas uz sabiedrības drošību parādīja šā mērķa aktualitāti. Problēmas nozīmību vēl vairāk pastiprina ģeopolitiskā situācija Latvijas kaimiņvalstīs, kas rada draudus Latvijas informatīvajai telpai. 16. IAM ir uzsvērtā tiesiskuma un labas pārvaldības nozīme, un to sekmēšana ir viens no galvenajiem stūrakmeņiem iedzīvotāju uzticēšanās valstij veicināšanā, tādējādi stiprinot valsts drošību.

IAM – rīkoties!

- Lai mērķtiecīgi mērītu kultūras pienesumu ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanā nacionālā un vietējā līmenī, UNESCO LNK diskusijai par kultūras atspoguļojumu ilgtspējīgās attīstības mērķos rosina izmantot UNESCO 2019. gadā izdoto ziņojumu "Kultūra/2030 Indikatori" ([Culture|2030 indicators](#)).

4. nodaļa: Faktori, kas var paātrināt IAM ieviešanu

Latvijā pēdējos trijos gados izvirzījušies trīs faktori, kam ir liels potenciāls uzlabot Latvijas spējas un iespējas efektīvāk sasniegt ilgtspējīgas attīstības mērķus. Ilgtspējīgas finanšu plūsmas tiek veidotas tā, lai mēs attīstītu ekoeфекtīvu tautsaimniecību un mazinātu nabadzību. Kultūras telpa ir vieta izpratnes veidošanai par ilgtspējīgu attīstību, kas ir iekļaujoša. Misiu pieeja aicina veidot tautsaimniecības transformāciju uz "zilo ekonomiku" – attīrīt Baltijas jūru, iesaistot sabiedrību, kura no tā būs ieguvēja.

Ilgtspējīgas finanšu plūsmas jeb "nauda runā"

Lai arī pārejai uz klimatneitrālu tautsaimniecību būs nepieciešams ievērojams publisko investīciju apjoms, tā būs sekmīga, ja arī privātais sektors finanšu līdzekļus novirzīs uz ilgtspējīgiem ieguldījumiem.

Tāpēc Latvija sākusī likt pamatus ilgtspējīgas finansēšanas sistēmas nostiprināšanai. Finanšu ministrija, Latvijas Banka un privātā sektora pārstāvji (t. sk. lielie uzņēmumi un to asociācijas) ir spēruši būtiskus soļus, lai finanšu plūsmas koncentrētos tādās investīcijās, kuras ir vides kvalitāti uzlabojošas, sociāli atbildīgas un liecina par labu pārvaldību. Tā rezultātā palielinās ilgtspējīgas ekonomikas aktivitātes.

Latvijas 2018. gada ziņojumā ANO par ilgtspējīgas attīstības īstenošanu ir aprakstītas atsevišķas iniciatīvas Latvijā, kas saistītas ar ilgtspējīgām finanšu plūsmām, – par korporatīvās sociālās atbildības iniciatīvām, zaļā iepirkuma īstenošanu un valsts kapitālsabiedrību izlaistajām zaļajām obligācijām. Jau toreiz finanšu un akadēmiskais sektors aktīvi virzīja ilgtspējas jautājumus, piemēram, Finanšu nozares asociācija bija uzsākusi darbu ar ilgtspējīgu finansēšanu un Rīgas Ekonomikas augstskolas (*SSE Rīga*) Ilgtspējīgas uzņēmējdarbības centrs rīkoja izglītojošus pasākumus un diskusijas par šo tēmu.

Valdība apstiprina Finanšu sektora attīstības plānu 2021.–2023. gadam (2021. gada martā)

Tā mērķis ir turpināt veidot un atbalstīt inovatīvu un pieejamu finanšu sektoru, kas sekmē un atbalsta ilgtspējīgu tautsaimniecības attīstību, t. sk. izveidojot institucionālu ietvaru ilgtspējīgu finanšu mērķu sasniegšanai, ilgtspējīgo valsts vērtspapīru ietvaru, veicinot datu pieejamību ilgtspējības novērtēšanai (t. sk. *Ecolabel* izveidi) un sabiedrības izpratni.

Apvienojās nozīmīgas puses (2021. gada maijā)

Finanšu nozares asociācija, Finanšu un kapitāla tirgus komisija, Latvijas Banka, *Nasdaq Riga*, Latvijas Līzinga Devēju asociācija un Latvijas Apdrošinātāju asociācija vienojās par kopīgu sadarbību, lai veicinātu sabiedrības izpratni par ilgtspējas un ilgtspējīgu finanšu jēdzieniem un principiem, kā arī veicinātu to ieviešanu uzņēmējdarbībā un ikdienā. Parakstītais saprašanās memorands ietver arī rīcības plānu, kurā paredzētas konkrētas darbības, piemēram:

- publiskā un privātā sektora kopēju investīciju ilgtspējas vērtēšanas politikas izstrāde;

- pensiju fondu un apdrošinātāju līdzekļu plašākas ieguldīšanas veicināšana Latvijas tautsaimniecības ilgtspējīgā attīstībā;
- stresa testu izstrāde par klimata pārmaiņu scenārijiem konkrētajās nozarēs, to ietekmi uz finanšu sektoru, tautsaimniecību un apdrošināšanu.

Latvija veido savu ilgtspējīgo valsts vērtspapīru ietvaru (2021. gada novembrī)

Apzinot valsts politikas noteiktos mērķus vides, klimata, transporta un sociālajā jomā, starp institūciju darba grupu Finanšu ministrijas vadībā izveidoja Latvijas ilgtspējīgo valsts vērtspapīru ietvaru, kas demonstrē sasaisti ar ANO ilgtspējīgas attīstības mērķiem un Eiropas Taksonomijas regulā definētajiem vides mērķiem. Tā neatkarīgu novērtējumu veica starptautiskais vērtētājs, sniedzot apliecinājumu ietvara atbilstībai Starptautiskās kapitāla tirgus asociācijas (ICMA) starptautiskajiem principiem un labākajai tirgus praksei.

Avots: Finanšu ministrija

Valsts kase pirmo reizi Latvijas vēsturē emitē ilgtspējīgās valsts obligācijas (2021. gada decembrī)

Latvijas ilgtspējīgo obligāciju emisijas mērķis bija starptautiski apliecināt Latvijas stingro apņemšanos sasniegt izvirzītos mērķus klimata pārmaiņu seku mazināšanai un klimatneitralitātes nodrošināšanai, kā arī ienākumu un iespēju nevienlīdzības mazināšanai.

Dati		Attiecināmie valsts budžeta izdevumi	
Ilgtermiņo obligāciju emisiju datums	13. decembris (2021)	Sociālie izdevumi - 29%	
Obligāciju termiņš	8 gadi	Būtiskāko pakalpojumu pieejamība: sociālā iekļaušana	
Apjoms	600 miljoni EUR	Citi sociālie izdevumi	
Kupons (fiksēta gada likme)	0,250%	Videi draudzīgs transports	
Ienesīgums	0,263%	Ilgtermiņa dzīvo dabas resursu pārvaldība un zemju izmantošana	
Emisijas vadošās bankas	Barclays, BNP Paribas un Credit Agricole CIB	Sauszemes un ūdens bioloģiskās daudzveidības saglabāšana	
Neatkarīgā atzinuma sniedzējs	ISS ESG - atbilst ICMA zaļo, sociālo un ilgtspējīgo obligāciju principiem	Citi zaļie izdevumi	
		Zaļie izdevumi - 71%	

Avots: Finanšu ministrija

Ilgtermiņo obligāciju emisijas rezultātā saņemtos finanšu resursus attiecinās uz valsts budžeta izdevumiem, kas atbilst Latvijas ilgtspējīgo valsts vērtspapīru ietvarā noteiktajām izdevumu kategorijām, piemēram, videi draudzīga transporta nodrošināšanai, Latvijas mežu, ūdeņu, bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai, iespēju nevienlīdzības un nabadzības mazināšanai un citiem uz ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanu vērstiem pasākumiem. Ņemot vērā, ka Latvija bija pirmā starp Baltijas un Skandināvijas valstīm, kas emitēja valsts ilgtspējīgās obligācijas, investoru pieprasījums vairāk nekā četras reizes pārsniedza piedāvājumu. Ilgtspējīgās obligācijas iegādājās investori galvenokārt no Eiropas valstīm.

2021. gadā ciešā sadarbībā ar iesaistītajām nozaru ministrijām izveidotais ilgtspējīgo valsts vērtspapīru ietvars ļaus arī turpmāk emitēt valsts ilgtspējīgās/zaļās vai sociālās obligācijas, paplašinot investoru bāzi finanšu resursu piesaistei ar izdevīgiem nosacījumiem nākotnē.

"Latvija stājas pretī globālajiem klimata izaicinājumiem, ar ilgtspējīgu finanšu instrumentu atbalstu nostiprinot ceļu klimatneitrālas un sociāli atbildīgas ekonomikas attīstībai, kurā tiek domāts par klimata, vides un sociālās politikas efektīvākajiem ilgtermiņa risinājumiem un to ietekmi uz nākamajām paaudzēm. Ilgtspējīgo obligāciju ietvara izveide un pirmā Latvijas valsts vēsturē ilgtspējīgo obligāciju emisija, kas nodrošināta ciešā sadarbībā ar atbildīgajām ministrijām, vieno dažādu nozaru politikas ar ilgtspējīgiem valsts finanšu instrumentiem un iezīmē jaunu posmu Latvijas ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanā."

Finanšu ministrs Jānis Reirs

Latvijas Banka (LB) nāk klajā ar ilgtspējas redzējumu (2021. gada novembrī)

Lai sniegtu atbalstu ilgtspējības mērķu sasniegšanā, Latvijas Banka sākusi iekļaut ilgtspējības risku analīzi finanšu stabilitātes risku uzraudzības un novērtēšanas ietvarā. Latvijas Banka ir apstiprinājusi Ilgtspējības stratēģiju, kas definē tās izpratni par ilgtspējību un skaidro sagaidāmo pārmaiņu daudzveidīgo ietekmi uz Latvijas Bankas ikdienas darbu un uzdevumiem.

Ilgospējības stratēģija paredz:

- atbalstīt klimata mērķu iekļaušanu Eiropas Centrālās bankas monetārās politikas stratēģijā un aktīvi piedalīties tās īstenošanā;
- iekļaut ilgtspējības risku – gan fizisko, gan pārejas posma risku – analīzi finanšu stabilitātes risku uzraudzības un novērtēšanas ietvarā, t. sk. attīstīt finanšu sektora stresa testu veikšanas metodoloģiju, iekļaujot tajos klimata pārmaiņu ietekmes scenārijus;
- veicināt ilgtspējīgu naudas apriti, veicot pasākumus ekoloģiskās pēdas samazināšanai;
- veikt analīzi ilgtspējības mērķu integrēšanai Latvijas Bankas ārējo rezervju un pārējo finanšu ieguldījumu pārvaldīšanas politikā;
- pilnveidot Latvijas Bankas sniegto statistiku, lai nodrošinātu augstvērtīgu finanšu statistiku arī ilgtspējības jomā;
- integrēt ilgtspējības mērķus dažādās bankas ikdienas darbības jomās.

Latvijas Banka kā Eirosistēmas un Finanšu sistēmas ekoloģizācijas tīkla (*Network for Greening the Financial System* (NGFS)) dalībniece kopīgi ar Finanšu un kapitāla tirgus komisiju (FKTK) saistībā ar Apvienoto Nāciju Organizācijas 2021. gada Klimata pārmaiņu konferenci (COP26) apņēmas savā atbildībā esošajās jomās sniegt ieguldījumu izlēmīgā politikas rīcībā, lai īstenotu Parīzes nolīgumu un mazinātu klimata pārmaiņu sekas.

Skat. [Latvijas Bankas Ilgtspējības stratēģija](#).

Finanšu sektors rīkojas IAM īstenošanai

Latvijā reģistrētās bankas un ārzemju banku filiāles, finanšu tehnoloģiju jaunuzņēmumi, pieredzējuši tehnoloģiju uzņēmumi un saistīto nozaru uzņēmumi, kas apvienojušies Finanšu nozares asociācijā, norāda uz šādām iniciatīvām IAM īstenošanai:

1. IAM: Novērsta nabadzība: tiek veicināti ilgtermiņa uzkrājumi, izpratne par to lomu pensijas vecumā (pensiju 3. līmenis). Finanšu sektors aktīvi piedalās mājokļa pieejamības veicināšanā (līdzdalība valsts atbalsta programmās), t. sk. reģionos, kā arī iesaistās Covid-19 atbalsta pasākumu īstenošanā (t. sk. moratoriji, kredītbrīvdienas).
4. IAM Kvalitatīva izglītība: finanšu sektors piedalās dažādās finanšu pratības iniciatīvās. Latvijā ir izveidots Finanšu pratības indekss, kam par pamatu ir Latvijas iedzīvotāju finanšu pratības aptauja, kas tiek veikta reizi trijos gados, iekļaujoties OECD/INFE starptautiskajā pētījumā. Šajā indeksā tiek novērtēta dažādu iedzīvotāju grupu finanšu pratība un dažādi tās aspekti. Papildu informāciju skat. pie 10. IAM.
7. IAM Pieejama un atjaunojama enerģija: tiek piešķirts finansējums ieguldījumiem pārejā uz atjaunīgo enerģiju un energoefektivitātes uzlabošanai, kā arī tiek piedāvāti specializēti produkti ar vienkāršotām prasībām šo mērķu īstenošanai.

8. IAM Cienīgs darbs un ekonomikas izaugsme: tiek finansēta uzņēmējdarbība, piesaistot starptautisko finanšu institūciju produktus (COSME, EASI), kā arī tiek veicināta digitālā iekļaušana.

9. IAM Ražošana, inovācijas un infrastruktūra: tiek piešķirts finansējums ieguldījumiem uzņēmumu infrastruktūrā un ražošanas attīstībā, kā arī tiek radīta infrastruktūra, kas sekmē inovāciju veicināšanu (hakatoni, akseleratori), un attīstīti digitālo banku produkti.

10. IAM Samazināt nevienlīdzību starp valstīm un valstu iekšienē: tiek nodrošināta finansējuma un banku pakalpojumu pieejamība reģionos. Finanšu sektors aktīvi piedalās dažādu valsts atbalsta programmu ieviešanā, t. sk. sekmējot pieeju izglītībai studiju un studējošo kredītu veidā.

11. IAM Ilgtspējīgas pilsētas un kopienas: tiek piešķirts finansējums mājokļu (daudzdzīvokļu un privātmāju) fonda renovācijas sekmēšanai, kā arī mājokļu energoefektivitātes remontam.

13. IAM Rīcība klimata jomā: tiek piešķirts zaļais līzings, zaļie kredīti, ieviesti ilgtspējīgas attīstības standarti pensiju plānos, īstenotas zaļo obligāciju emisijas. Tiek sniegtas regulāras konsultācijas uzņēmumiem un nozaru asociācijām par ilgtspējas jautājumiem un regulējumu, piemēram, *Swedbank* ir izstrādājusi rokasgrāmatu uzņēmējiem "Soli pa solim ilgtspējas virzienā"

16. IAM Miers, taisnīgums, laba pārvaldība: Latvija ir izveidojusi stipru un noturīgu finanšu noziegumu novēršanas sistēmu, tādējādi stiprinot starptautisko cīņu pret noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju, terorisma un proliferācijas finansēšanu. Pēdējos gados veiktas būtiskas pārmaiņas gan finanšu sektorā, gan arī citās atbildīgajās jomās un tiesībsardzības mehānismos. Tā rezultātā ir radīta sistēma, kuras ietvaros gan tiek novērsta noziedznieku piekļuve finanšu līdzekļiem, tos apturot, iesaldējot un pēcāk konfiscējot, gan nodrošināta efektīva starptautisko sankciju ievērošana, tādējādi stiprinot mieru pasaulē.

Avots: Finanšu nozares asociācija

Eiropas Savienība – kopā radām izpratni par ilgtspējīgu finansējumu

Eiropas Komisija 2018. gadā uzsāka ilgtspējīgas finanšu taksonomijas – klasifikācijas sistēmas – izveidošanu, kas definē zaļos ieguldījumus, rada nosacījumus informācijas publiskošanai par riskiem vides, sociālajā un pārvaldības jomā, kā arī ļauj investoriem labāk saprast oglekļa ietekmes pakāpi savos ieguldījumos.

Eiropas Zaļais kurss, par kuru tika paziņots 2019. gada decembrī, uzsver nepieciešamību pēc ilgtermiņa signāliem, lai finanšu un kapitāla plūsmas novirzītu uz ieguldījumiem atbilstoši ES taksonomijai. Lai nodrošinātu vienotu ES klasifikācijas sistēmu tam, ko var uzskatīt par videi ilgtspējīgu ekonomisko darbību, kā arī uzlabotu informācijas atklāšanas prasības par institucionālo investoru un aktīvu pārvaldītāju vides, sociālo un pārvaldības faktoru integrāciju riska pārvaldes procesos, nozīmīga loma būs Taksonomijas regulai (Eiropas Parlamenta un Padomes 2020. gada 18. jūnija Regula (ES) 2020/852 par regulējuma izveidi ilgtspējīgu ieguldījumu veicināšanai un ar ko groza Regulu (ES) 2019/2088), kas ir ES valstīm automātiski saistošs likums, kā arī deleģētajiem aktiem, kas aktualizē Taksonomijas regulu vai nodrošina tās pareizu izpildi.

Pirmais deleģētais akts (Komisijas deleģētā regula (ES) 2021/2139) jau definē skaidrus kritērijus, kādiem konkrētajai darbībai jāatbilst, lai to varētu uzskatīt par ilgtspējīgu. 2021. gadā ES līmenī turpinās diskusijas par to, kā stiprināt taksonomijas pieejas sociālo dimensiju un tās sasaisti ar vides dimensiju.

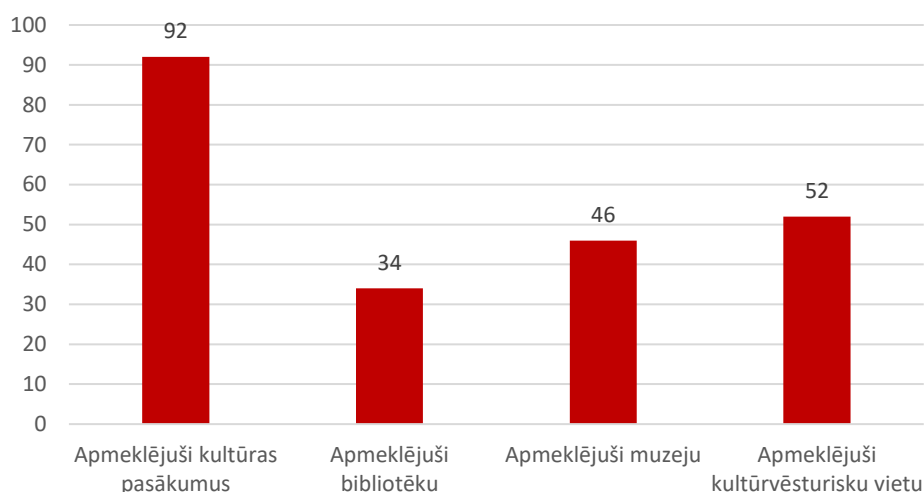
Kultūra: Telpa sarunai un izzināšanai

Kultūra ir pozitīvu pārmaiņu un zināšanu avots, tā veido saikni starp cilvēkiem un vietām, veicina pilsoniskās atbildības, piederības un solidaritātes sajūtu, kā arī ļauj risināt konfliktus miermīlīgā veidā. Kultūra un radošums caurvij sabiedrību. Laikā, kad palielinās sabiedrības noslāņošanās un saziņa notiek noslēgtos sociālos "burbuļos", nereti pretnostatot cilvēkus, Latvijas kultūrtelpa parādījusi sevi kā drošu un iekļaujošu vidi, kurā diskutēt par Latvijas un globālas nozīmes izaicinājumiem, kā arī sniegt tiešu atbalstu to pārvarēšanā.

Kultūra Latvijas iedzīvotājiem ir tuva

Iedzīvotāju īpatsvars (% , 2019. gads)

Izrāvienu izpratnē par ilgtspēju pēdējos trijos gados radījusi interaktīvā vide – bibliotēkas un muzeji. Ņemot vērā plašo bibliotēku un muzeju infrastruktūru Latvijā un šo institūciju straujo aktivitāšu kāpumu pēdējos trijos gados, šīs kultūrtelpas potenciāls nākotnē var tikai palielināties, tādēļ dalāmies Ziņojumā ar informāciju par to, kā bibliotēkas un muzeji pēdējos trijos gados kļuvuši par ilgtspējas dzinuli:

- bibliotēku un muzeju darbinieki piedalās Latvijas Bibliotekāru biedrības un Latvijas Muzeju biedrības rīkotajās profesionāļu apmācībās par IAM (2018.–2021. g.). Latvijas muzeji un bibliotēku darbinieki uzsāk sadarbību darbā ar IAM;
- Latvijas bibliotēkas un muzeji apvieno spēkus savstarpēji un ar Baltijas valstu (Igaunijas un Latvijas) kolēģiem. Latvija iniciē un īsteno [konferenci](#) – *Ilgtspējīgas attīstības mērķu lokalizēšana Baltijas muzejos un bibliotēkās – Jautā savai bibliotēkai! Jautā savam muzejam!* (2021. g.);
- Latvijas Muzeju biedrība veido [datubāzi](#) muzeju projektiem, kas sniedz ieguldījumu IAM ieviešanā. Tajā apkopotas dažādu Latvijas muzeju aktivitātes saistībā ar ANO ilgtspējīgas attīstības mērķiem, piemēram:

Nāc muzejā!

Latvijas Nacionālajā mākslas muzejā ir uzsākta programma "Nāc muzejā!", kas veicina muzeja pieejamību un iekļaujošas sabiedrības attīstību. Programmā apvienotās grupās piedalās skolēni no vispārizglītojošajām skolām un bērni ar īpašām vajadzībām no specializētajām mācību iestādēm. Mācību gada laikā dalībnieki regulāri tiek, lai kopīgi iepazītos ar muzeju pastāvīgajām ekspozīcijām un aktuālajām izstādēm, iesaistītos diskusijās, kā arī kopā veidotu radošus darbus. Programmas laikā jaunieši iepazīst viens otru, tiek mazināta plaša un aizspriedumi sabiedrības grupu starpā, rosināta empātija, sapratne un sadarbība.

Foto: Latvijas Nacionālais mākslas muzejs

- Latvijas Bibliotekāru biedrība publicē [ziņojumu par bibliotēku ieguldījumu IAM sasniegšanā](#), kurā skaidrota bibliotēku īpašā loma un apkopotas veiksmīgākās iniciatīvas, piemēram:

Lauku un reģionālās bibliotēkas – vietējie ģimenes uzņēmējdarbības centri

Jelgavas pilsētas bibliotēka laikposmā no 2020. gada oktobra līdz 2022. gada maijam kopā ar partneriem no piecām citām valstīm veicināja ģimenes uzņēmumu izveidi lauku reģionos, izmantojot reģionālās un lauku bibliotēkas kā platformu. Bibliotekāri sadarbībā ar partneriem izstrādāja bibliotēkās izmantojamu e-mācību moduli par uzņēmējdarbību, kā arī mentoringa metodiku un e-mācību kursu moduli bibliotekāriem.

Zenit – izpratne caur objektīvu

Ir viegli uzsākt sarunas par fotogrāfijām. Latvijas Nacionālā bibliotēka sadarbībā ar UNESCO Latvijas Nacionālo komisiju, Latgales Centrālo bibliotēku, Jelgavas pilsētas bibliotēku, Liepājas Centrālo zinātnisko bibliotēku un Britu padomi aicināja jauniešus aplūkot ģimenes albumus un intervēt savus radniekus par laikposmu no 1960. līdz 1980. gadam, pierakstot viņu dzīvesstāstus. Cilvēki, kas dalījās savos stāstos, lielākoties bija tajā laikā Latvijā ieceļojošie viesstrādnieki no Padomju Savienības. Šo interviju rezultātā uzlabojās jauniešu izpratne par dzīvi Latvijā 60.–80. gados, paaudžu savstarpējā komunikācija, vecākās paaudzes piederības izjūta, dialogs starp dažādām etniskajām kopienām un sabiedrības grupām. Savukārt bibliotēku kolekcijas tika papildinātas ar fotogrāfijām un stāstiem.

Foto: Zenit projekts

- Latvijas Nacionālās bibliotēkas pārstāvis darbojas Starptautiskās Bibliotēku asociāciju un institūciju federācijas (*International Federation of Library Associations and Institutions, IFLA*) 2021. gadā dibinātajā sekcijā "[Vide, ilgtspēja un bibliotēkas](#)" (*Environment, Sustainability and Libraries Section, ENSULIB*).
- LNB pārstāvis iekļauts Bibliotēku, informācijas un dokumentācijas asociāciju Eiropas biroja (EBLIDA) izveidotā īpašā ekspertu grupā "[ekspertu grupa "Eiropas bibliotēkas un ilgtspējīgas attīstības ieviešana un novērtēšana"](#)" LNB bija vadošā partnere (Bibliotēku, informācijas un dokumentācijas asociāciju Eiropas birojs) [pārskata](#) sagatavošanā par Eiropas bibliotēku darbu ar ilgtspējīgas attīstības mērķiem 2021. gadā.

Avots: [Pārskats](#)

Kultūras mantojums sniedz ierosmi ilgtspējīgai rīcībai. Cilvēka nepārdomātas rīcības seku izraisītu klimata pārmaiņu mazināšanai ir nepieciešami humāni risinājumi. Kultūras mantojuma saglabāšana un pārdomāta izmantošana dod būtisku ieguldījumu sabiedrības izglītošanā par draudiem un atjaunošanās iespējām un kalpo par avotu resursu apzināšanā un izmantošanā.

Kuldīgas Restaurācijas centrs

Aprites ekonomikas veicināšanai un patēriņa mazināšanai noder Latvijas amatu meistarų prasmes un attieksme pret radīto. Lai īstenotu praktisku konservāciju un restaurāciju, kā arī konsultētu iedzīvotājus par seno ēku saglabāšanu un uzturēšanu, Kuldīgā izveidots Kuldīgas Restaurācijas centrs. Tā apmeklētāji var vērot restaurācijas procesu, iepazīt tradicionālās ēku atjaunošanas metodes, darbarīkus un materiālus. Viens no populārākajiem centra rīkotajiem pasākumiem ir regulārā logu apkopes akcija. Tas ir praktisks pasākums, kura ietvaros Kuldīgas vecpilsētas iedzīvotājiem tiek piedāvāta iespēja pašiem uzturēt sava nama logus. Pašvaldība sedz restauratora-konsultanta izmaksas, piedāvā iespēju bez atlīdzības izmantot darbam nepieciešamos instrumentus, sedz izdevumus par lineļļu, ķiti un lineļļas krāsu. Savukārt iedzīvotāji vispirms noklausās restauratora skaidrojumu par veicamajiem darbiem un to

nozīmi, noskatās veicamo darbu demonstrējumu un pēc tam paši praktiski veic logu atjaunošanu. Šo metodi var piemērot ikvienas mazpilsētas kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanai un iedzīvotāju izpratnes veicināšanai par mantojuma lomu sabiedrībai.

Foto: Kuldīgas Restaurācijas centra kolekcija

"Latvijas bibliotēkas, tāpat kā ikviena pasaules bibliotēka, savā būtībā un misijas ziņā ir ilgtspējīgas. Bibliotēka kā vieta ikvienam neatkarīgi no sociālā statusa, dzimuma, pārliecības. Bibliotēka kā uzticamas informācijas nodrošinātāja, kā kultūras mantojuma glabātāja, bibliotēka kā krātuve, bibliotēka kā tikšanās vieta, bibliotēka kā vieta mūžizglītībai, bibliotēka kā pārmaiņas."

Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes Informācijas un bibliotēku studiju nodaļas lektore Baiba Īvāne

"Mantojuma saglabāšanas būtība ir spēja ieraudzīt to, kas ir kvalitatīvs un labs, nepārvērst to atkritumos, bet piešķirt jaunu jēgu un lietošanas iespēju – vairojot cilvēka dzīves kvalitāti, būtiski papildzināt radīto vērtību lietošanas mūžu. Restaurācijas koncepts mūs māca dzīvot atbildīgi pret nākotni – izprast vietas un objekta nozīmi, novērtēt, saglabāt, kvalitatīvi atjaunot, visbiežāk lietojot videi draudzīgus vietējos materiālus, procesā atgūtos materiālus lietot atkārtoti. Ja sabiedrība vairāk atturēsies no nemitīgiem centieniem apkārtējo vidi un lietas nomainīt pret jaunu, bieži īslaicīgāku, patiesai dzīves kvalitātei mazvērtīgu, tikai tad notiks pārmaiņas."

Nacionālā kultūras mantojuma pārvaldes vadītājs Juris Dambis

Misija *Jūra2030*

Latvija starptautiski iestājas par tīra ūdens pieejamību katram pasaules iedzīvotājam. Sniedzot savu ieguldījumu, Latvija virza misiju *Jūra2030*.

Misijas *Jūra2030* mērķis ir veidot vidi inovatīviem risinājumiem, kas atjaunos Baltijas jūru ilgtermiņā. Šobrīd Baltijas jūra ir viena no piesārņotākajām jūrām pasaulē, tās piesārņošanā iesaistītas deviņas valstis ap Baltijas jūru, un tas ir rezultāts tam, kā noris ražošana, lauksaimniecība un pilsētu apsaimniekošana un kādi ir sabiedrības ikdienas ieradumi.

Pasaulē, kur šobrīd ir daudz šķietami neatrisināmu problēmu, misiju orientēta pieeja sniedz iespējas un stratēģiju, kā veidot risinājumus, – izaicinājumus pārdefinējot misijās un tuvojoties to risināšanai, pielāgojoties, izmēģinot un prototipējot. Misiju orientētas pieejas mērķis ir risināt dažādu jomu izaicinājumus ar publiskā sektora līderību, kas balstās zinātnes un inovāciju politikā, lai noteiktā laikposmā sasniegtu ambiciozus un reizē arī konkrētus mērķus. Misijas raksturo vērienīgs mērķis, izmērāmi rezultāti, starptautiska, starpnozaru, publiskā sektora, privātā sektora un nevalstisko organizāciju sadarbība, kā arī sabiedrības iesaiste apstākļos, kad risinājumi top pakāpeniski, izmantojot pilotprojektus.

Misijas *Jūra2030* rezultātā attīstīsies tā saucamā "zilā ekonomika" – tīra jūra būs ne tikai dzīvotne, bet arī resurss, kas tiks ilgtspējīgi izmantots ekonomikas izaugsmei un sabiedrības labklājībai. Kopradē un kopdarbībā, lai risinātu Baltijas jūras izaicinājumus, attīstīsies jaunas industrijas, jauni tirgi, jaunas darba vietas, radot apstākļus Baltijas jūras vides daudzveidības saglabāšanai un atjaunošanai.

Misija *Jūra2030* ir uzsākta, jau veikti pirmie soļi:

- veidot vidi inovatīvajiem risinājumiem valdība uzticējusi Latvijas Investīciju un attīstības aģentūrai (LIAA), kura investīcijas un attīstību skata kompleksi – ekonomikas, vides un sociālajā dimensijā. LIAA piemīt nepieciešamā organizatoriskā kultūra, kontaktu loks Latvijā un ārzemēs, kā arī komanda ar gribu un iniciatīvu;
- veiktas iestrādes ekosistēmas izveidē, t. sk. "zaļais koridors pilotiniciatīvām";

- Eiropas vadošajā 5G ekosistēmas forumā "5G Techritory" (2021. gadā) LIAA paziņoja, ka uzsāk Baltijas jūras digitālā dvīņa izveidi, piesaistot vietējos un starptautiskos tehnoloģiju uzņēmumus, kā arī Latvijas universitātes un citus partnerus.

Misijas īstenošanas un vadīšanas kritēriji

- Iedvesmojoša un sabiedrībai nozīmīga.
- Mērķtiecīga, ar izmērāmiem rezultātiem, īstenojama konkrētā laikposmā.
- Nosaka jaunas publiskā un privātā sektora lomas. Publiskajam sektoram piemīt uzņēmējdarbības gars, un sabiedriskie dalībnieki sevi uztver kā sistēmas elementus. Valsts sektors uzņemas koordinācijas sistēmas izveidi starp dažādām struktūrām, kas parasti savstarpēji nekomunicē. Tiek gaidīta pušu elastība un autonomija. Pozitīva attieksme pret riskiem.
- Vērienīga, bet reālistiska. Misija ir pietiekami vērienīga, lai panāktu dažādu pušu iesaisti, bet pietiekami reālistiska, lai mērķi tiktu sasniegti. Projektu finansēšanai, ko veic publiskā un privātā sektora pārstāvji, jābūt pietiekamai un bez stingriem ierobežojumiem vai gaidām par īstermiņa guvumiem.
- Starpsektoriāla un augšupvērsta pieeja. Misijas potenciāls ir izmantojams pilnībā, ja tiek aktivizētas dažādas iniciatīvas starp dažādām nozarēm, dalībniekiem un disciplīnām. Vairāki projekti veicina misijas īstenošanu. Misijas elementus var pārdefinēt, ja puses sastopas ar ierobežojumiem un iespējām, kas rodas to īstenošanas laikā.

Eiropas Komisija virza misiju pieeju ES pētniecības un inovāciju politikā.

Avots: Eiropas Komisijas ziņojums "Misiju orientēta pētniecība un inovācija Eiropas Savienībā – problēmu risināšanas pieeja inovāciju virzītai izaugsmei". Mariana Mazzucato

Latvija ir pietiekami neliela valsts, lai varētu atļauties mēģinājumu prototipēt jaunas lietas, un pietiekami liela, lai mēģinājumu rezultāti būtu lietderīgi starptautiskā mērogā.

Avots: Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra

5. nodaļa: Lai ilgtspēja būtu uz palikšanu: secinājumi un nākamie soļi

Kā panākt inovatīvu un ekoefektīvu tautsaimniecību, iekļaujot ikkatru, bija izaicinājums, ar kuru pabeidzām iepriekšējo Ziņojumu, un tas ir arī šā Ziņojuma tematiskais uzsvars.

Iepriekšējā Ziņojuma secinājumi tika ņemti vērā un ir iekļauti Latvijas Nacionālajā attīstības plānā 2021.–2027. gadam (NAP2027), kas iezīmē plānoto Latvijas attīstību gandrīz līdz 2030. gadam, t.sk. veicinot sociālo iekļaušanu un līdzsvarotu reģionālo attīstību. Līdz ar to **mērķi, uz kuriem ejam, ir izvirzīti, visās galvenajās jomās rīcības plāni ir izstrādāti, un to ieviešana ir sākusies.**

Latvijai ir bijuši un, iespējams, arī turpmāk būs gan iekšējie, gan ārējie izaicinājumi – ārkārtējas situācijas, Covid-19 pandēmija, Krievijas agresija pret Ukrainu un daudzi citi, taču tie nekavēs mūsu valsts virzību izvirzīto mērķu sasniegšanai. Šie mērķi ir izvirzīti ilgstošā iekļaujošā un demokrātiskā procesā, un Latvija neatkāpjas no savas apņemšanās un solījumiem sabiedrībai tos īstenot.

Latvija, konsekventi veicinot savas valsts ilgtspēju, mērķtiecīgi sniedz ieguldījumu arī pasaules kopējā ilgtspējā, tādējādi padarot pasauli pārtikušāku, zaļāku un drošāku.

Redzam veidus, kā turpināt IAM īstenošanu:

- turpinot un uzlabojot labās pārvaldības prakses;
- vairāk izmantojot faktorus, kas aktivizē rīcību un politiku maiņu;
- veicot visaptverošas sarunas ar sabiedrību par to – kādā realitātē vēlamies dzīvot, nu jau 2050. gadā.

Labās pārvaldības prakse

Pirmkārt, daudzus izaicinājumus varam risināt esošajos procesos, jo mērķi un vajadzības ir skaidras, tāpat arī mūsu apņemšanās. Ja virzība uz klimatneitralitāti prasa ieguldījumus, tad valsts budžeta pieauguma ietvaros sniedzams atbalsts iedzīvotājiem ar zemāku rocību un uzņēmumiem, lai tie varētu pāriet uz atjaunojamiem energoresursiem. Latvijā lietotais budžeta pārskatīšanas process sniedz iespējas atteikties no mazāk prioritāru jautājumu risināšanas, lai rastu resursus prioritātēm.

Faktori, kas aktivizē rīcību un politiku maiņu

Iesaistīto pušu aktivitāte pati par sevi paātrina mērķu sasniegšanu, un iesaistītās puses turpina strādāt ar pašiniciatīvu ne tikai atbilstoši konkrētiem IAM, bet arī *Dienaskārtībai 2030* kopumā, t. sk. elastīgi veidojot dažādus sociālos tīklojumus un platformas, īstenojot pārmaiņu projektus, veicot pētījumus, pašvaldībām sadarbībā ar sabiedrību izstrādājot savus ilgtspējīgas attīstības plānus, kuri nodrošinās Latvijas reģionu līdzsvarotu attīstību.

Nākamo soļu kontekstā skatāties uz potenciālu, ko satur ilgtspēju atbalstošas finanšu plūsmas, kultūra kā caurvija un misijas pieceja.

Latvijas darbs ar **ilgtspējīgu finanšu sistēmu** var palīdzēt novirzīt naudu tur, kur tā veicinās klimata mērķu sasniegšanu un mazinās nabadzību un nevienlīdzību. Kā piemēru var minēt Latvijas veiksmi vērtspapīru emisijā, kurā iekļauts atbalsts Latvijas minimālā ienākumu līmeņa reformas īstenošanas uzsākšanai. Minimālā ienākumu līmeņa reformai ir ilgtermiņa ietekme uz nabadzības mazināšanu. Nākamajos gados Latvija turpinās darbu ilgtspējīgas finanšu sistēmas attīstībā.

Kultūra nodrošina telpu izpratnes veidošanai caur izzināšanu un dialogu. Dažādu iedzīvotāju izpratnes veidošana var būt atslēga pārmaiņām cilvēku rīcībā un sociālās uzticēšanās stiprināšanā.

Izaicinājumiem, kuriem risinājumi nav vēl atklāti, jāpiemēro inovatīvas pieejas. Tāpēc Latvija **turpinās aprobēt misijas pieeju**, veidojot vairāku pušu sadarbību darbā ar inovācijām un iesaistot sabiedrību. Ceram ap Baltijas jūru nodrošināt inovatīvu un ecoefektīvu "zilo ekonomiku" ar atbalstošu vidi biznesa, sociālo un vides inovāciju atklāšanai, aprobēšanai un ieviešanai jomās, kurās ir daudz iespēju un daudz nezināmā.

Ik pa laikam ir nepieciešams **atjaunot sabiedrības vienprātību** par to, kādā valstī vēlamies dzīvot. *Latvija2030* tapa vairāku gadu procesā, kas noslēdzās 2010. gadā. Tajā laikā pašreizējie studenti, studiju absolventi un strādājošie bija tikai 10 gadus veci. Viņiem arī ir visas tiesības uz līdzdalību kolektīvajā diskursā par to, kādā realitātē dzīvosim.

Ekonomikas dimensija

Latvijas ekonomika ir ceļā uz transformāciju, un tās rezultātā Latvijas ekonomiku saredzam inovatīvu, digitālu un klimatneitrālu. Veicam ieguldījumus kompetenču pieejas ieviešanā izglītībā, infrastruktūrā un viedās specializācijas jomās, lai virzītu sabiedrības izaugsmi un ilgtspēju. Te nepieciešams dialogs sabiedrībā par to, cik elastīgi esam, cik esam gatavi mainīties un kā pakāpeniski apzinām jaunus izaugsmes mērķus un kopīgās vērtības.

Sociālā un pilsoniskā dimensija

Ziņojums rāda, ka, lai gan dziļā materiālā nabadzība un ekonomiskā spriedze krīt, nabadzība gados veciem cilvēkiem turpina pieaugt un nevienlīdzība starp indivīdiem un reģioniem joprojām ir augsta. Tas ietekmē uzticēšanos un saliedētību sabiedrībā. Daļēji nabadzība un sociālā nevienlīdzība ir paaudzes faktors. Latvija, atjaunojot brīvību, zaudēja iedzīvotāju pensiju uzkrājumus, un pensiju sistēmu nācās veidot no jauna, uzsākot arī tautsaimniecības pilnīgu pārkārtošanu. Tomēr daļēji izaicinājums ir atkarīgs no mūsu ekonomikas veiktspējas sabalansēšanas ar sociālo atbalstu. Un te valsts sasniedz zināmus iespēju griestus, ja nav panākta vienošanās par iekšzemes kopprodukta pārdales dziļumu – privātā un publiskā sektora

pakalpojumu līmeni, pilsoņu un valsts pienākumu un pakalpojumu līmeni, nodokļu slogu un dažādu grupu solidaritāti, kā arī valsts iekšējo kohēziju, īpašu uzmanību pievēršot Latgales reģiona attīstībai, un sadarbības dziļumu starp pilsētām un laukiem. Arī šā jautājuma risināšanai nepieciešams atjaunot diskusiju.

Līdz šim mūsu ilgtspējīgas attīstības kurss ir bijis noteikts līdz 2030. gadam. Pašlaik, kad līdz 2030. gadam ir palikuši astoņi gadi un pasaulē notiek būtiskas pārmaiņas, nepieciešams domāt par mūsu valsts mērķiem tālākā perspektīvā – līdz 2050. gadam.

Latvija2050 izstrāde kā hierarhiski augstākais ilgtermiņa attīstības plānošanas dokuments taps ar visaptverošu sabiedrības iesaisti (t. sk. iesaistot jauniešus un cilvēkus, kuri parasti neiesaistās diskusijās par Latvijas nākotni, un vietējās kopienas), kā arī debatēs starp dažādām interešu grupām. *Latvija2050* palīdzēs nākamajām Saeimām un valdībām pieņemt izšķirošus lēmumus valsts izaugsmei un ilgtspējai, atbilstoši plānojot nepieciešamās reformas un investīcijas.

Latvija2050 stātos spēkā ar 2025. gadu, tā būtu valsts ilgtspējīgas attīstības stratēģija nākamajiem 25 gadiem un kalpotu kā vienošanās par turpmāko darbu un uzdevumiem nākamajām Saeimām, valdībām un pašvaldībām.

Latvija ir viena no pasaules valstīm, kas sniedz savu ieguldījumu pasaules ilgtspējai. Mūsu pienesums planētas ilgtspējīgai attīstībai pats par sevi nespēj būtiski mainīt notikumu gaitu pasaulē kopumā, taču mūsu, tāpat kā ikvienas citas pasaules valsts, morāls pienākums ir nodrošināt pasaules ilgtspēju nākamo paaudžu interesēs.

1. pielikums

17 ANO ilgtspējīgas attīstības mērķi

1. Izskaust nabadzību visās tās izpausmēs.
2. Izskaust badu, panākt pārtikas drošību un pilnvērtīgu uzturu, veicināt ilgtspējīgu lauksaimniecību.
3. Nodrošināt veselīgu dzīvi un sekmēt labklājību jebkura vecuma cilvēkiem.
4. Nodrošināt visiem pieejamu, kvalitatīvu izglītību un veicināt mūžizglītības iespējas.
5. Panākt dzimumu līdztiesību un vienlīdzīgas iespējas visām sievietēm un meitenēm.
6. Nodrošināt ūdens pieejamību un atbilstošus sanitāros apstākļus, kā arī to ilgtspējīgu pārvaldību.
7. Nodrošināt piekļuvi stabili pieejamai, ilgtspējīgai un mūsdienīgai enerģijai par pieejamu cenu.
8. Veicināt noturīgu, iekļaujošu un ilgtspējīgu ekonomikas izaugsmi, visaptverošu nodarbinātību, kā arī cilvēka cienīgu darbu.
9. Veidot noturīgu un ilgtspējīgu infrastruktūru, veicināt iekļaujošu un ilgtspējīgu industrializāciju un sekmēt inovācijas.
10. Samazināt nevienlīdzību starp valstīm un katrā valstī atsevišķi.
11. Veidot iekļaujošas, pielāgoties spējīgas, drošas un ilgtspējīgas pilsētas un apdzīvotās vietas.
12. Nodrošināt ilgtspējīgus patēriņa paradumus un ražošanu.
13. Veikt neatliekamus pasākumus klimata pārmaiņu un to ietekmes mazināšanai.
14. Saglabāt un ilgtspējīgi izmantot okeānus, jūras un to resursus, lai nodrošinātu ilgtspējīgu attīstību.
15. Aizsargāt, atjaunot un veicināt sauszemes ekosistēmu ilgtspējīgu izmantošanu, ilgtspējīgi apsaimniekot mežus, apkarot pārtuksnešošanas un novērst zemes degradāciju, veicināt tās atjaunošanu un apstādināt bioloģiskās daudzveidības izzušanu.
16. Veidot miermīlīgu un iekļaujošu sabiedrību, sekmējot tās ilgtspējīgu attīstību, nodrošināt taisnīgas tiesas pieejamību visiem un izveidot efektīvas, atbildīgas un iekļaujošas institūcijas visos līmeņos.
17. Stiprināt globālās partnerības īstenošanas līdzekļus un atjaunot globālo partnerību ilgtspējīgai attīstībai.

2. pielikums

Ilgtermiņīgas attīstības mērķu indikatori

Nacionālo ilgtermiņīgas attīstības mērķu indikatoru sarakstu izstrādājis Pārresoru koordinācijas centrs ar Centrālās statistikas pārvaldes atbalstu. Tā pamatā ir Latvijas un starptautiskajās organizācijās pieejamā oficiālā statistika. Lai mērītu IAM sasniegšanas gaitu, izmantoti Centrālās statistikas pārvaldes, kā arī citu nacionālo aģentūru sagatavotie dati, kas atbilst valsts IAM indikatoru saraksta vajadzībām. Šajā pielikumā iekļauti indikatori un to vērtības, kas raksturo Latvijas sniegumu ANO ilgtermiņīgas attīstības mērķu īstenošanas kontekstā. Pielikuma izstrādē tika ņemti vērā ANO darba grupas izstrādātie ilgtermiņīgas attīstības mērķu indikatori, izmantoti Eiropas Savienības statistikas biroja *Eurostat* apkopotie ilgtermiņīgas attīstības indikatori, Latvijas ilgtermiņīgas attīstības stratēģijas līdz 2030. gadam, Nacionālā attīstības plāna 2014.–2020. gadam, Nacionālā attīstības plāna 2021.–2027. gadam un nozaru politikas plānošanas dokumentu indikatori, kā arī citās publiskajās datubāzēs pieejamie indikatori. Katram no 17 ANO ilgtermiņīgas attīstības mērķiem izveidota atsevišķa indikatoru tabula, kurā norādīti indikatori, to vērtības 2010. gadā un pašlaik pieejamās aktuālās šo indikatoru vērtības. Par katru indikatoru sniegts tā izmaiņu novērtējums, pamatojoties uz ekspertu vērtējumu par indikatora izmaiņu tendences atbilstību ilgtermiņīgas attīstības mērķiem un principiem. Indikatoru tendenču vērtēšanā izmantots šāds novērtējums:

- 1** – būtisks progress, izmaiņu tendence pilnībā atbilst ilgtermiņīgas attīstības mērķim;
- 0** – nelielas pozitīvas vai negatīvas izmaiņas, izmaiņu tendence nenodrošina ilgtermiņīgas attīstības mērķa īstenošanu;
- 1** – būtiskas negatīvas izmaiņas, izmaiņu tendence pretēja ilgtermiņīgas attīstības mērķa īstenošanai.

Mērķis Nr. 1. Novērsta nabadzība

Nr. p. k.	Indikators (datu avots)	Bāzes vērtības gads/ aktuālās vērtības gads	Mērvienība	Bāzes vērtība	Aktuālā vērtība	Tendences novērtējums
1.	Nabadzības riska indekss pēc sociālajiem transfertiem (Eurostat)	2010/2020	%	19	23,4	0
2.	Ekonomiskās spriedzes indekss mājsaimniecībās (CSP)	2010/2020	%	66,3	32,3	1
3.	Nabadzības riska indekss strādājošajiem vecuma grupā no 18 līdz 64 gadiem (CSP)	2010/2020	%	9,6	8,4	0
4.	Nabadzības riska indekss ģimenēm, kurās bērnus audzina viens pieaugušais (CSP)	2010/2019	%	37,6	30,6	1
5.	Nabadzības riska indekss mājsaimniecībām, ko veido divi pieaugušie un trīs un vairāk apgādībā esošu bērnu (CSP)	2010/2019	%	37,1	17,7	1

6.	Nabadzības riska indekss mājsaimniecībām ar apgādībā esošiem bērniem (CSP)	2010/2019	%	21,2	15,6	1
7.	Nabadzības risks pirmspensijas vecuma personām (50–64 g.) (CSP)	2010/2020	%	20,9	24,0	-1
8.	Nabadzības risks gados vecām personām (65+ g.) (CSP)	2010/2020	%	9,1	44,6	-1
9.	Iedzīvotāju īpatsvars, kuri pakļauti nabadzības riskam vai sociālajai atstumtībai (CSP)	2010/2019	%	40,1	26,0	1
10.	Iedzīvotāju dziļa materiālā nenodrošinātība (Eurostat)	2010/2020	%	27,6	7,3	1
11.	Vispārējās valdības izdevumu sociālajai aizsardzībai īpatsvars no visiem izdevumiem (CSP)	2010/2020	%	30,7	31,3	0

Mērķis Nr. 2. Ilgtspējīga lauksaimniecība, novērst badu

Nr. p. k.	Indikators (datu avots)	Bāzes vērtības gads/ aktuālās vērtības gads	Mērvienība	Bāzes vērtība	Aktuālā vērtība	Tendences novērtējums
1.	Bioloģiskajā lauksaimniecībā izmantotās platības (% no visām lauksaimniecībā izmantojamām zemēm) (Eurostat)	2010/2020	%	9,2	14,8	1
2.	Apsaimniekotās lauksaimniecības zemes īpatsvars (CSP)	2010/2020	%	74,5	86,2	1
3.	Lauksaimniecības ieņēmumu uz vienu darba vienību gadā pieaugums pret 2000. gadu (2000. g. = 100) (Eurostat)	2010/2021	%	100	205,41	1
4.	Valsts atbalsts pētniecībai un attīstībai lauksaimniecības nozarē (EUR uz vienu iedzīvotāju) (Eurostat)	2010/2020	EUR	2,1	5,7	1
5.	Amonjaka emisijas lauksaimniecībā (Eurostat)	2010/2020	kg/ha	6,8	7,7	-1
6.	Pesticīdu harmonizētais riska indikators (Eurostat)	2011/2020	%	92	140	-1

Mērķis Nr. 3. Laba veselība

Nr. p. k.	Indikators (datu avots)	Bāzes vērtības gads/ aktuālās vērtības gads	Mērvienība	Bāzes vērtība	Aktuālā vērtība	Tendences novērtējums
1.	Veselības aprūpes pakalpojumu pieejamība (neapmierinātās vajadzības pēc veselības aprūpes pakalpojumiem) (Eurostat)	2010/2020	%	15,1	5,3	1
2.	Tiešmaksājumi veselības aprūpē (no kopējiem veselības izdevumiem) (Eurostat)	2017/2019	%	41,7	35,6	1
3.	Profilaktiski/medicīniski novēršamā mirstība uz 100 000 iedzīvotāju (SPKC)	2011/2018	skaitis	369,9/ 236,2	325,5/ 196,4	1

4.	Vidējais paredzamais mūža ilgums jaundzimušajiem (sievietes/vīrieši) (Eurostat)	2010/2020	gads	77,9/67,9	79,5/70,4	1
5.	Veselīgi nodzīvoti mūža gadi, vidēji (sievietes/vīrieši) (Eurostat)	2010/2019	gads	56,4/53,1	54,1/52,2	-1
6.	Potenciāli zaudētie mūža gadi, uz 100 000 iedzīvotāju (SPKC)	2010/2020	gads	6480	4842	1
7.	Darbspējas vecuma iedzīvotāju īpatsvars, kas vismaz reizi pēdējā gada laikā apmeklējuši ģimenes ārstu (CSP)	2010/2020	%	65,1	74,7	1
8.	Iedzīvotāju īpatsvars, kuri nevarēja saņemt nepieciešamo veselības aprūpes pakalpojumu (sievietes/vīrieši) (Eurostat)	2010/2020	%	17,2/12,4	6,3/4,0	1
9.	Pēdējā gada laikā pārmērīgo alkohola lietotāju īpatsvars darbspējas vecumā (OECD)	2011/2020	%	43,7	32,0	1
10.	Mirstība no ārējiem nāves cēloņiem uz 100 000 iedzīvotāju (SPKC)	2010/2020		100,5	74,6	1
11.	Zīdaiņu mirstība (0 dienas līdz 1 gads) uz 1000 dzīvi dzimušo (SPKC)	2010/2020		5,7	3,5	1
12.	Standartizēta novēršamā mirstība uz 100 000 iedzīvotāju (Eurostat)	2011/2018		606,08	521,88	1
13.	Mājsaimniecību patēriņa izdevumi veselībai no visiem izdevumiem (CSP)	2010/2019	%	5,9	7,1	-1

Mērķis Nr. 4. Kvalitatīva un iekļaujoša izglītība

Nr. p. k.	Indikators (datu avots)	Bāzes vērtības gads/aktuālās vērtības gads	Mērvienība	Bāzes vērtība	Aktuālā vērtība	Tendences novērtējums
1.	Vidējās un augstākās izglītības iestāžu nesenu (pirms viena–trim gadiem) absolventu (20–34 g. v.) nodarbinātības līmenis (Eurostat)	2010/2020	%	63,4	79,1	1
2.	Bērnu skaits, kuri mācās pirmsskolas izglītības iestādēs (ISCED 0) no triju gadu vecuma līdz obligātās pirmsskolas izglītības ieguves vecumam (Eurostat)	2013/2019	%	91,3	94,1	1
3.	Pirms laika skolu pametušo personu (18–24 g. v.) īpatsvars (Eurostat)	2010/2020	%	12,9	7,2	1
4.	Pieaugušo (25–64 g.) iedzīvotāju īpatsvars, kuri pēdējo četru nedēļu laikā bija iesaistīti pieaugušo izglītības sistēmā (Eurostat)	2010/2020	%	5,4	6,6	1
5.	Augstāko izglītību ieguvušo personu īpatsvars vecuma grupā no 30 līdz 34 gadiem (Eurostat)	2010/2020	%	32,6	49,2	1
6.	Jauniešu (15–16 g. v.) lasītprasmes līmenis OECD PISA standartā – augstākie kompetenču līmeņi (5. un 6. līmenis) (OECD)	2009/2018	%	2,9	4,8	1

7.	Jauniešu (15–16 g. v.) lasītprasmes līmenis OECD PISA standartā – zemākie kompetenču līmeņi (1. līmenis) (OECD)	2009/2018	%	17,6	22,4	-1
8.	Izglītojamo proporcija vispārējās vidējās izglītības un profesionālās izglītības programmās pēc pamatizglītības ieguves (IZM)	2010/2020	%	62,2/37,8	59,9/40,1	0
9.	Pieaugušo personu īpatsvars, kurām ir vismaz pamata digitālās prasmes (Eurostat)	2015/2019	%	49	43	-1

Mērķis Nr. 5. Dzimumu līdztiesība

Nr. p. k.	Indikators (datu avots)	Bāzes vērtības gads/ aktuālās vērtības gads	Mērvienība	Bāzes vērtība	Aktuālā vērtība	Tendences novērtējums
1.	Nabadzības riska indekss pēc sociālajiem transfertiem (sievietes) (CSP)	2010/2020	%	18,3	26,3	-1
2.	Nabadzības riska indekss pēc sociālajiem transfertiem (vīrieši) (CSP)	2010/2020	%	19,8	20,1	0
3.	Starpība starp sieviešu un vīriešu vidējo stundas algu procentos no vīriešu vidējās stundas algas (Eurostat)	2010/2019	%	15,5	22,3	-1
4.	Starpība starp vīriešu un sieviešu (20–64 g. v.) nodarbinātības līmeņiem (Eurostat)	2010/2020	%	-0,6	3,8	0
5.	Sieviešu īpatsvars, kuras saņem minimālo algu vai mazāk, no visām sievietēm ar darba ienākumiem (CSP)	2010/2020	%	25,9	19,3	1
6.	Sieviešu īpatsvars, kuras saņem minimālo algu vai mazāk, no visiem darba ņēmējiem ar darba ienākumiem (CSP)	2010/2020	%	13,9	9,9	1
7.	Vīriešu īpatsvars, kuri saņem minimālo algu vai mazāk, no visiem vīriešiem ar darba ienākumiem (CSP)	2010/2020	%	27,3	16,7	1
8.	Sieviešu īpatsvars no Saeimas deputātiem (Eurostat)	2010/2021	%	19	28	1
9.	Sieviešu īpatsvars uzņēmumu padomēs/valdēs (Eurostat)	2010/2021	%	23,5	22,2	0
10.	Apzinātu slepkavību upuru skaits uz 100 000 iedzīvotāju (Eurostat)	2012/2019		3,53/3,33	2,60/4,06	-1
11.	Izvarošanas upuru skaits uz 100 000 iedzīvotāju (Eurostat)	2012/2019		0,00/4,32	2,15/8,50	na
12.	Seksuālas vardarbības upuru skaits uz 100 000 iedzīvotāju (Eurostat)	2010/2019		2,14/7,21	0,79/6,96	0
13.	Aprūpes pienākumu dēļ ekonomiski neaktīvie iedzīvotāji (vīrieši/sievietes) no visiem ekonomiski neaktīvie iedzīvotājiem vecumā no 20 līdz 64 gadiem (Eurostat)	2010/2020	%	12,5/35,1	24,8/45,9	-1

Mērķis Nr. 6. Tīrs ūdens un piemēroti sanitārie apstākļi

Nr. p. k.	Indikators (datu avots)	Bāzes vērtības gads/ aktuālās vērtības gads	Mērvienība	Bāzes vērtība	Aktuālā vērtība	Tendences novērtējums
1.	Iedzīvotāju īpatsvars, kuri dzīvo mājokļos bez tualetes ar ūdens novadu un vannas vai dušas (Eurostat)	2010/2020	%	15,1	7,0	1
2.	Bioķīmiskais skābekļa patēriņš upēs (Eurostat)	2010/2019	mg uz litru	1,53	1,37	0
3.	Fosfātu piesārņojums upēs (Eurostat)	2010/2018	mg PO ₄ uz litru	0,025	0,056	-1
4.	Ūdens ilgtspējīga patēriņa indekss (Eurostat)	2010/2017		0,27	0,22	0
5.	Iekšzemes ūdensobjektu ar lielisku ūdens kvalitāti īpatsvars no visiem iekšzemes ūdens objektiem (Eurostat)	2011/2020	%	64,29	66,67	0
6.	Mājokļu labiekārtotība ar aukstā ūdens apgādi (CSP)	2010/2020	%	89,2	94,7	1
7.	Mājokļu labiekārtotība ar kanalizāciju (CSP)	2010/2020	%	86,6	93,0	1
8.	Iedzīvotāju īpatsvars, kuri dzīvo mājokļos ar neapmierinošiem apstākļiem (tekošs jumts, pelējums uz sienām, grīdas, pamatos, puve logu rāmjos) (Eurostat)	2010/2020	%	24,7	17,5	1

Mērķis Nr. 7. Atjaunojamā enerģija, energoefektivitāte, pieejamas cenas

Nr. p. k.	Indikators (datu avots)	Bāzes vērtības gads/ aktuālās vērtības gads	Mērvienība	Bāzes vērtība	Aktuālā vērtība	Tendences novērtējums
1.	Energoatkarība – neto energoresursu imports/bruto enerģijas patēriņš un bunkurēšana (Eurostat)	2010/2020	%	45,5	45,5	0
2.	Bruto enerģijas patēriņš pret IKP (kg naftas ekvivalenta pret 1000 EUR IKP) (Eurostat)	2010/2019	kg/1000 EUR	260,2	206,0	1
3.	Kopējais primārās enerģijas patēriņš (Eurostat)	2010/2020	PJ	195	184	1
4.	IKP uz pieejamo enerģijas apjomu vienu kg naftas ekvivalenta (Eurostat)	2010/2020	EUR/kg ne	3,68	5,06	1
5.	AER īpatsvars no bruto iekšzemes enerģijas patēriņa (Eurostat)	2010/2020	%	30,375	42,132	1
6.	No AER saražotās enerģijas īpatsvars transportā (CSP)	200/2020	%	4,0	6,7	1
7.	Nulles emisiju transportlīdzekļu īpatsvars visu transportlīdzekļu skaitā (CSP)	2018/2021	%	0,1	0,3	1
8.	Enerģijas primārā patēriņa izmaiņas pret 2005. gadu (2005. g. = 100) (Eurostat)	2010/2020	%	101,4	94,9	1

9.	Enerģijas bruto galapatēriņa izmaiņas pret 2005. gadu (2005. g. = 100) (Eurostat)	2010/2020	%	102,5	95,9	1
10.	Iedzīvotāju īpatsvars, kuri nevarēja uzturēt mājokli pietiekami siltu (Eurostat)	2010/2020	%	19,1	6,0	1

Mērķis Nr. 8. Cienīgs darbs un ekonomikas izaugsme

Nr. p. k.	Indikators (datu avots)	Bāzes vērtības gads/ aktuālās vērtības gads	Mērvienība	Bāzes vērtība	Aktuālā vērtība	Tendences novērtējums
1.	IKP uz vienu iedzīvotāju pēc pirktspējas paritātes līmeņa (Eurostat)	2010/2021	EUR	13 403	23 100	1
2.	IKP uz vienu iedzīvotāju pēc pirktspējas paritātes līmeņa (% no ES-27 vidējā rādītāja) (Eurostat)	2010/2020	%	54	70	1
3.	IKP uz vienu iedzīvotāju reģionālās atšķirības – reģionālā IKP uz vienu iedzīvotāju dispersija (VARAM)	2010/2019	%	42,0	40,2	-1
4.	Produktivitāte uz vienu nostrādāto stundu (īpatsvars no ES-27 vidējā rādītāja) (Eurostat)	2010/2020	%	51,1	60,1	1
5.	Preču un pakalpojumu eksports no IKP (CSP)	2010/2020	%	53,3	60,4	1
6.	Nabadzības riska indekss strādājošajiem vecuma grupā virs 18 gadiem (Eurostat)	2010/2020	%	9,4	8,2	1
7.	Investīciju īpatsvars no IKP (Eurostat)	2010/2020	%	19,05	24,46	1
8.	Nodarbinātības līmenis vecuma grupā no 20–64 gadiem (Eurostat)	2010/2021	%	64,3	75,3	1
9.	20–64 gadus vecu nodarbināto ar terminētu darba līgumu īpatsvars no visiem 20–64 gadus veciem nodarbinātajiem (Eurostat)	2010/2020	%	5,1	2,0	1
10.	Smago un letālo nelaimes gadījumu skaits uz 100 000 nodarbināto (Eurostat)	2018/2020		30	2,78	1
11.	Sociāli apdrošināto personu īpatsvars, kuru valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu objekts ir zem minimālās algas līmeņa (VSAA)	2011/2020	%	35,5	29,3	1

Mērķis Nr. 9. Inovācijas un infrastruktūra

Nr. p. k.	Indikators (datu avots)	Bāzes vērtības gads/ aktuālās vērtības gads	Mērvienība	Bāzes vērtība	Aktuālā vērtība	Tendences novērtējums
1.	Zināšanu un tehnoloģiju izlaide (Latvijas vieta Globālā inovāciju indeksa valstu rangā) (https://www.globalinnovationindex.org)	2019	vieta	45	45	0

2.	Latvijas vieta Globālā konkurētspējas indeksa valstu rangā (PB)	2011/2019	vieta	64	41	1
3.	Transporta infrastruktūras indekss (vieta) (PB)	2017/2019	vieta	61	52	1
4.	Autoceļi ar melno segumu no reģionālajiem valsts autoceļiem (SM)	2009/2020	%	75,4	85,2	1
5.	Samazināts sliktā un ļoti sliktā stāvoklī esošo valsts reģionālo autoceļu ar melno segumu garums (par %) (SM)	2012/2020	%	0	33	1
6.	Samazināts sliktā un ļoti sliktā stāvoklī esošo valsts galveno autoceļu garums (par %) (SM)	2012/2020	%	0	67	1
7.	Apkalpoto gaisa satiksmes pasažieru skaits lidostā "Rīga" (milj. gadā) (CSP)	2011/2019	milj.	5,1	7,8	1
8.	Mājsaimniecību īpatsvars, kurām pieejams internets (CSP)	2011/2020	%	63,6	89,7	1
9.	Augsto tehnoloģiju nozaru eksporta īpatsvars kopējā eksporta vērtībā (CSP)	2010/2020	%	11,0	11,4	0
10.	Zinātnieku skaits, kuri nodarbināti privātajā sektorā (atbilstoši pilna laika ekvivalentam) (CSP)	2011/2020	%	14,0	20,8	1
11.	Jauno doktoru īpatsvars no 25–34 gadus veciem iedzīvotājiem	2013/2019	%	0,5	0,3	-1
12.	Izdevumi pētniecībai un attīstībai no IKP gadā (Eurostat)	2010/2020	%	0,61	0,71	0
13.	Privātā sektora ieguldījums pētniecībā un attīstībā (CSP)	2010/2020	%	38,8	27,0	-1

Mērķis Nr. 10. Mazināta nevienlīdzība Latvijā un starp valstīm

Nr. p. k.	Indikators (datu avots)	Bāzes vērtības gads/ aktuālās vērtības gads	Mērvienība	Bāzes vērtība	Aktuālā vērtība	Tendences novērtējums
1.	Džini indekss (CSP)	2010/2020		35,1	35,7	0
2.	Summārais ienākumu nevienlīdzības S80/S20 kvintiļu attiecības indekss (CSP)	2010/2020		6,5	6,6	0
3.	P90/P50 ienākumu attiecību indekss (CSP)	2010/2020		2,24	2,07	0
4.	IKP uz vienu iedzīvotāju reģionālās atšķirības – reģionālā IKP uz vienu iedzīvotāju dispersija (VARAM)	2010/2019	%	42,0	40,2	-1
5.	Migrācijas saldo, primāri veicinot reemigrāciju un samazinot emigrāciju (CSP)	2011/2020		-20077	-3150	1
6.	Personu īpatsvars, kuru ienākumi ir zem minimālā ienākuma līmeņa (CSP)	2010/2020	%	9,8	7,7	1
7.	Iedzīvotāju ienākumu 1. deciles ienākumu īpatsvars kopējā visu mājsaimniecību ienākumu apjomā (CSP)	2010/2020	%	2,1	2,3	0
8.	40 % iedzīvotāju ar zemākajiem ienākumiem gūto ienākumu īpatsvars no visu iedzīvotāju ienākumiem (CSP)	2010/2020	%	18,5	18,1	0

9.	Nabadzības riska indekss mājāsaimniecībām, ko veido divi pieaugušie un trīs un vairāk apgādībā esošu bērnu (CSP)	2010/2019	%	37,1	17,7	1
10.	Nabadzības riska indekss pieaugušajiem pēc 65 gadu vecuma (CSP)	2010/2020	%	9,1	44,6	-1

Mērķis Nr. 11. Ilgtspējīgas pilsētas un apdzīvotās vietas

Nr. p. k.	Indikators (datu avots)	Bāzes vērtības gads/ aktuālās vērtības gads	Mērvienība	Bāzes vērtība	Aktuālā vērtība	Tendences novērtējums
1.	Rīgas plānošanas reģiona iedzīvotāju īpatsvars (% no valsts iedzīvotājiem) (CSP)	2010/2021	%	49,7	53	-1
2.	Kultūras pasākumu apmeklējumu skaits gadā (uz 100 iedzīvotājiem) (KM)	2010/2019		197,5	325	1
3.	Amatiermākslas kolektīvu dalībnieku skaits uz 100 iedzīvotājiem (KM)	2010/2019		3,2	3,3	1
4.	Iedzīvotāju mājāsaimniecībās, kuras cieš no trokšņa piesārņojuma, īpatsvars no visiem iedzīvotājiem (Eurostat)	2010/2020	%	17,5	12,5	1
5.	Iedzīvotāju īpatsvars, kuri norādīja uz noziedzību, vardarbību un vandālismu savas dzīvesvietas apkārtnē (Eurostat)	2010/2020	%	23,8	5,3	1
6.	Ceļu satiksmes negadījumos bojā gājušo skaits uz 100 000 iedzīvotāju (Eurostat)	2010/2019	skaits	10,4	6,9	1
7.	Cieto daļiņu gaisa piesārņojums pilsētās (mikrogrami uz kubikmetru) (Eurostat)	2009/2019		15,8	12,1	1
8.	Pārstrādāto sadzīves atkritumu īpatsvars no radītajiem sadzīves atkritumiem (CSP)	2010/2020	%	47,0	43,6	-1
9.	Pasažieru apgrozība sabiedriskajā autotransportā (regulārās satiksmes autobusu pasažierkilometri gadā) (CSP)	2010/2019	milj.	2311	2191	-1
10.	Autoceļi ar melno segumu no vietējiem valsts autoceļiem (%) (SM)	2009/2016	%	19,8	23,6	0

Mērķis Nr. 12. Atbildīga ražošana un atbildīgs patēriņš

Nr. p. k.	Indikators (datu avots)	Bāzes vērtības gads/ aktuālās vērtības gads	Mērvienība	Bāzes vērtība	Aktuālā vērtība	Tendences novērtējums
1.	Resursu produktivitāte (EUR uz kilogramu) (Eurostat)	2010/2020	EUR	1,038	0,9407	-1
2.	Radīto sadzīves atkritumu daudzums uz vienu iedzīvotāju (CSP)	2011/2016	kg	350	476	-1
3.	Radītais bīstamo atkritumu daudzums (CSP)	2010/2020	tūkst. t	55,1	150	-1
4.	Atkārtoti izmantotu izejvielu īpatsvars (Eurostat)	2010/2020	%	1,2	4,2	1

5.	Enerģijas patēriņa siltumnīcefekta gāzu emisiju intensitāte – izmaiņas salīdzinājumā ar 2000. gadu (2000. g. = 100) (Eurostat)	2010/2019	%	96	83,8	1
6.	IKP uz pieejamo enerģijas apjomu vienu kg naftas ekvivalenta (2000. g. = 100) (Eurostat)	2010/2020	EUR/kg ne	3,68	5,06	1
7.	Vidējās CO ₂ emisijas no jauniem vieglajiem automobiļiem (Eurostat)	2010/2020	CO ₂ g/km	162,0	119,2	1
8.	Enerģijas bruto galapatēriņš uz vienu mājsaimniecības locekli (kg naftas ekvivalenta) (Eurostat)	2010/2020	kg ne	662	587	1

Mērķis Nr. 13. Mazināt klimata pārmaiņas un to ietekmi

Nr. p. k.	Indikators (datu avots)	Bāzes vērtības gads/aktuālās vērtības gads	Mēr-vienība	Bāzes vērtība	Aktuālā vērtība	Tendences novērtējums
1.	Siltumnīcas efekta gāzu emisijas gadā (pret emisiju apjomu bāzes gadā, 1990. g. = 100) (Kioto protokols), izslēdzot ZIZIMM sektoru (Eurostat)	2010/2019	%	47,6	44,5	0
2.	Siltumnīcas efekta gāzu emisijas gadā (pret emisiju apjomu bāzes gadā, 1990. g. = 100), ieskaitot ZIZIMM sektoru (Eurostat)	2010/2019	%	74,6	75,8	0
3.	Iedzīvotāju, kuri dzīvo Eiropas Mēru Klimata un enerģijas konvenciju parakstījušās pašvaldībās, īpatsvars no visiem valsts iedzīvotājiem (Eurostat)	2010/2020	%	37,7	59,3	1
4.	Kopējās SEG emisijas Mt CO ₂ ekvivalenta uz vienu iedzīvotāju, ieskaitot ZIZIMM sektoru (Eurostat)	2010/2019	Mt CO ₂	4,9	5,5	-1
5.	Enerģētikas sektorā radīto SEG emisiju apjoms pret iekšzemes bruto enerģijas patēriņu (2000. g. = 100) (Eurostat)	2010/2019	%	96	83,8	1
6.	Valsts kopējās gaisu piesārņojošo vielu emisijas apjoms slāpekļa oksīdam (NO _x) (VARAM)	2010/2020	t	39,97	26,16	1
7.	Valsts kopējās gaisu piesārņojošo vielu emisijas apjoms amonjakam (NH ₃) (VARAM)	2010/2020	t	15,2	16,06	0
8.	Valsts kopējās gaisu piesārņojošo vielu emisijas apjoms gaistošajiem organiskajiem savienojumiem (VARAM)	2010/2020	t	43,39	30,42	1
9.	Valsts kopējās gaisu piesārņojošo vielu emisijas apjoms smalkajām daļiņām (VARAM)	2010/2020	t	21,70	18,05	1
10.	Valsts kopējās gaisu piesārņojošo vielu emisijas apjoms sēra dioksīdam (VARAM)	2010/2020	t	4,34	3,52	0

Mērķis Nr. 14. Saglabāt un ilgtspējīgi izmantot okeānus, jūras un to resursus, lai nodrošinātu ilgtspējīgu attīstību

Nr. p. k.	Indikators (datu avots)	Bāzes vērtības gads/ aktuālās vērtības gads	Mērvienība	Bāzes vērtība	Aktuālā vērtība	Tendences novērtējums
1.	Ar notekūdeņiem vidē novadītais kopējā slāpekļa un kopējā fosfora paliekošais piesārņojums (VARAM)	2012/2020	t	2330/240	1520/180	1
2.	Ekosistēmas pieejā pamatots jūras telpiskais plānojums (VARAM)	2007/2020		0	1	1
3.	Aizsargājamo jūras teritoriju īpatsvars (no kopējās aizsargājamo teritoriju platības), kurām izstrādāti dabas aizsardzības plāni vai individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi (VARAM)	2010/2021	%	40	40	0
4.	Jūras ūdeņu novērojuma staciju īpatsvars (%), kurās vērojama eutrofikācijas samazināšanās tendence (VARAM)	2013/2016	%	0	50 %	1
5.	Aizsargājamo jūras teritoriju platības īpatsvars no Latvijas jurisdikcijā esošās jūras teritorijas platības (VARAM)	2010/2021	%	16	16	0
6.	Aizsargājamo jūras teritoriju platības (VARAM)	2013/2020	km ²	4387	4388	0
7.	Zivju nozveja un pārējo jūras produktu ieguve	2010/2020	tūkst. t	165,4	104,3	1
8.	Latvijas jūras peldvietām piešķirto ekoserifikātu "Zilais karogs" skaits (VARAM)	2013/2020	gab.	7	14	1
9.	Peldvietu īpatsvars ar izcilu ūdens kvalitāti īpatsvars no visām peldvietām (VARAM)	2011/2020	%	43,75	69,7	1
10.	Eutrofikācijai pakļautās jūras teritorijas platība (VARAM)	2010/2019	km ²	0,02	0,13	-1

Mērķis Nr. 15. Ilgtspējīgas sauszemes ekosistēmas

Nr. p. k.	Indikators (datu avots)	Bāzes vērtības gads/ aktuālās vērtības gads	Mērvienība	Bāzes vērtība	Aktuālā vērtība	Tendences novērtējums
1.	Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju platības īpatsvars (%) no valsts teritorijas (VARAM)	2015/2021	%	18	18	0
2.	Mežainums (mežu platība, % no kopējās valsts teritorijas) (CSP)	2009/2020	%	49,4	50,2	0
3.	Lauku putnu indekss (VARAM)	2010/2021		124,87	96,86	-1
4.	Meža putnu indekss (VARAM)	2010/2021		85,81	84,47	0
5.	Saimnieciskās darbības ierobežojumu aizsargājamās teritorijās kompensēšana (VARAM)	2013/2021	%	47	100	1

6.	Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju īpatsvars (no kopējā), kurām izstrādāti dabas aizsardzības plāni un uzsākta to ieviešana (VARAM)	2013/2020	%	30	51	1
7.	ES nozīmes sugu un biotopu īpatsvars, kuriem noteikti aizsardzības mērķi (VARAM)	2013/2019	%	0	0	0
8.	Apbūvēto teritoriju izmaiņu indekss (2006. g. = 100) (Eurostat)	2009	%	101,3	109,5	-1

Mērķis Nr. 16. Miers, taisnīgums, laba pārvaldība

Nr. p. k.	Indikators (datu avots)	Bāzes vērtības gads/ aktuālās vērtības gads	Mērvienība	Bāzes vērtība	Aktuālā vērtība	Tendences novērtējums
1.	Latvijas publiskās pārvaldes darbības efektivitāte pēc GRICS indeksa (%) (Pasaules banka)	2010/2020	%	74	77	0
2.	Korupcijas uztveres indeksa vērtība (Eurostat)	2010/2019	punkti	43	57	1
3.	Prasības kārtībā izskatāmo civillietu izskatīšanas ilgums līdz 12 mēnešiem visās 1. instances tiesās (% no visām lietām) (TM)	2011/2017	%	73,2	88,9	1
4.	Iedzīvotāju īpatsvars, kuri pilnībā vai daļēji uzticas tiesu neatkarībai (%), (Eurostat)	2016/2021	%	42	56	1
5.	Balsotāju līdzdalība Saeimas vēlēšanās (CVK)	2010/2018	%	59,45	54,56	0
6.	Iedzīvotāju īpatsvars, kuri darbojas nevalstiskajās organizācijās (ESS)	2009/2020	%	2,8	7,1	1
7.	Iedzīvotāju savstarpējās uzticības indekss (ESS)	2009/2015	%	46	51	0
8.	Noziedzīgu nodarījumu skaits uz 10 000 iedzīvotāju (CSP)	2010/2020	skaits	243,7	204	1
9.	Bērnu skaits, kuru vecākiem atņemtas bērna aizgādības tiesības (VBTAI)	2010/2020	skaits	1953	1170	-1
10.	Slepkavību skaits uz 100 000 iedzīvotāju (CSP)	2010/2020	%	6,7	4,0	1
11.	Iedzīvotāju pilsoniskās līdzdalības indekss (ESS)	2009/2020	%	7,4	11	1
12.	Iedzīvotāju politiskās uzticēšanās indekss (ESS)	2009/2015	%	3,23	3,3	0

Mērķis Nr. 17. Sadarbība

Nr. p. k.	Indikators (datu avots)	Bāzes vērtības gads/ aktuālās vērtības gads	Mērvienība	Bāzes vērtība	Aktuālā vērtība	Tendences novērtējums
1.	Vispārējās valdības ieņēmumi procentos no IKP (CSP)	2010/2020	%	37,2	38,6	0
2.	Vispārējās valdības parāds procentos no IKP (Eurostat)	2010/2020	%	47,7	43,2	1
3.	Oficiālās attīstības palīdzības apjoms no NKI (Eurostat)	2010/2021	%	0,06	0,12	1
4.	Imports no attīstības valstīm no visa Latvijas importa (%)(Eurostat)	2010/2016	%	8,3	9,2	0
5.	Imports no attīstības valstīm (milj. EUR) (Eurostat)	2010/2020	milj. EUR	830	1599	1
6.	Vides nodokļu ieņēmumu īpatsvars no visiem nodokļiem (Eurostat)	2010/2020	%	10,47	9,82	0
7.	ĀM pārvaldītā divpusējā oficiālā attīstības palīdzība, kas izlietota publiskās pārvaldes attīstībai un spēju stiprināšanai, t. sk. pret korupciju (ĀM)	2015/2021	%	62	50	0
8.	ĀM pārvaldītā divpusējā oficiālā attīstības palīdzība, kuras galvenais mērķis ir atbalsts tieslietu un iekšlietu sistēmas, t. sk. muitas un robežu struktūru, stiprināšanai (ĀM)	2015/2021	%	6	4	0
9.	ĀM pārvaldītās divpusējās oficiālās attīstības palīdzības, kurā iesaistīta partnervalsts pilsoniskā sabiedrība, īpatsvars (ĀM)	2015/2021	%	76	60	-1
10.	ĀM pārvaldītā divpusējā oficiālā attīstības palīdzība, kura atbalsta uzņēmējdarbības attīstību un eksportspēju (ĀM)	2015/2021	%	14	14	0
11.	ĀM pārvaldītā divpusējā oficiālā attīstības palīdzība, kuras galvenais mērķis ir dzimumu līdztiesība (ĀM)	2015/2021	%	0	11	1